Josip Ham

upoznajte

Donji Miholjac

28/7/18

Josip Ham
Upoznajte Donji Miholjac

UDK-Katalogizacija u publikaciji
Gradska i sveučilišna knjižnica, Osijek

UDK 914.971.5 Donji Miholjac

HAM, Josip
Upoznajte Donji Miholjac / Josip Ham ; <fotografije Josip Ham... >et al.> ; prijevodi sažetka Ankica Zec (engleski) ... <et al.>. - Donji Miholjac : Centar za kulturu : Društvo ljubitelja starina, 1998. - 159 str. : ilustr. (pretežno u bojama) ; 24 cm

Str. 145-146: Pogovor / Miroslav Černoga. - Bibliografija: str. 156-157. - Summary ; Zusammenfassung ; Osszefoglalas.

980511001 1/1

Josip Ham

UPOZNAJTE DONJI MIHOLJAC

Donji Miholjac, 1998.

Nakladnici:
Centar za kulturu - Donji Miholjac
Društvo ljubitelja starina - Donji Miholjac

Urednik:
Miroslav Černoga

Recenzija:
Dr.sc. Josip Vrbošić

Lektori:
Đenka Kopić, prof.
Mirjana Pečner, prof.

Uredništvo:
Miroslav Černoga, Jelica Mikić, prof.
Mirjana Pečner, prof.

Tehnički suradnik:
Ljerko Majdenić

Fotografije:
Fototeka Društva ljubitelja starina - Donji Miholjac
Josip Ham
Drago Kamenić
Dr. sc. Radovan Ivančević

Prijevodi sažetaka:
Ankica Zec, prof. - engleski jezik
Branka Grubić, prof. - njemački jezik
Ana Varga - mađarski jezik

Tisak:
Tiskara VERHAS d.o.o. Đakovo

Naklada:
1000 komada

PREDGOVOR

Ova knjiga je nastala iz ljubavi prema mome gradu i njegovim žiteljima, te želje da se zabilježe neki detalji iz dugog trajanja grada Donjeg Miholjca, te tako sačuvaju za one koji dolaze. Pojedini povijesni izvori nestaju, sjećanja blijede, pa su takvi zapisi jedini trag i pouzdan način da ih spasimo od zaborava.

Većina podataka za ovu knjigu dobiveni su na temelju arheoloških iskopina, istraživanja dokumenata iz prošlih vremena, članaka, knjiga, izvješća i iskaza svjedoka. Unatoč svemu tomu moguće je da su neki od iznešenih podataka nepotpuni ili čak netočni.

Dugogodišnje istraživanje i prikupljanje podataka o Donjem Miholjcu, o prirodnim i društvenim osobitostima, bio je poticaj da sve sakupljeno i meni poznato iznesem pred javnost.

Iznijeti podaci obuhvaćaju vremensko razdoblje od početka naseljavanja ljudi u ovom kraju pa sve do kraja 1991. godine, jer je te godine izvršen, za sada, zadnji popis stanovništva i gospodarstva u Republici Hrvatskoj, pa tako i u Donjem Miholjcu.

Nije mi bila namjera napisati studiju o Donjem Miholjcu već pregled zbivanja o tom lijepom slavonskom gradu. Upoznati mlade s osnovnim podacima o svom mjestu i ponukati ih na daljnja istraživanja. Jedan od ciljeva mi je bio da bogatu prošlost približim žiteljima ovog mjesta, jer uistinu mogu biti ponosni na svoje korijene i na svoj grad.

Ako ova knjiga bar malo doprinese tomu da se bolje upozna Donji Miholjac kao i da ga se više voli, bit će mi osobito zadovoljstvo.

Zahvaljujem svim suradnicima, koji su mi pomagali u sakupljanju podataka i izradi crteža, dijagrama i fotografija. Posebno zahvaljujem gospođi Željki Tintor, gospodinu Miroslavu Černoga, gospodinu Dragi Kamenić, djelatnicima Gruntovnice Općinskog suda Donji Miholjac, Zavodu za katastar, djelatnicima Povijesnog arhiva u Osijeku, Poglavarstvu Grada Donji Miholjac kao i svim ostalima koji su sudjelovali u izdavanju ove knjige.

Donji Miholjac, srpanj 1997. godine

Autor

Dr. sc. Josip Vrbošić, docent na Pravnom fakultetu
sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku

RECENZIJA

rukopisa *UPOZNAJTE DONJI MIHOLJAC* autora prof. Josipa Hama

Rukopis pod naslovom Upoznajte Donji Miholjac dostavljen mi je na recenziju 14. veljače 1998. godine. Prethodno na tu temu održao sam nekoliko razgovora s autorom.

Prilog sadrži sedamdesetak kartica teksta, pisanih iznad normativa autorske kartice, tako da se po slobodnoj prosudbi može zaključiti da rukopis stvarno sadrži stotinjak autorskih kartica, otprilike oko šest autorskih araka.

Komentar recenzenta:

Donji Miholjac je Grad s dugom tradicijom. Smješten je na povoljnoj zemljopisnoj lokaciji, kojoj su poveznice rijeka Drava, ali i gradovi Osijek i Pečuh. Naime, sigurno nije slučajno što je velikaška obitelj Prandau baš u Donjem Miholjcu počela s izgradnjom vlastelinskih objekata, koji su imali primarno svrhu praćenja razvoja posjeda, ali u njima su stalno boravili i njihovi vlasnici, što otkriva stvarnu dimenziju povoljnog položaja Donjeg Miholjca.

Uz dvorac i oko dvorca počeo se razvijati gospodarski i društveni život toga mjesta. Poljoprivreda toga doba stožerna je grana gospodarstva i ona oko sebe okuplja ostale usluge. Baš ta servisno uslužna djelatnost omogućila je razvitak građanskih sadržaja života. Naselja koja nisu imala taj feudalni centralitet, rijetko su u kasnijoj fazi razvoja dosezala status grada.

Autor je obradio povijesne i zemljopisne značajke toga prostora te vrlo iscrpno prezentirao zanimljivu priču o miholjačkom dvorcu i njegovim stanarima i gostima.

Odmah nakon toga u tekstu on govori o temljnim odrednicima gospodarskog društvenog života Donjeg Miholjca do današnjih dana.

Tekst je bogato ilustriran preglednim i numeriranim tabelama, kao i bogatim slikovnim materijalom.

Rad je podijeljen na šest poglavlja, od kojih svako ima po nekoliko podpoglavlja.

Poglavlja imaju slijedeće naslove:

1. Prirodne i zemljopisne značajke Donjeg Miholjca
2. Povijesni razvoj Donjeg Miholjca
3. Stanovništvo
4. Gospodarstvo
5. Društvene djelatnosti
6. Društveno-političke promjene

Rad je napisan korektno na temelju dosadašnjih sudova o povijesnom razvoju toga grada. Ono što mu nedostaje je jedna vizija što grad s takim položajem i baštinjenom prošlošću "smije" i treba očekivati u budućnosti. Da li ta bogata prošlost ne obvezuje današnje građane Donjeg Miholjca, na misao da je vrijeme letargije prošlost i da u ovo vrijeme oni kao i njihovi časni predčasnici su obvezni napijati se sokovima modernosti i razvoja. Autor se morao malo "poigrati" s idejama o otvorenosti sutra i hrvatskih granica osobito prema nama uvijek zanimljivim susjedima. Grad Donji Miholjac na krasnom je povoljnom položaju da bi si dopustilo tapkanje na mjestu.

Kompozicija djela odgovara monografskom tipu obrade teme i tu je autor shodno uređivačkoj koncepciji napisao sve ono što je potrebno.

U smislu gore izrečenog preporučam OBJAVLJIVANJE napisanog teksta.

PRIRODNE I ZEMLJOPISNE ZNAČAJKE DONJEG MIHOLJCA

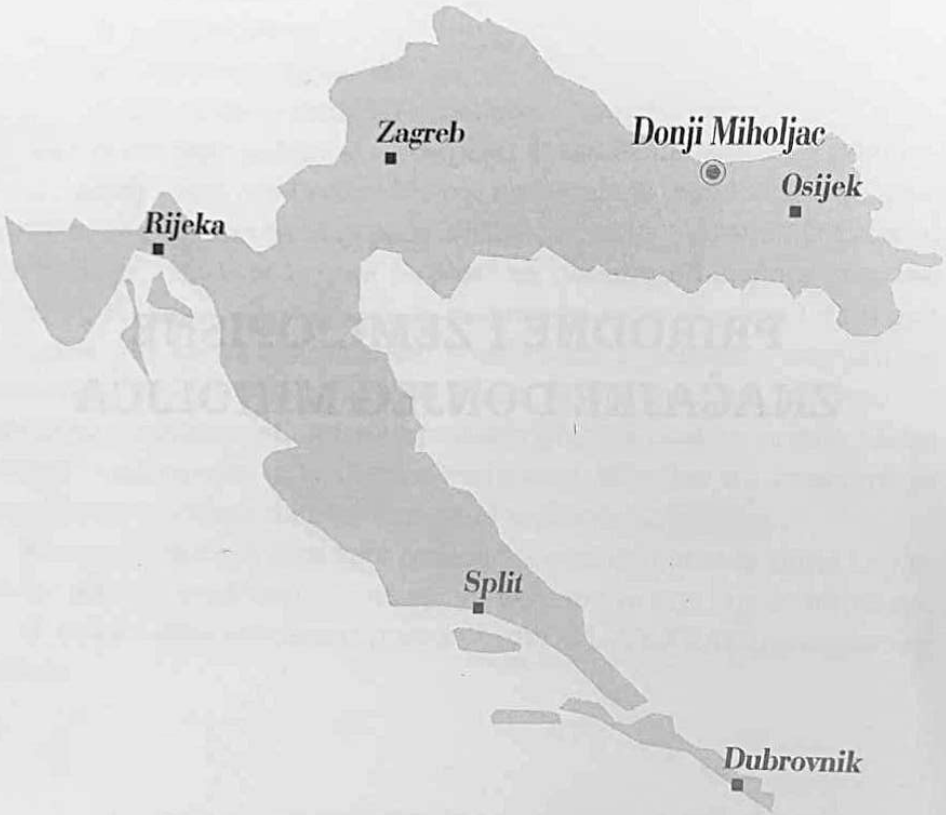

Položaj Donjeg Miholjca u Republici Hrvatskoj

1.1. POLOŽAJ MJESTA

Donji Miholjac smješten je u sjevernom dijelu naše domovine, odnosno u središnjem dijelu Panonske nizine. Lociran je u prirodno geografskoj prostornoj jedinici karašičke Podravine, a u okviru makroregije Istočno-hrvatske ravnice.

Karakteristika ovog prostora je položena terasna nizina i niski vlažni poloj uz rijeku Dravu.

Granični položaj mjesta, kao i sama lokacija prema graničnom prijelazu za R. Mađarsku uvjetovali su prometne karakteristike ovoga mjesta. Relativna prometna izoliranost posljedica je činjenice da glavne prometne komunikacije (željeznička pruga i magistralna cesta) u svom toku prate rub dravske ravnice, te se na mjestu proširenja udaljuju od Drave, a samim tim i od Donjeg Miholjca. Veći značaj u prometnom pogledu mjesto dobiva izgradnjom mosta preko rijeke Drave i otvaranjem graničnog prijelaza prema R. Mađarskoj.

Donji Miholjac smješten je na 45° 45′ sjeverne geografske širine i 18° 10′ istočne geografske dužine.

Smješten je na akumulacijskoj nizini rijeke Drave, na terenu s apsolutnom visinom od 93 do 103 metra nadmorske visine (prosjek 97 metara nadmorske visine).

Danas se Donji Miholjac nalazi u zapadnom dijelu Osječko-baranjske županije.

1.2. GEOLOŠKI SASTAV

Terasna nizina Drave bivša je akumulacijska ravan rijeke Drave, koja je nakon tektonskih uzdignuća podignuta u istočnom i središnjem dijelu, što je rezultiralo eolskom akumulacijom, a prema jugu postoje karakteristike lesnih naslaga.

Samo mjesto smješteno je na ilovastom i glinasto-ilovastom semigleju.

Dravska potolina zapravo predstavlja izduženu sinklinalu smjera pružanja od sjeverozapada prema jugoistoku. Potolinska zona ispunjena je s nekoliko tisuća metara debelim naslagama neogenog

mora i jezera, sedimentima fluvijalnog, eolskog i organogeno-močvarnog podrijetla kvartarne starosti. Neogeni marinski i jezerski sedimenti predstavljeni su uglavnom pijescima pješčanicima, laporom i glinom, kao i naslagama biogenih vapnenaca, laporovitih vapnenaca i breča. U tercijalnim naslagama može se izdvojiti više formacija. Podloga tercijara predstavljena je kristalinskom masom paleozojske starosti. Ove stijene utvrđene su u Donjem Miholjcu amfibolitima.

Dravska potolina nastala je u miocenu. Ova potolinska zona na jugu i sjeveru podijeljena je sistemom rasjeda, što upućuje na intenzitet spuštanja u tom dijelu potolinske zone. Jedna sekundarna rasjedna linija pruža se uz sam tok rijeke Drave, koji je odredio pravac recentnog otjecanja same rijeke.

Kvartarne naslage (Pleistocen i holocen) pokrivaju neogenu podlogu. Na površinskom dijelu terasne nizine prevladava zaglinjeni les i lesu slične naslage, eolskog i fluvijalnog podrijetla. Tipske naslage lesa karakteristične su samo za najviše dijelove terasne nizine (Janjevci, Borik, rub parka i dr.). Fluvijalni pijesci, pretaloženi les i gline prevladavaju u poloju rijeke Drave, pokriveni kombinacijom organogeno-močvarnih i fluvijalnih sedimenata.

Les i njemu slične naslage pokrivaju veći dio područja mjesta. Debljina lesa kreće se od 8 do 20 metara. Dominiraju lesne naslage eolskog podrijetla.

Fluvijalne naslage u poloju rijeke Drave nalaze se ispod lesnih naslaga i predstavljene su finozrnim i srednjezrnim pijescima, pretaloženim lesom (ilovača, pjeskovita ilovača) i glinama. Grublji šljunkoviti materijal javlja se na većim dubinama.

Organogeno-močvarni sedimenti predstavljeni su tresetom, glinama i muljem, te neraspadnutim biljnim ostacima. Najčešće se pojavljuju u kombinaciji s fluvijalnim sedimentima.

Eolski pijesci su holocenske i pleistocenske akumulacije sjeverozapadnih vjetrova. Formiraju manja dinska uzvišenja na terasnoj nizini. To su vjetrom pretaloženi sitnozrni, do srednjezrni, dravski pijesci.

1.3. RELJEF

U reljefnom smislu teritorij mjesta Donjeg Miholjca predstavlja tipičnu akumulacijsku nizinu. Denivelacija terena je neznatna. Kreće se od 93 metra nadmorske visine (dio Ribnjaka i Zabare) do 103 metra nadmorske visine (Sjeverni rub velikog parka). U skladu s prevladavajućim morfološkim procesima od mlađeg pleistocena na ovamo razvili su se slijedeći tipovi reljefa:

- terasna nizina
- poloj rijeke Drave.

Terasna nizina Drave je mlađa pleistocena plavina rijeke koja je tijekom vremena, kada se rijeka utjecajem klimatskih promjena i neotektonike usjekla, bila izložena eolskoj akumulaciji prašinastog materijala iz kojeg su se razvile lesne i njemu slične naslage, debljine 8 do 20 metara. Terasna nizina predstavlja, dakle, bivšu akumulacijsku ravan rijeke Drave koja je utjecajem neotektonike u ovom području utjecala na eolsku akumulaciju. Danas je terasna nizina blago nagnuta nizvodno, od sjeverozapada prema jugoistoku i od sjevera prema jugu.

Terasna nizina kontaktira s polojem rijeke Drave s morfološki lijepo izraženim strmcima, relativne visine 4 do 8 metara. Niz postojećih udubljenja na terasnoj nizini rezultat su slijeganja lesnih naslaga pod utjecajem ispiranja čestica, izazvanih djelovanjem padalina i podzemnih voda. Pješčane dine, koje su nastale akumulacijama vjetrom pretaloženog dravskog naplavnog materijala, lažno povisuju terasnu nizinu za nekoliko metara.

Poloj rijeke Drave je akumulacijsko-erozijskim procesima oblikovana naplavna ravan tijekom najmlađeg geološkog razdoblja - holocena.

Prosječna apsolutna visina poloja kreće se od 93 do 94 metra nadmorske visine.

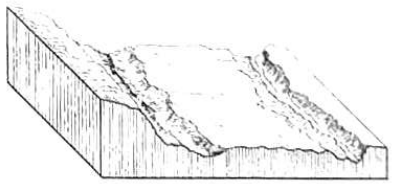

Blok skica aluvijalne ravni rijeke Drave

U površinskom sloju poloja prevladavaju finije frakcije pijeska, ilovače, gline i muljeviti materijal. Izdvajaju se dva karakteristična nivoa poloja, a to su: viši i niži nivo naplavne ravni. Viši dio čine konkavni dijelovi meandra, grede i prostori plavljeni samo za najvišeg vodostaja Drave. Niži nivo poloja predstavlja udubljenja nastalih linearno-erozijskim djelovanjem Drave. To su mrtvaje i rukavci. U njima je nivo podzemne vode često na površini te su stalno ispunjeni vodom, a ne ovise o poplavnim vodama rijeke Drave. U prostoru Donjeg Miholjca Drava meandrira. Odnos erozije i akumulacije približno je jednak, s tim da u konkavnim dijelovima prevladava erozija (površinska i dubinska), a na konveksnim akumulacija. Na akumulativnu djelatnost Drave ukazuje i pojava riječnih otoka - ada.

U suvremeno doba destrukcijski i akumulacijski morfološki procesi beznačajni su na većem dijelu terasne nizine Drave. Najaktivniji su na strmcima prema poloju Drave ili pak direktno prema koritu rijeke. Kako nagibi strmaca često prelaze i 38° destrukcijski je utjecaj padalinske vode i sniježnice tu izrazit. Rezultat toga je pojava i razvoj manjih jaruga, te suhih ovalnih i koritastih udubljenja. Tu treba dodati i lateralnu eroziju Drave. Sve to dovodi do nestabilnosti strmaca, tim više što su to i u seizmičkom pogledu opasni tereni. Na smanjenje stabilnosti strmaca terasne nizine djeluje i podzemna voda koja pritiče prama poloju i koritu Drave i pri tome vrši ispiranje materijala. Tako dolazi do gubitka materijala što izaziva urušavanja tim prije što su lesne naslage sklone vertikalnom urušavanju.

Plavinski materijal u blizini Drave - cijeli poloji, kojeg sačinjavaju gline, pijesci, ilovače, itd. s relativno visokom razinom podzemne vode, znatno povećavaju seizmičnost. Na temelju studije seizmičnosti Slavonije i Baranje Donji Miholjac ulazi u kategoriju od VI do VII stupnja seizmičnosti. Takav veliki stupanj seizmičnosti zahtijeva izuzetno veliku pažnju pri gradnji određenih objekata u poloju rijeke Drave kao i na strmcima terasne nizine i poloja.

1.4. KLIMA

Klima Donjeg Miholjca zavisi od njegovog položaja u Panonskoj nizini, blizini rijeke Drave, nezaštićenost s obzirom na planine, kao i od drugih čimbenika koji utječu na formiranje klime.

Osnovna je osobina Donjeg Miholjca homogenost klimatskih prilika. U tome je, svakako, najznačajniju ulogu odigrala mala reljefna dinamika terena. U cjelini gledano, mjesto Donji Miholjac karakterizira umjereno kontinentalna klima, ali sve više s karakteristikama prave kontinentalne klime.

1.4.1. TEMPERATURA

Različitost temperaturnih vrijednosti jasno je izražena u četiri godišnja doba s nejednakim dužinama trajanja dana i noći.

Zima je najduže godišnje doba, a traje 4 - 5 mjeseci. Temperature su dosta niske. Najnižu temperaturu ima mjesec siječanj. Srednja siječanjska temperatura za razdoblje 1950. do 1978. godine iznosi -0,4° C. Najniža srednja siječanjska temperatura za isto razdoblje iznosila je -14,4° C. Osim siječnja vrlo hladan mjesec je i veljača jer se srednja najniža temperatura toga mjeseca spušta i do -9,7°C. To je godišnje doba kada se padaline izlučuju uglavnom u obliku snijega, a često i u obliku kiše.

Najkraće godišnje doba s obzirom na temperaturu pojedinih mjeseci je proljeće. To je godišnje doba kada dolazi do naglog porasta srednjih mjesečnih temperatura. Razlika u srednjim mjesečnim temperaturama između ožujka i travnja za period 1950-1978. godine iznosi više od 6°C. U tom godišnjem dobu pojavljuju se i kasni mrazevi. Mrazevi se pojavljuju čak i u drugoj polovini mjeseca svibnja (1953. godine). Prosječno tijekom godine ima 83 dana s mrazom.

Najtoplije godišnje doba je ljeto. Srednja mjesečna temperatura kreće se oko 20°C. Najtopliji mjesec je srpanj, sa srednjom mjesečnom temperaturom od 20,9°C (1950-1978.). Temperaturne razlike između najtoplijeg proljetnog i ljetnog mjeseca su manje od najtoplijeg mjeseca i najtoplijeg jesenskog mjeseca. Pri kraju toga godišnjeg doba pojavljuju se i prvi mrazevi. Najranija pojava mraza zabilježena je 4.

i 7. rujna 1957. godine. S druge strane bilo je godina kada su se prvi mrazevi pojavljivali tek početkom mjeseca studenog.

Jesen je godišnje doba u kojem dolazi do naglog pada temperature za više od 5°C. Po srednjim mjesečnim temperaturama postoje male razlike između jeseni i proljeća. Velika razlika u temperaturi naročito se osjeća između dana i noći. Rezultat tih velikih temperaturnih razlika su rosa i mrazevi, koji su redovna pojava u drugoj polovini jeseni. Na prijelazu između jeseni i zime dolazi do naglog pada temperature. Ta razlika iznosi preko 7°C. U razdoblju od 1971. do 1978. godine ekstremno niske temperature bile su: 21.02.1978. godine. Toga dana temperatura se spustila na -20,5°C, a 04.01.1971. godine na -18,8°C. U istom razdoblju maksimalne temperature su izmjerene 07.08.1971. godine +38,0°C, a 20.07.1976. godine izmjerena je temperatura od +34,6°C.

Srednja godišnja temperatura za razdoblje 1950.-1978. godine iznosi 10,8°C. Razlika između srednjih temperatura srpnja i siječnja je dosta velika. Iznosi 20,5°C. Amplituda 20,5°C označava određeni stupanj kontinentalnosti. Ukupna godišnja toplotna vrijednost iznosi 3.991°C, a u vegetacijskom razdoblju 3.201°C.

Navedene vrijednosti u mnogome ovise o insolaciji tj. broju sati sijanja sunca tijekom dana, mjeseci i u pojedinim godišnjim dobima.

Tablica 1.

BROJ SUNČANIH SATI ZA RAZDOBLJE 1958.-1978. GODINE (Meteorološka postaja Osijek) PO POJEDINIM MJESECIMA

MJ.	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	God.
Br.s.s.	58.3	85.8	140.5	172.9	218.1	239.5	273.1	253.7	198.2	153.0	65.3	46.8	1904.0

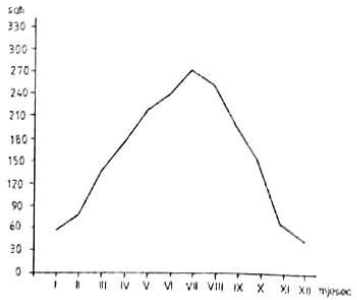

Dijagram srednje mjesečne insolacije (broj sunčanih sati) (1958.–1978.)

Tablica 2.

SREDNJE MJESEČNE TEMPERATURE, ZA RAZDOBLJE 1950. do 1978. GODINE

MJ.	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	Sr.god.
Sred.m	0.4	2.3	5.5	11.4	16.1	18.6	20.9	21.1	15.7	11.0	5.7	1.5	10.8

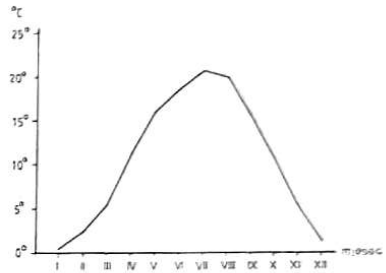

Dijagram srednjih mjesečnih temperatura (1950.-1978.)

1.4.2. TLAK ZRAKA

S obzirom na nadmorsku visinu, temperaturne vrijednosti, kao i drugih čimbenika, barometarski tlak je dosta ujednačen. Ta ujednačenost ogleda se u srednjim vrijednostima pojedinih godina, kao i kod srednjih vrijednosti mjeseci tijekom jedne godine.

Tablica 3.

SREDNJE VRIJEDNOSTI BAROMETARSKOG TLAKA PO MJESECIMA ZA RAZDOBLJE 1951.-78. GODINA

MJ.	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	Sr.god
HP-a	1008,4	992,9	1005,9	1003,3	1004,3	1004,7	1004,7	1005,1	1007,5	1009,0	1007,3	1007.4	1005,0
Bar.	755	753	754	752	753	753	753	754	756	757	756	756	754

1.4.3. VJETROVI

Važan čimbenik u formiranju klime su vjetrovi, njihova učestalost i pravac odakle pušu. Već sam položaj Donjeg Miholjca u sklopu Panonske nizine govori nam o tome da je Donji Miholjac pod utjecajem vjetrova karakterističnih za Panonsku nizinu, a naročito za njen

zapadni dio. Reljefna otvorenost Donjeg Miholjca prema sjeveru utječe da vjetrovi najčešće pušu iz sjevernog kvadranta.

Tablica 4.

PROSJEČNA VRIJEDNOST UČESTALOSTI VJETROVA PREMA PRAVCU ZA RAZDOBLJE 1953.-78. GODINE, PO MJESECIMA

MJ.	S	SI	I	JI	J	JZ	Z	SZ
I	15,4	6,0	6,0	10,0	12,0	7,0	16,0	23,5
II	7,5	3,0	5,5	9,0	11,0	10,0	19,0	11,5
III	20,0	7,5	12,5	9,5	5,5	5,0	18,5	23,5
IV	15,0	8,0	13,5	17,5	6,0	8,5	11,0	13,0
V	22,0	3,5	10,5	12,5	6,5	9,5	11,5	13,5
VI	11,5	7,5	11,5	6,0	5,0	8,0	13,0	19,0
VII	11,5	9,5	7,0	13,5	4,0	1,0	8,0	25,5
VIII	16,5	7,0	5,0	5,5	7,0	3,5	11,5	31,0
IX	12,5	12,5	9,0	9,5	9,0	8,5	6,0	17,5
X	6,0	15,5	18,0	20,0	3,5	5,0	11,0	14,5
XI	7,5	12,5	22,5	18,5	3,0	5,5	7,0	8,0
XII	4,0	6,0	22,0	22,0	12,0	3,5	7,5	9,5
	12,5	8,2	12,0	12,8	7,0	6,3	11,7	17,5

Tablica 5.

UČESTALOST SMJERA VJETROVA U % ZA RAZDOBLJE 1953.-1978. GODINE

Pravac	S	SI	I	JI	J	JZ	Z	SZ
%	6,03	7,76	13,10	20,52	4,48	6,90	15,34	25,86

Iz gore navedenih podataka vidljivo je da je najveća učestalost vjetrova sa sjeverozapada i jugoistoka, a najmanju učestalost ima južni vjetar. Smanjeni udio sjevernjaka rezultat je pozitivnog utjecaja Villanjskog uzvišenja, koji zbog svog smjera pružanja, istok - zapad, znatno sprječava sjeverno strujanje zraka. Učestalost smjera vjetrova vrlo je različita po godišnjim dobima.

Za Donji Miholjac je karakteristično da najmanji broj dana potpune tišine imaju 9. i 10. mjesec, a najveći broj dana tišine, tj. bez vjetra imaju 11. i 12. mjesec. Primjera radi navodim, da je 1953. godine 9. mjesec imao 6 dana, a 10. mjesec 9 dana potpune tišine, dok je 11.

mjesec imao 20 dana, a 12. mjesec 21 dan tišine. Godišnje prosječno 29% dana ima potpunu tišinu, tj. bez vjetrova. Snaga strujanja zraka po Boforovoj skali ne pokazuje jake vjetrove, što se vidi iz priloženog.

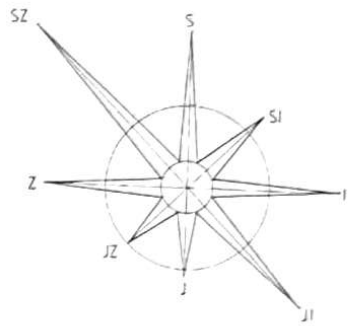

Srednja godišnja ruža vjetrova

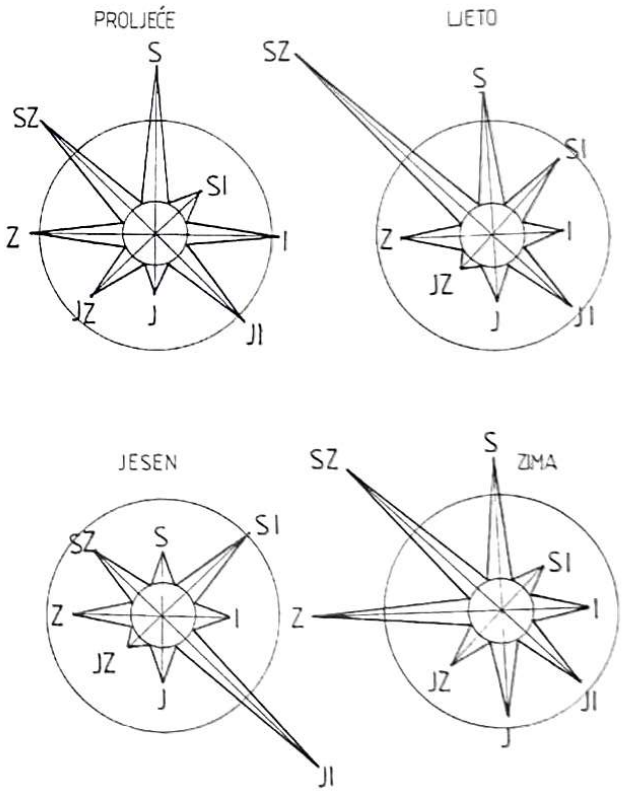

Ruže vjetrova po godišnjim dobima (1953.-1998.)

Tablica 6.

SMJER I JAČINA VJETROVA

Smjer	S	SI	I	JI	J	JZ	Z	SZ	
Jačina	2,8	2,4	2,4	2,4	2,1	2,2	2,2	2,8	m/sek.

Najznačajniji vjetrovi pušu tijekom proljeća i zime, a mnogo su rjeđi u kasnu jesen i početkom zime. Tijekom ljeta jaki vjetrovi su vrlo rijetka pojava.

1.4.4. OBLAČNOST

U uskoj uzajamnoj vezi s učestalošću vjetrova, barometarskim tlakom i temperaturom stoji oblačnost. Raspored naoblake tijekom godine, uglavnom je u skladu s kišnim režimom. Odstupanja se javljaju samo u proljeće i početkom ljeta, kada je, ako je količina padalina relativno velika, oblačnost u prosjeku mala, što ukazuje da su kiše u tom dijelu godine pljuskovitog karaktera. Oblačnost je najveća u jesenskim i zimskim mjesecima.

Tablica 7.

PROSJEČNA VRIJEDNOST OBLAČNOSTI, ZA RAZDOBLJE OD 1950. DO 1978. GODINE

MJ.	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	Φ
%	7,4	6,8	5,6	5,4	5,3	4,4	4,2	3,4	4,4	5,1	7,6	7,2	5,7

Godišnje imamo prosječno za isto razdoblje 71 dan s naoblakom manjom od 2%, a 128 dana s naoblakom većom od 8%.

1.4.5. PADALINE

S obzirom na količinu padalina Donji Miholjac se nalazi na granici vlažnijeg zapada i sušeg istoka, u okviru Panonske nizine.

Padalina ima dosta. Njihov je raspored na mjesece, a naročito na godišnja doba neujednačen, te se često dogodi da ovaj kraj stradava od suše.

Prosjek godišnjih količina padalina, za pojedina razdoblja je vrlo različit, tako da za razdoblje 1925.-1965. godine iznosi 814,5 mm. na m^2 površine, a za razdoblje 1925.-78. iznosi 744,4 mm. na m^2 površine. Za razdoblje 1946.-83. godine 712,2 mm. na m^2 i za razdoblje 1971.-1978. godine iznosi 682,8 mm. na m^2 površine. U razdoblju od 1971.-1978. godine imamo vrlo neujednačene količine padalina u pojedinim godinama, tako da je 1972. godine palo 987 mm na m^2 padalina, 1971. samo 509 mm. na m^2. Za duže razdoblje taj nejednak raspored padalina po godinama i mjesecima izgleda ovako: 1925. godine palo je ukupno 1603,7 mm. na m^2, dok je 1949. godine palo svega 505 mm. na m^2. U mjesecu listopadu 1927. godine, palo je 306 mm. na m^2, dok je u istom mjesecu 1965. godine palo samo 0,1 mm. na m^2.

Najveće količine padalina padnu u ljetnim mjesecima. To je ujedno i godišnji maksimum (srpanj, kolovoz i lipanj). Sekundarni maksimum padalina pojavljuje se u jesen, u mjesecu studenom. Minimum padalina imamo u prva tri mjeseca u godini tj. u siječnju, veljači i ožujku. Najsuši mjesec je veljača jer tada ima najmanje padalina.

Padaline se izlučuju u obliku kiše - u proljeće, ljeto i jesen, te u obliku snijega - krajem jeseni, zimi i početkom proljeća. Ljeti se padaline izlučuju u obliku kiše i grada, koji nanosi velike štete. Osim kiše i grada, za ljetni dio godine karakteristične su i jake rose, kao rezultat velikih temperaturnih razlika između dana i noći. Najjači i najkrupniji grad pao je u ljeto 1921. godine.

Tablica 8.

PROSJEČNE KOLIČINE PADALINA PO MJESECIMA ZA POJEDINA RAZDOBLJA

Mj.	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	God.
1925-65	47.7	49.0	48.0	66.4	78.5	84.7	70.0	68.1	67.5	81.1	81.8	62.9	805.7
1925-78	44.3	43.2	45.8	57.3	69.5	75.5	80.9	80.6	53.9	61.3	75.8	55.9	744.4
1946-83	50.2	47.6	43.5	56.7	64.3	83.2	73.8	66.1	68.5	47.7	66.4	64.2	712.2
1971-78	41.0	37.5	43.6	48.2	60.6	66.4	91.8	93.2	40.4	41.2	69.8	49.0	638.

Prosječan broj dana s padalinama od 0,1 mm. i više na dan iznosi 121 dan godišnje.

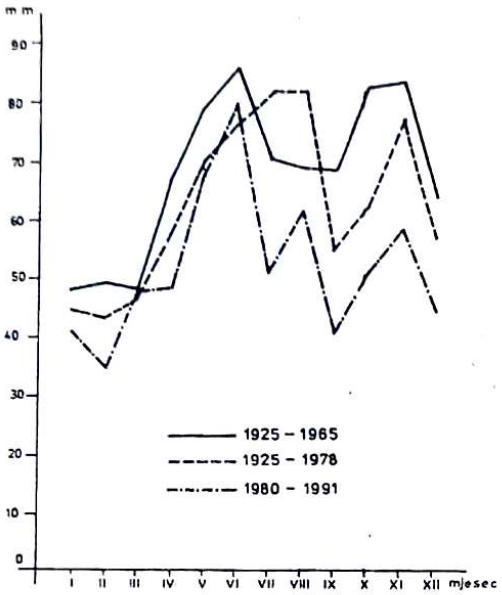

Dijagram količina padalina

Snježni pokrivač koji se javlja zimi ima različitu dužinu trajanja. Prosječna dužina trajanja snježnog pokrivača za razdoblje 1952.-1962. godine iznosi 48,5 dana, a samo za 1962. godinu dužina trajanja snježnog pokrivača iznosila je 63 dana.

Od prosječne količine godišnjih padalina godišnje se isparuje 553,5 mm, te u tlu ostaje zaliha vode od oko 182,8 mm. Iz navedenih podataka se vidi da se količina padalina iz godine u godinu smanjuje. Ovo smanjenje najbolje ilustriraju podaci za razdoblje 1980.-1991. godine.

Tablica 9.

SMANJENJE KOLIČINA PADALINA

MJ.	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII	IX.	X.	XI.	XII.	God.
1980-91.	40,8	34,7	47,7	48,0	66,9	78,4	50,4	60,7	40,2	50,3	57,3	43,3	618,6

Relativna vlažnost zraka zavisna je o temperaturi i padalinama. Najveću relativnu vlažnost zraka imaju mjeseci prosinac i siječanj, a najnižu mjeseci srpanj i kolovoz.

Tablica 10.

PROSJEČNE VRIJEDNOSTI RELATIVNE VLAŽNOSTI ZA RAZDOBLJE 1950.-1978. GODINE

MJ	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII	IX.	X.	XI.	XII.	Sred.god.
%	88	85	79	72	73	72	71	71	74	80	88	89	78

Unutar gore navedenih vrijednosti pojavljuju se i ekstremne vrijednosti, kao prosječne vrijednosti relativne vlažnosti za pojedine mjesece. Ti ekstremi se kreću od 65% do 95% relativne vlažnosti.

Za hladniji dio godine karakterističnije su magle, s tim da su u naplavnoj ravni Drave češće nego na terasnoj nizini.

Iz navedenih podataka, možemo zaključiti, da se Donji Miholjac po svojim klimatskim čimbenicima uklapa u područje Panonske nizine s umjereno kontinentalnom klimom, koja se više približava kontinentalnoj nego umjereno kontinentalnoj klimi.

1.5. HIDROGRAFIJA

U hidrografskom pogledu Donji Miholjac karakterizira rijeka Drava, kao površinski vodeni tok. Osim ovog površinskog toka važan hidrografski faktor predstavljaju i podzemne vode.

Rijeka Drava ograničava Donji Miholjac sa sjeverne strane, a ujedno predstavlja i prirodnu državnu granicu između Republike Hrvatske i Republike Mađarske. Na području Donjeg Miholjca Drava ne prima ni jednu pritoku, ali ima dosta okuka i riječnih otoka - ada. Veličina ada je vrlo različita. Dužina im se kreće od 100 do 1400 m., a širine od 30 do 400 m. Pored tih stalnih riječnih otoka svake godine, a naročito poslije visokog vodostaja, pojavljuje se veći broj ada i sprudova, kao rezultat velike akumulacije materijala kojeg Drava nosi. To su privremeni otoci i sprudovi čiji materijal, poslije svake izrazitije promjene vodostaja, Drava prenosi na drugo mjesto, nizvodno, na suprotnu obalu, do prve prepreke ili mjesta gdje slabi transportna snaga rijeke, da bi taj transportni materijal ponovo taložila, stvarajući nove oblike.

Širina korita rijeke Drave je vrlo različita. Iznosi 150-800 m. Najveće širine pojavljuju se u okukama, u kojima se uglavnom nalaze i riječni otoci, kao i mnogobrojni sprudovi. Za vrijeme visokog vodostaja Drave širina korita je mnogo veća.

Dubina Drave je vrlo različita. Pri srednjem vodostaju prosječna dubina Drave iznosi 4,5 m., dok se maksimalne dubine pri istom vodostaju kreću i do 8 m.

Drava je rijeka s velikom količinom vode. Znatno je izraženo kolebanje količine vode, koja protekne u jednoj sekundi, kao i kolebanje vodostaja. Vodostaj na Dravi u Donjem Miholjcu mjeri se od 1890. godine. Nulta točka ("0") vodomjera nalazi se na 88,80 metara nadmorske visine.

Tablica 11.

PROSJEČNE VRIJEDNOSTI VISINE VODOSTAJA, ZA RAZDOBLJE 1946.-86. GODINE

MJ.	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
NV	-31	-58	-45	44	66	101	76	8	-14	-34	-27	-36
SV	38	25	38	105	149	172	107	62	63	61	50	44
VV	105	65	165	187	246	251	205	167	175	188	154	134

Iz priloženih podataka vidi se, da je rijeka Drava jedina naša rijeka s visokim vodostajem - maksimumom tijekom ljeta. Iz tih razloga Drava dobiva veću važnost u iskorištavanju snage vodenih tokova.

Sekundarni maksimum vodostaja pojavljuje se krajem jeseni. Primarni i sekundarni maksimum vodostaja Drave u uskoj je vezi s primarnim i sekundarnim maksimumom padalina, kao i s topljenjem snijega, u gornjem toku, u proljeće i početkom ljeta.

Drava se izliva iz svog korita pri vodostaju od 350 cm, te plavi svoju inundacionu ravan, a preko 400 cm plavi i svoju aluvijalnu ravan. Aluvijalna ravan ima bubrežast oblik. Širina joj je različita. Kreće se do 3 km., dok je na pojedinim mjestima uopće nema. Aluvijalna ravan odvojena je od indunacione ravni odsjekom visine 0,5 do 2 m.

Često se pojavljuju ekstremne vrijednosti u visini vodostaja Drave. Najviši vodostaj Drave, do sada, zabilježen je 22. srpnja 1972. godine od 500 cm., a najniži vodostaj zabilježen je 12. prosinca 1978. godine od -120 cm.

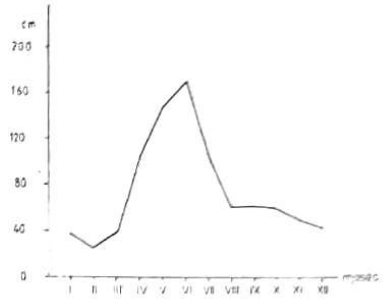

Dijagram srednjeg vodostaja Drave (1946.-1986.)

Iako je Drava kod Donjeg Miholjca već duboko ušla u Panonsku nizinu, još uvijek ima znatan pad. Pad Drave od Barča do Donjeg Miholjca iznosi 0,61 m/km., a od Donjeg Miholjca do ušća pad korita iznosi 0,125 m/km. Prosječan pad korita Drave kod Donjeg Miholjca iznosi 0,37 m/km. Iz navedenih podataka se vidi da je Drava na ovom području još dosta brza. Brzina Drave u prosjeku iznosi 0,74 m/sek. Pri padu i brzini oticanja Drava nema karakter nizinske rijeke već se približava karakteristikama planinskih rijeka.

Pored izraženog kolebanja vodostaja Drave znatno je izraženo i kolebanje količine vode koja protekne u jednoj sekundi. Kod Donjeg Miholjca najveći zabilježeni protok vode iznosi 2936 m^3/sek, a najmanji 152 m^3/sek.

Tablica 12.

PROSJEČNE VRIJEDNOSTI KOLIČINE PROTJECANJA VODE NA DRAVI U m^3/sek, ZA RAZDOBLJE 1952.-86. GODINE

MJ.	I.	II.	III.	iV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
Max.	607	429	720	797	1058	1055	891	774	802	822	753	664
Pros.	376	329	358	559	658	796	603	497	451	479	447	410
Min.	275	256	288	410	469	550	426	370	304	315	312	291

Količina protjecanja vode u Dravi u mnogome je povećana samom regulacijom rijeke. Prva regulacija Drave na ovom terenu, tj. prokopavanje meandeara izvršeno je polovinom prošlog stoljeća (1846-1848.godine), te ona postaje plovna za teretni saobraćaj od ušća do Barča.

Drava sa svojim vodostajem, brzinom, kao i velikom količinom vode, koja protječe u jednoj sekundi, nosi i mnogo materijala, uglavnom pijeska. Prosječno nosi 14,4 kg/sek.

Tablica13.

NANOSI DRAVE PO MJESECIMA, U RAZDOBLJU 1982.-1986. GODINE U kg/sek.

MJ.	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII	IX.	X.	XI.	XII.
Min.	2,39	3,34	2,46	8,99	8,22	8,15	5,02	4,00	2,05	1,74	2,14	1,64
Pros.	9,89	7,06	16,52	20,88	25,05	26,10	14,38	10,88	9,81	13,53	5,96	9,30
Max.	34,61	17,90	52,13	51,20	59,00	67,28	25,45	31,37	35,77	43,45	26,19	34,85

Od posebnog interesa, osobito za stanovnike Donjeg Miholjca, je i temperatura vode rijeke Drave. Prosječna godišnja temperatura Drave iznosi 11,4° C.

Tablica 14.

PROSJEČNA TEMPERATURA VODE RIJEKE DRAVE, ZA RAZDOBLJE 1982-1986. GODINE

Mj.	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
Min.	1.3	0.8	2.2	6.9	12.2	15.3	18.6	18.8	15.4	9.9	4.9	1.3
Pros.	2.3	2.0	5.3	10.2	15.5	18.1	21.1	21.3	17.9	12.7	7.1	3.4
Max.	4.1	3.8	9.2	13.4	18.3	21.1	23.1	23.3	20.7	16.2	9.9	5.8

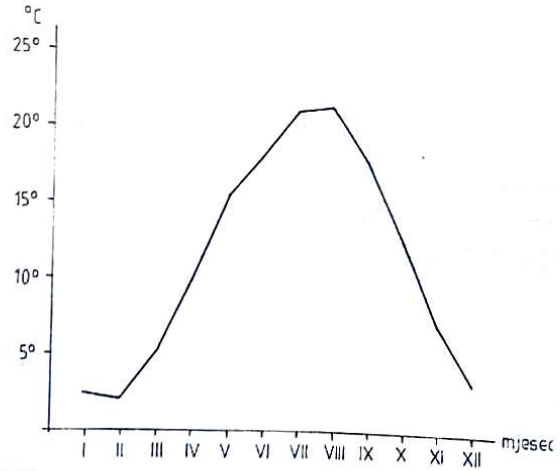

Dijagram srednjih mjesečnih temperatura vode rijeke Drave (1982.-1986.)

U promatranom razdoblju zabilježena je najniža temperatura vode 28. veljače 1986. godine, od svega 0,1°C. U istom razdoblju najviša temperatura vode iznosila je +25,0° C, a to je bilo 2. kolovoza 1983. godine.

Osim rijeke Drave, kao površinskog toka, važnu hidrološku osobitost ima Stara Drava i ribnjačke površine. Stara Drava, koja se nalazi sjeverozapadno od Donjeg Miholjca, je nekadašnji meandar rijeke Drave. Opskrbljuje se vodom pri vodostaju većem od 350 cm.

Na većem dijelu poloja Drave, u aluvijalnoj ravni, sjeverno, sjevernozapadno i sjeveroistočno od Donjeg Miholjca 1960. godine sagrađen je ribnjak na površini od 1000 ha.

Podzemna voda se nalazi na različitoj dubini. Dubina gornje površine podzemne vode u uskoj je vezi s nadmorskom visinom mjesta, blizinom vodotoka, nagnutosti nepropusnih slojeva, količinom i oblikom padalina tijekom godine, iskorištavanjem iste, i drugih čimbenika. Veće vodonosne slojeve čine kvartalne naslage (pijesak, les, glina i šljunak). Režim podzemnih voda u površinskom dijelu naslaga uvjetovan je procjeđivanjem padalina, odnosno nivoa podzemne vode i tekuće, te razlikom pritiska između pojedinih horizonata. Do dubine od 150 m. mogu se diferencirati tri vodonosna horizonta i površinski pokrivač.

Površinski pokrivač je predstavljen lesom i sličnim sedimentima debljine do 20 m, te čini prvi produktivni vodonosni sloj. Isti se horizont u poloju Drave pojavljuje na površini, a na terasnoj nizini ispod lesa. U Donjem Miholjcu se pojavljuje na dubini 5-6 m, mjestimično i na dubini 11-25 m. Prvi vodonosni horizont odijeljen je od drugog slojem glinastog materijala koji se pojavljuje na dubinama od 25 do 35 m.

Prvi vodonosni sloj u Donjem Miholjcu nalazi se na različitim dubinama tijekom godine u pojedinim mjesecima. To najbolje pokazuje slijedeća tablica.

Tablica 15.

PROSJEČNE DUBINE PRVOG VODONOSNOG SLOJA ZA RAZDOBLJE 1960.-1965. GODINE U cm.

MJ.	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII	IX.	X.	XI.	XII.
cm.	586,92	562,62	521,44	551,10	547,68	559,17	579,97	586,11	573,83	565,51	558,58	562,75

Drugi vodonosni horizont pojavljuje se ispod prvog nepropusnog sloja, a sastavljen je od pijeska, rjeđeg šljunka. Taj vodonosni horizont pojavljuje se u Donjem Miholjcu na dubini od 40 m.

Iza drugog vodonosnog sloja slijedi sklop nepropusnih naslaga debljine 16-33 m. Taj treći vodonosni horizont sastoji se od srednjih i sitnozrnih pijesaka s prašinastim i glinastim prislojcima. Debljina tog horizonta nije točno utvrđena.

Prosječna amplituda kolebanja razine podzemne vode u drugom i trećem vodonosnom horizontu nije veća od 0,5 m, što potvrđuje zaključak o regionalnoj povezanosti svih vodonosnih slojeva.

Prema njihovom kemijskom sastavu podzemne vode zadovoljavaju kriterije vodoopskrbe, s izuzetkom znatnog sadržaja željeza (zajednička osobina svih podzemnih voda slavonske Podravine).

1.6. BILJNI SVIJET (FLORA)

Iz do sada navedenog može se zaključiti da sastav tla u Donjem Miholjcu, u pedološkom pogledu, spada u umjereno podzolirana tla, na bazi lesa i pijeska. Općenito, ta su tla deficitna dušikom i fosforom, a bolje opskrbljena kalijem. Na osnovu klimatskih, biotskih i ostalih pedogenih čimbenika nazire se debljina podzolacije tla. U cjelini uzevši tla su povoljna, posebno u kontaktnim zonama na istoku i jugoistoku mjesta, za uzgoj žitarica, šećerne repe, konoplje, suncokreta i drugih biljnih kultura.

Biljni svijet u uskoj je vezi s klimatskim i geološko-pedološkim čimbenicima. Karakteriziraju ga listopadne šume i kultivirana stepa. Listopadne šume možemo podijeliti u dvije grupe: prvu čine listopadne šume na terasnoj nizini, a karakteriziraju je tvrdi lišćari (hrast, jasen i bagrem). Drugu grupu čine listopadne šume u poloju Drave (na aluvijalnoj ravni), a karakteriziraju je uglavnom meki lišćari - vrba i topola.

Nekadašnja prirodna stepa pretvorena je u kultiviranu stepu, oranične površine i poljoprivredno zemljište.

U samom gradu najznačajniji prirodni subjekt je svakako "veliki park" uz dvorac koji je rješenjem Republičkog zavoda za zaštitu

prirode u Zagrebu, broj 01-439-1958 od 14.07.1961. godine registriran i zaštićen kao hortikulturni spomenik, zbog velikog broja vrlo rijetkog bilja i nasada, kao što su: LIRIODENDRON TULIPIFERA (Tulipanovac), GINKO BILOBA (Ginko), MAGNOLIA SOLANGEANA (Bijela magnolia), MAGNOLIA LILIFLORA (Ružićasta magnolia), SOPHORA JAPONIKA (Patuljasta sofora), LARIKSDECIDUA (Ariš), CHAMECIPARIS LAWSONIANA (Lavsonov pačempres), TAXUS BACCATA (Tisa), ERANTHYS HYMEALIS (Titra ozimica).

Park je uređen tako da s dvorcem, izgrađenim u lovačkom stilu, tvori cjelinu. Dio parka uz dvorac formiran je u francuskom stilu (rundele s cvijećem), dok je ostatak parka koncipiran pejsažno, u engleskom stilu.

Površina parka je oko 10 ha, te se prema sjeveru park nadovezuje na bivši stari voćnjak.

Značaj ovog prirodnog spomenika u mjestu iziskuje da se posebna pozornost posveti njegovom održavanju i uređenju, od čega je naročito važno čišćenje jezerca u parku, obnova zimskog vrta, te uređenje devastiranih zelenih površina obraslih šikarom. U neposrednoj blizini velikog parka nalazi se mali park, uređen na Trgu Ante Starčevića koji, iako zaostaje po površini i hortikulturnim kvalitetama, ima izuzetnu vrijednost, u prvom redu zbog prisutnosti u gradskoj slici i obogaćivanju identiteta gradskog centra. Osim toga zelena površina parka ublažava konfliktne situacije neposrednog odnosa centra mjesta i dosta opterećenog prometnog križanja.

Posebnu prirodnu vrijednost čini pojas crnog bora, tzv. Borik, koji se smjestio uz južnu obalu ribnjaka, istočno od Donjeg Miholjca u rudini Janjevci. Ovaj pojas zasađen je početkom 20. stoljeća s funkcijom vjetrobranskog pojasa uz Dravu. Vrijednost ovog poteza nije samo pejsažna i mikroklimatska, već i ekološka jer je obitavalište raznih životinja i ptica. Posebnu karakteristiku čini biljni svijet ribnjačarskih površina kao i stare Drave.

1.7. ŽIVOTINJSKI SVIJET (FAUNA)

Životinjski svijet u okolici Donjeg Miholjca nema svoje posebne karakteristike u odnosu na životinjski svijet ostalog dijela Panonske nizine. Divlje životinje zastupljene su u velikom broju sitne i krupne divljači. Najizrazitiji predstavnik sitne divljači je zec. Od krupne divljači najzastupljenija je srna i divlja svinja, od pernate divljači fazan, a u zimskom periodu, na otvorenim vodenim površinama, divlja patka i guska.

Posebnu vrijednost čine ribnjačarske površine kao obitavalište močvarne ornitofaune, te je njihov značaj u ekološkom balansu, ne samo mjesta već i šireg prostora, velik. Sjeveroistočno od Donjeg Miholjca lociran je specijalni ornitološki rezervat Suho polje, koji je prirodna sredina, u kojoj se gnijezde brojne vrste ptica. Tretman kompletnog područja ribnjaka kao značajnog krajolika iziskuje, osim zaštite postojećih prorodnih vrijednosti i nadograđivanje i stvaranje novih, što se u prvom redu odnosi na valorizaciju autohtone prirodne sredine, posebno mekih listaća na starim rukavcima Drave, istočno od ribnjačarskih površina.

Titra ozimica

Nasad crnog bora - Borik

Dvorac u parku - aluvijalna ravan s ribnjacima

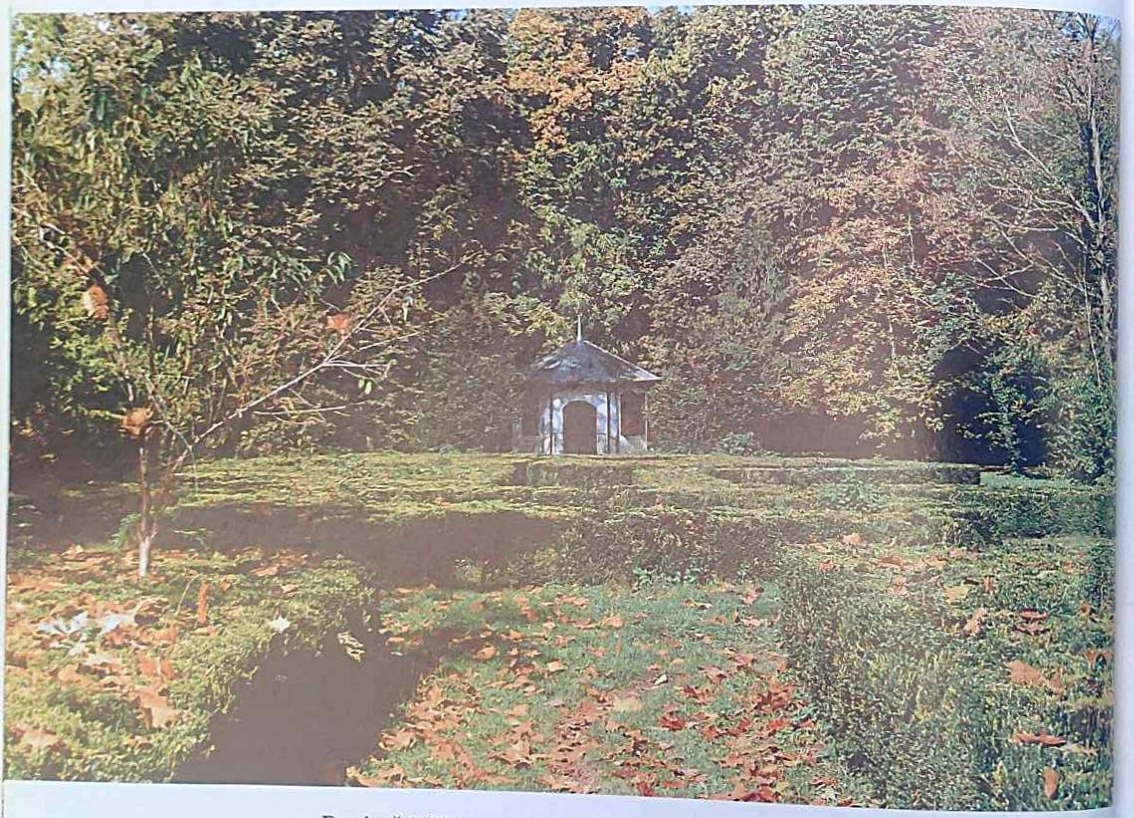

Raskoš biljnog svijeta u miholjačkom parku

POVIJESNI RAZVOJ DONJEG MIHOLJCA

2.1. PRVA IZVORIŠTA

Prirodne osobitosti Donjeg Miholjca (blizina rijeke, široko plavljeno područje, guste šume, pješćane dine, lesne terase i drugo) davale su povoljne uvjete za život ljudi u ovom kraju, od prvih početaka - paleolita, pa sve do danas. Da je to tako govore brojni arheološki nalazi, u neposrednoj blizini mjesta, kao i u samom Donjem Miholjcu. U novije vrijeme stalno se otkrivaju nova nalazišta-arheološki lokaliteti koji ukazuju na rano naseljavanje ovoga kraja, kao i na stalna migracijska kretanja stanovništva.

Jedno od najznačajnijih arheoloških nalazišta su Janjevci - Borik, sa svojom okolicom. Tu se nalaze ostaci neolita, brončanog doba, pa sve do dolaska Turaka. Osim arheološkog nalazišta Janjevci - Borik, na prostoru samog mjesta za sada su poznata nalazišta:

- Brdača - srednjovjekovno naselje,
- Staro groblje - srednjovjekovna gradina i
- rudina Maroslavci - ostaci neolita (mlađe kameno doba).

Praćenje kontinuiteta naseljavanja Donjeg Miholjca moguće je od prvih evidentiranih tragova naseljavanja panonskog plemena Andiezetesa, koje je ovaj prostor naseljavalo prije Rimljana.

2.1.1. RIMSKO DOBA

U rimsko doba ovim prostorom prolazi rimska podravska magistrala, uz koju se grade brojne vojne postaje i naselja. Magistrala je išla od Aquileile - grad u sjevernoj Italiji na ušću rijeke Soče, do Singidunuma (Beograda) u dužini od 368 rimskih milja, odnosno 544 km.

Građena je uz desnu obalu rijeke Drave, preko lesnih nanosa i pješćanih dina - na uzdužnim gredama.

Na Ptolomejevoj karti s početka druge polovine drugog stoljeća nalazi se Magniana (Mariniana) danas Donji Miholjac.

Dva stoljeća kasnije, tj. na Pojtingerovoj tabli iz 340. godine spominje se Marinianis (Marianis ili Marinianis), tj. Donji Miholjac.

To su bile u prvo vrijeme vojne postaje, oko kojih se kasnije razvijaju naselja. Rimska mreža cesta zadržala je kontinuitet i u

srednjem vijeku iako se mreža naselja u međuvremenu mijenjala uvjetovana različitim povijesnim utjecajima.

Karta dijela Slavonije u rimsko doba

Propašću Zapadnog Rimskog Carstva, a posebno velikom seobom slavenskih naroda koncem 6. i početkom 7. stoljeća, koje je završeno u 8. stoljeću, mijenja se struktura i raspored stanovništva ovog kraja.

Tu se nalazilo obilno dobre plodne zemlje, a po visokim gredama uz rijeku Dravu ležalo je staro kulturno tlo. Taj momenat je i namamio prve slavenske naseljenike - Hrvate, da se zaustave u ovom kraju i nastane u njemu.

Sve do kraja 8. stoljeća to područje se nalazilo pod vlašću Avara. Krajem 8. stoljeća pod naletom Franaka nestaje avarske države i započinje vladavina Franaka. U vrijeme franačke vladavine u 9. stoljeću Slavonija čini zasebnu kneževinu, tj. vazalnu kneževinu. Nova vlast pokrštava do tada pogansko slavensko-hrvatsko stanovništvo.

Osvojene zemlje, pa i Slavoniju, Rimljani su nastojali, pored pokrštavanja, što prije romanizirati. To su činili doseljavanjem legionara, isluženih vojnika, kojima su davali posjede. Romanizaciji je pridonijela i upotreba latinskog jezika kao službenog jezika u provincijama.

2.1.2 DOLAZAK MAĐARA

Početkom 10. stoljeća u Panonsku nizinu dolaze Mađari. Pokušaj prodora Mađara preko rijeke Drave nije uspio. Poraženi su od hrvatskog kralja Tomislava, koji je tom pobjedom ujedinio Posavsku Hrvatsku i Dalmatinsku Hrvatsku u snažnu i jaku suverenu državu Hrvatsku.

Periferni položaj Posavske Hrvatske, kao i stalne borbe hrvatskih vladara za dalmatinske gradove protiv Bizanta i Mlečana doveo je do toga da je utjecaj hrvatskih vladara u Slavoniji bio mali. Jača poveza-nost Slavonije s Primorjem osjeća se za vrijeme kralja Zvonimira. Ubrzo nakon smrti kralja Zvonimira Slavonija dolazi pod vlast Mađara (Arpadovića) i to za vrijeme mađarskog kralja Ladislava.

Smrću kralja Zvonimira izumire Hrvatska vladarska loza. Hrvatska s Mađarskom prihvaća 1102. godine zajedničkog vladara. Te godine mađarski kralj Koloman okrunjen je hrvatskom krunom. Od tog su vremena Hrvatska i Mađarska spojene u personalnu uniju, tj. vladarskom krunom, a u državnopravnim odnosima svaka zadržava svoju samostalnost i nezavisnost. Da bi se Slavoniju i u crkvenom pogledu odvojilo od Hrvatske (posebno Dalmatinske Hrvatske) osnivaju se župe

i biskupije (uglavnom na području Mađarske), koje pokrivaju i veći dio Slavonije. Tako je već 1009. godine osnovana biskupija u Pečuhu koja je pokrivala, u crkvenom pogledu, ovaj dio Slavonije. Prvi biskup Bonipetrus ustoličen je 1036. godine. Drugi po redu bio je biskup Maurus (Mavro), od 1042. do 1070. godine. Iz tog vremena postoji i prvi zapis o Donjem Miholjcu, vezan uz izgradnju prve crkve na ovom prostoru. Prva crkva u Donjem Miholjcu građena je polovinom 11. stoljeća kada je ovo područje već pripadalo mađarskoj kraljevskoj dinastiji Arpadovića.

2.1.3. GRADNJA PRVE CRKVE

Jedna stara listina, data na Saboru u Albaregiji (Szekesfehervar) iz 1057. godine kaže (u slobodnom prijevodu) "U ime Presv. Trojstva..., daje se svima na znanje da sam ja, Rado, palatin dozvolom kralja Andrije i njegova brata Adalberta, vojvode, dio svog posjeda odredio Svetom Petru pečuškom, a Maura biskupa tog mjesta adaptirao kao oca, nadajući se da ću od tih zemaljskih dobara stostruko primiti u budućnosti i zadobiti vječni život. Što god sam dao u ruke svoje žene Lucije, to potvrđujem. A crkva, koju sam izgradio iznad Drave u čast Svetog Mihaela, arhanđela i preporučio je Svetom Petru te rečenom biskupu Mauru, da tamo bude uvijek svećenik koji će danju i noću vršiti službu Božju..." (J. Brusztle).

Od tada se spominje crkva, a samo mjesto, koje se tu razvija, nalazimo kasnije u spisima i na kartama starih hrvatskih županija, kojima je pripadao i Donji Miholjac, pod imenom Sveti Mihael.

U kasnijim izvještajima nalaze se podaci da su crkvu Sv.Mihaela sazidali katolici, stari Hungari, no to ne mora značiti Mađari, iako može jer ju je utemeljio Mađar Rado palatin. U izvješću se riječ hungarus upotrebljava kao protivno Turčinu - dakle katolik. U opisu crkve navodi se da je ona imala visoke zidove i tornjeve, a bila je opasana dubokim opkopom.

TERITORIJ
VIROVITIČKE
ŽUPANIJE,
u XV. vieku.
Mjerilo 1 : 300 000.
TUMAČENJE ZNAKOVA
Župan. Virovitička
Župan. Križevačka
Župan. Baranjska
Župan. Požeška
Župan. Vukovarska
Sela
Varoš
Grad sa Kule
Selo sa Grad
Varoš i Grad
Ispaćene utvrđujahom
Šuma
Zagreb
Varaždin
Koprivnica
Đurđevac
Virovitica
Ivanić
Ivanić Grad
Ivanić Kloštar
Ivanić Sv. Ivan
Ivanić Sv. Jakob
Ivanić Sv. Mihalj
Ivanić Sv. Nikola
Ivanić Sv. Petar
Ivanić Sv. Petar i Pavao
Ivanić Sv. Petar i Pavao
Ivanić Sv. Petar i Pavao

2.2. OSUVAČKO VLASTELINSTVO

Daljnje vremensko razdoblje označava učvršćenje feudalnog poretka u Slavoniji, koja se i dalje nalazi u sklopu ugarske države. Postepeno propadaju kraljevske županije i pretvaraju se u privatne nasljedne feudalne posjede. Nastaju moćne velikaške feudalne obitelji.

Tijekom 13. stoljeća, pa sve do dolaska Turaka, ovo područje pripadalo je plemenu Teten, a usko je vezano sa sudbinom obitelji Srednjanski i obitelji Hunjadi. Središte vlastelinstva nalazilo se u Osuvku (Osvany ili Asvany).

1229. godine Andrija, kralj ugarski i hrvatski potvrđuje knezu Marcelu Pakračkom od plemena Teten obiteljski posjed Osuvak.

1436. godine Osuvačko vlastelinstvo prelazi u vlast obitelji Morović - zamjenom dijelova vlastelinstava. 1470. godine dao je Matija Morović kraljevskom dozvolom veći dio ovog vlastelinstva svojoj ženi Margareti, rođenoj Silagy, koja ga posjeduje još 1504. godine.

Listina iz 1229. godine točno govori o granicama Osuvačkog vlastelinstva, u čijem sklopu se nalazio i Donji Miholjac. Granica ovog vlastelinstva počinje na obali Drave, sjeverno od Viljeva, pa onda ide do šume Šaš, zatim prema Karašici i bari Klokočevac, prema potoku Pištanac, pa preko rijeke Vučice i Donjeg Lukavca nastavlja Vučicom. Dalje se spominje mjesto i rijeka Motičina, Bukvik, kraj Feričanaca, te grad i rijeka Našice i rijeka Breznica. Potom ide prema Koški, te ponovo na rijeku Vučicu sve do pred Valpovo, gdje prelazi Karašicu, da najprije zapadnim, onda sjeverozapadnim pravcem dođe do Drave, te uz nju u početnu točku sjeverno od Viljeva. Za vrijeme kralja Matije Korvina ovo vlastelinstvo obuhvaćalo je šet trgovišta i 126 sela.

Osuvak je pripadao Križevačkoj županiji i Pečuškoj biskupiji.

Dr. Bösendorfer u svom djelu Crtice iz slavonske povijesti nabraja mjesta koja pripadaju Križevačkoj županiji te spominje mjesta Saplonza i Sveti Mihael. Pod imenom Saplonza spominje se mjesto Marijanci.

Iz Osuvka su išle dobre stare ceste za Orahovicu, Motičinu i Našice, te Valpovo i na zapadnoj strani za Viljevo, a otuda za Pod.Moslavinu i dalje za Viroviticu.

Koliko je Osuvak bio značajan kao mjesto vidi se po tome što je već u prvoj polovini 14. stoljeća bio središte arhiđakonata. Sakupljanjem papinske desetine i popis po arhiđakonatima od 1332 do 1335 godine jasno se vidi veličina i značaj tog arhiđakonata.

Granice Osuvačkog arhiđakonata bile su: Donji Miholjac, Marijanci, Koška, Subotica, Herman Grad (pored današnjeg Dopsina), Koritna, Koprivna, Tolman, Ivankovo, Jarmina, te odatle na Dalj i napokon Dravom na zapad do Nemetina, Osijeka, Valpova i Donjeg Miholjca. Na tom području nalazilo se nekoliko samostana i oko 55 katoličkih župa. Ako se uzme u prosjeku 1000 duša po jednoj župi, dobivamo da je taj arhiđakonat imao početkom 14. stoljeća oko 55000 katolika, uglavnom hrvatske narodnosti, te ponešto mađara. Točna lokacija Osuvka do danas nije utvrđena. U Sigetskom računu od 1558. godine spominje se među mjestima koja pripadaju Donjem Miholjcu, uz mjesto Čakovac i mjesto Osvany ili Asvany. U tom obliku se prepoznaje stari Azywag-Osuvak. Pojedine stare listine govore da je stari Osuvak ležao južno od današnje rudine Janjevci i zapadno od rudine Čakovac u katastarskoj općini Sveti Đurađ. Arheološki nalazi, koji se pronalaze u poslednje vrijeme na lokalitetu Janjevci - Borik u mnogome govore da je Osuvak bio smješten na, ili u neposrednoj blizini nekadašnje rimske Mariniane. To je samo pretpostavka koju bi trebalo, jednim detaljnijim arheološkim iskopavanjem, i dokazati.

Crkva Sv. Mihaela
akvarel Ivana Rocha - 1938.

Crkva Sv. Mihaela - sadašnji izgled

2.3. POD TURSKOM VLAŠĆU

Počeci turskog osvajanja Slavonije spadaju u vrijeme oštre društveno-ekonomske krize feudalnog sustava u Hrvatsko-Ugarskoj državi, koja je desetkovala njenu obrambenu snagu. Dok su Turci za vrijeme Sulejmana II., (1520.-1566. god.) bili u stalnoj ofenzivi, Hrvatsko-Ugarska država zahvaćena feudalnom anarhijom nije bila u stanju odgovoriti svojim osnovnim defenzivnim zadacima u obrani državnih granica.

Poslije pobjede Turaka nad ugarskom vojskom, predvođenom kraljem Ludovikom II., kod Mohača 1526. godine, oni postepeno osvajaju dio po dio Hrvatske i Slavonije.

Posebna turska ofenziva na Slavoniju počinje u ljeto 1536. godine. Zaobilaze utvrđenje Valpovo, te osvajaju dio Podravine do Podravske Moslavine.

U vrijeme turske vladavine cijela Slavonija bila je podijeljena na sandžakate i pripadala je Budimpeštanskom pašaluku. Da bi učvrstili svoju vlast na ovom području Turci grade utvrđenja u Svetom Đurđu i posebno utvrđenje u Podravskoj Moslavini, te osposobljavaju prijelaze preko rijeke Drave. Dolaskom Turaka u naše krajeve dolazi do velikih promjena, kako u načinu života, tako i u nacionalnoj i vjerskoj strukturi stanovništva. Domaće stanovništvo moralo je bježati, stradavalo je ili je prelazilo na islam. Doseljavanjem Muslimana i srpskih martologa (vojnika u turskoj vojsci) mijenja se i sastav stanovništva. Oko Donjeg Miholjca, odnosno oko crkve Svetog Mihaela, formiraju se mnogobrojna satelitska naselja od svega par kuća tj. obitelji, neka bliže, a neka dalje od samog Donjeg Miholjca. Od značajnijih satelitskih naselja bila su: Maroslavci, Osuvak, Janjevci, Đurđanci, Veselovci, Farkaševci, Palište i dr. Danas su od tih naselja ostala samo imena pojedinih rudina u k.o. Donji Miholjac i susjednim katastarskim općinama.

U tursko vrijeme Donji Miholjac je bio utvrda, udaljen od Osijeka prema zapadu sedam miljokaza (jedan miljokaz = sedam km.). Stanovnici su uglavnom bili Kalvini.

Velike i srednje kuće sagrađene su od šiblja. Turskih kuća bilo je 30. Dužina ovog teritorija je dva sata, a širina jedan sat hoda. Na istok se prostire do Behara i Janjevaca, na jug do Maroslavaca, na zapad do

Pališća, na sjever do rijeke Drave. Stanovnici su imali 45 jugera obradive zemlje, dobre plodnosti (jedan juger = 1/4 ha). Imali su osam jugera sjenokoša. Široki vrtovi ukrašeni su voćkama. Nisu imali nikakvih šuma. Ističe se zidana crkva s tornjem bez krova. Ta crkva u tursko vrijeme bila je utvrda opkoljena jarcima i nasipima. U tvrđavi su stanovali turski plaćenici. Protjerivanjem Turaka crkvu je trebalo obnoviti. Postavljen je krov uz strop, a toranj još uvijek nije imao krov (zapis od 01.12.1733. godine). Iako je već obnovljena - župa je ponovno uspostavljena 1722. godine. Prva veća restauracija crkve obavljena je 1738. godine, uz pomoć vlastelinstva. Detaljnija restauracija obavljena je 1795. godine. 1820. godine, zahvaljujući Gustavu Hilleprandu von Prandauu crkva dobiva i svod iznad svetišta.

Današnji izgled crkva Sv. Mihaela dobiva ponovnim obnavljanjem 1852. godine. Veliko zalaganje i sudjelovanje vlastelinstva na obnovi crkve nalazimo i u izgradnji kapela na groblju Sv. Stjepana 1809. godine i kapele Sv. Križa na Novom groblju, podignute 1863. godine sa 14 postaja križnog puta.

Preko rijeke Drave postojao je i prijelaz - skela, koju su Turci dali u zakup, ali se ne zna koliko je ona donosila koristi. Turci nisu plaćali desetinu, već su ispunjavali određene obveze. Obveze stanovništva prema turskom sultanu sastojale su se u godišnjem porezu od četiri zlatnika u obliku pristojbe, a ne kao harač.

Povlačenjem, tj. protjerivanjem Turaka iz Slavonije, kao i sjajnim pobjedama nad Turcima kod Virovitice i Slatine, nije se moglo ni pomisliti na daljnja osvajanja - oslobađanja od turske vlasti dok ne padne Budim.

I sam vojskovođa Lesle morao je štedjeti svoju vojsku da prema potrebi može poći na Budim. Hrvatsko banska vojska na čelu s banom Erdodijem i krajišnici s generalom Jakobom Leslo 1684. godine kreću u oslobođenje Slavonije. 1685. godine generala Leslea zapadne teška zadaća da prodre do Osijeka i razori čuveni turski most. Ostavivši u Virovitici posadu, krenuo je 9. kolovoza iste godine s 14000 vojnika carske i hrvatske banske vojske, zajedno s banskim namjesnikom Ivanom Draškovićem, na Osijek. Slaba utvrda Donji Miholjac predala se kapetanu Gaši Balogu. To je ujedno značio i kraj turske vlasti u Donjem Miholjcu.

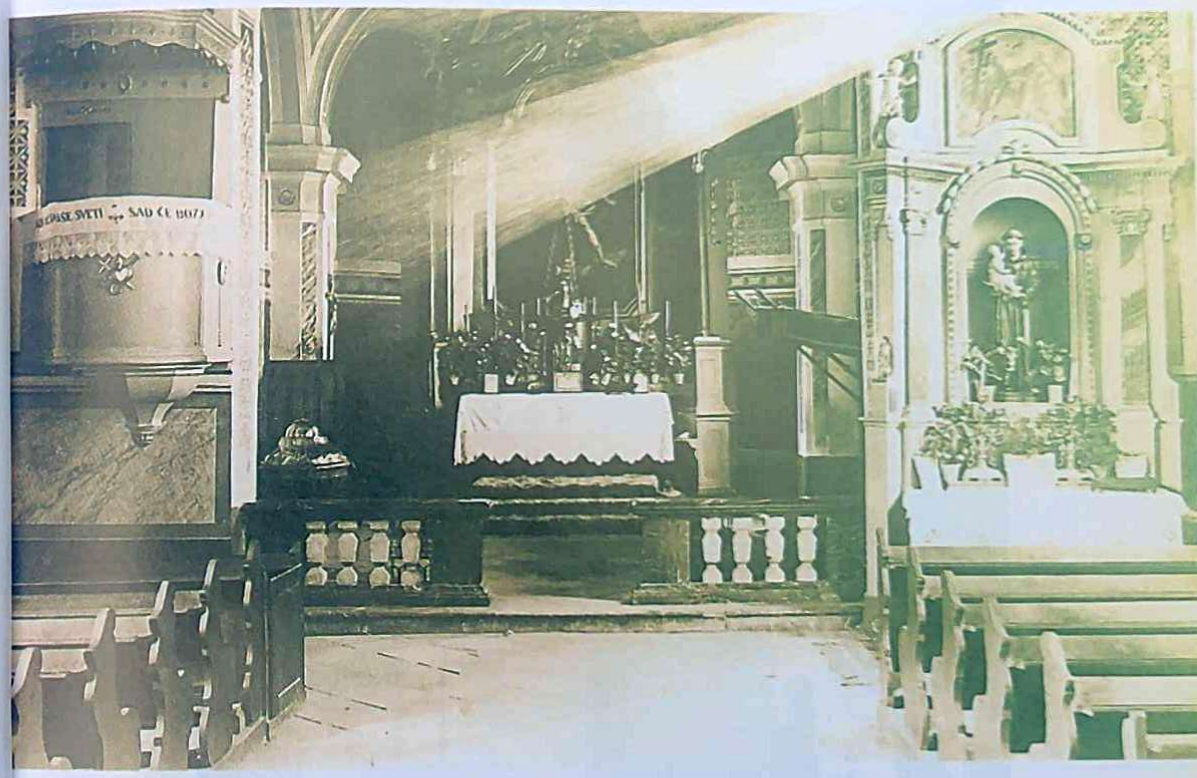

Unutrašnjost crkve Sv. Mihaela početkom 20. stoljeća

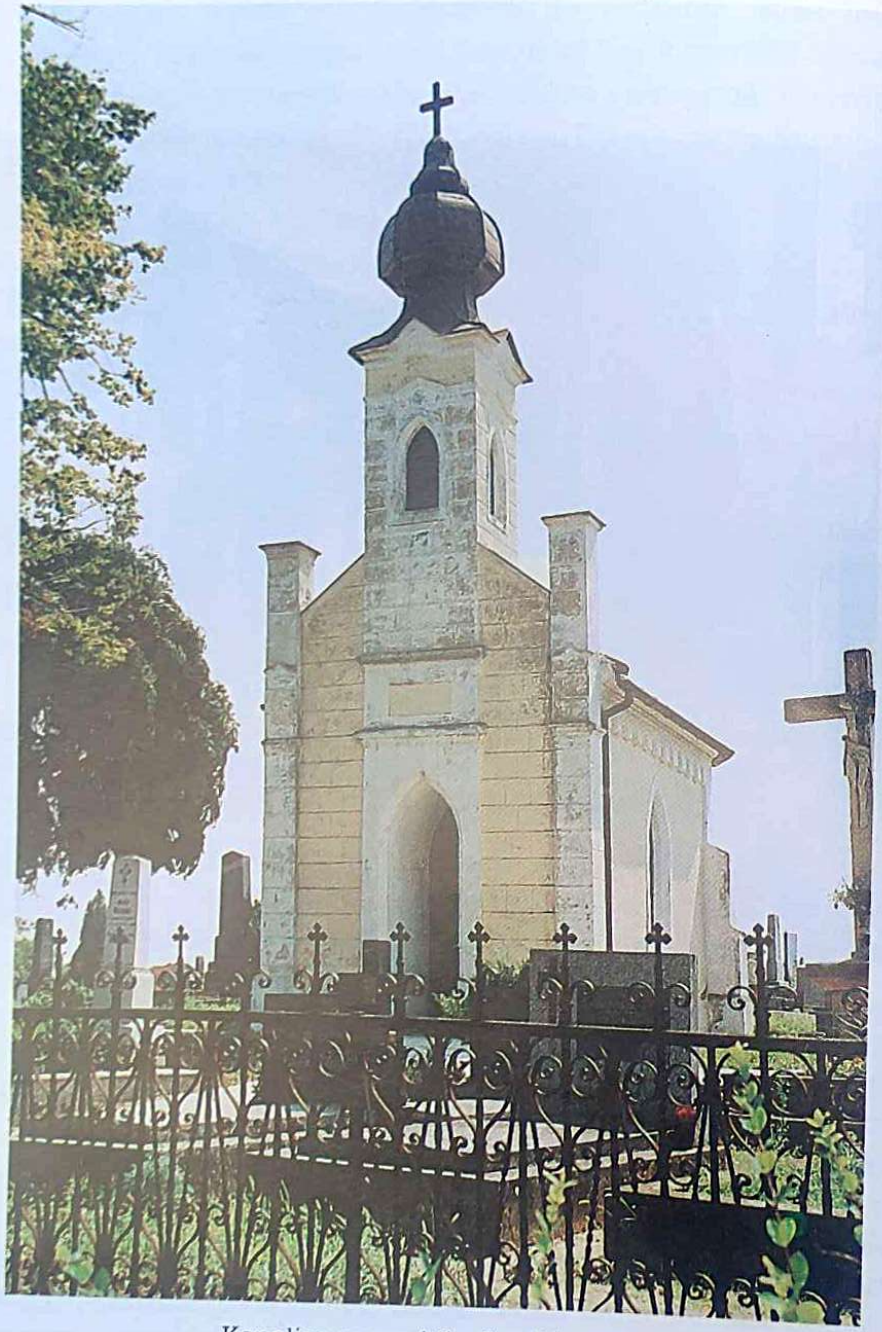

Kapelica na groblju Sv. Stjepana

2.4. DONJI MIHOLJAC NAKON TURAKA

Nakon oslobođenja ispod turske vlasti dolazi do intenzivnijeg naseljavanja stanovništva u ovaj kraj. Stanovnici okolnih satelitskih naselja sele - vraćaju se u Donji Miholjac. Samim tim nestaju ta naselja (oko 1750. godine u potpunosti su napuštena), a ostaju samo nazivi katastarskih rudina.

Mjesto Donji Miholjac, razvija se u svom početku uz samu obalu rijeke Drave. Jedan od najstarijih dijelova Donjeg Miholjca nalazi se uz samo korito rijeke Drave. Na temelju nekih izvora to je današnja ulica Petra Preradovića, a koju i danas mještani često zovu "Stari sokak".

Prema prvom popisu stanovništva u Slavoniji, nakon protjerivanja Turaka, 1689. godine, Donji Miholjac ima 51 kuću. U tom popisu spominju se i stanovnici samog mjesta. Zanimljivo je da prva imena stanovnika imaju kajkavski oblik. Smičiklas to tumači da su u prvo vrijeme, poslije Turaka, tu bili kajkavci. Nekih od tih imena ima i danas. Šišić tvrdi da su doseljenici najviše bili Hrvati, Nijemci i Mađari.

Poimeničnim popisom nosilaca domaćinstava, koji je izvršen u razdoblju od 1736 do 1737. godine, Donji Miholjac je imao 101 domaćinstvo. Izdvojit ću samo neka prezimena koja se spominju u tom popisu, a kojih ima i danas. To su starosjedioci Donjeg Miholjca: Brkić, Bockovac, Golinac, Car, Čošić, Čoklić, Đebić, Smiljanić, Torjanac, Golić, Farkaševac, Horvat, Slačanac, Kovačević, Kusturić, Kovač, Krznarić, Kopić, Lesica, Maroslavac, Macanić, Matković, Mrkonjić, Petekić, Rušanac, Vidaković, Bunjevac, Starčević, Marić, Lovrić, Ižaković, Lebinac, Zemunić, Rakitovac i dr.

Poslije Prvog svjetskog rata, agrarnom reformom koja je zahvatila ovo područje, dolazi do intenzivnijeg naseljavanja Srba. Stvaraju se nova naselja i zaseoci. Stanovništvo Donjeg Miholjca, od početka Prvog pa do kraja Drugog svjetskog rata, vrlo sporo se povećava, iako se samo mjesto širi, tj. raspadaju se seoske zadruge, mijenja se način izgradnje stambenih zgrada i dr.

Poslije oslobođenja od turske vlasti krajem 17. stoljeća Slavonija je ponovo ušla u sklop Habsburške Monarhije. To će imati dalekosežne društveno-ekonomske posljedice za daljnji razvoj. Oslobađanjem

Slavonija nije došla pod upravu hrvatskog bana i Sabora. Carski dvor je poklanjao i rasprodavao slavonska vlastelinstva, pretežno strancima. Tako su se u Slavoniji formirali krupni feudalni posjedi.

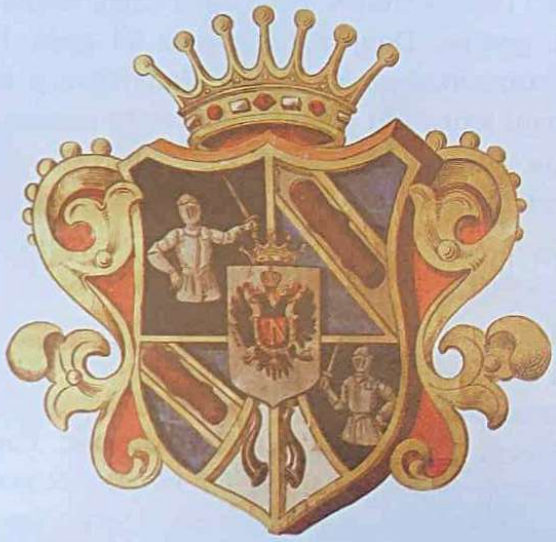

Grb Grofa Karla Petra Sigismunda Hilleprand von Prandau

Zemlje-oranice, stare šume i naselja oko Valpova i Donjeg Miholjca, pod zajedničkim nazivom Vlastelinstvo valpovačko, daruje car Karlo VI. 31.12.1721. godine Petru Antunu Hilleprandu von Prandau, savjetniku Bečke komore, potpredsjedniku iste i to za velike zasluge caru. Darovnica se odnosila na procjenu od 100.000 forinti na zapis muškom koljenu, a ženskom koljenu pod zapis od 36.480 forinti. 18.03.1726. godine darovao je car navedeno vlastelinstvo i ženskom koljenu porodice Prandau. O tome je carica Marija Terezija izdala 13.11.1749. godine diplomu. Petar Hilleprand von Prandau nije dolazio na svoje vlastelinstvo nego ga je dao u zakup Ivanu Adamoviću Čepinskom.

Petra Hillepranda naslijedio je na imanju u Slavoniji njegov sin Josip Ignac, koji se za imanje malo brinuo. Trošio je i lumpovao pa su ga zvali "Barun veseljak". Otrijeznio se u zadnji čas, došao u Valpovo i oženio se s Marijom, kćerkom Sigmunda Pejačevića (vlasnika Rume, Retfale, Podgorača, i dr.). Marija je bila treća žena Josipa Ignaca. Tom ženidbom Josip počinje bolji i ozbiljniji život. Preuređuje sudove, podiže nove škole, uređuje crkve, i dr. pa tako i u Donjem Miholjcu podiže novu školu. Iz ovog, trećeg braka, Josip ima četiri kćeri (Mariju, Amaliju, Floru i Adelhaidu) i dva sina (Karla i Gustava). Oba sina nasljeđuju imanje, s tim da imanje vodi Josipova udovica Marija uz sina Karla. Vlasnici i dalje vode računa o razvoju školstva, podižu nove crkve i dr.

1831. godine Karlo i Gustav ugovorom dijele vlastelinstvo na dva dijela, s tim da Karlo dobiva miholjački dio - distrikt, a Gustav dobiva valpovački dio - distrikt. Navedena dioba vlastelinstva tražila je procjenu cijelog distrikta, koje je obuhvaćalo cca 150.000 k.j od toga 48.483 k.j. plodnih oranica, 57.454 k.j. kvalitetnih šuma, a ostalo su bile livade, pašnjaci i šume mekog drveta. Na vlastelinstvu se nalazilo 3372 kmeta i 1837 selišta.

Novi vlasnik miholjačkog distrikta - Karlo Sigismundus von Prandau završio je gimnaziju u Osijeku. Nakon gimnazije studirao je pravo i glazbu. Pisao je i skladbe. Kada se preselio u Donji Miholjac često je odlazio, zbog glazbe, u Pečuh, a imanje je prepustio upravitelju. Izumio je glazbeni instrument fisharmoniku s kojom je nastupao 1835. godine na crkvenom koncertu, održanom povodom smrti cara Franje I.

U čast baruna i bana Josipa Jelačića napisao je koračnicu. Bio je prijatelj biskupa J.J. Strossmayera. Umro je u Beču 1865. godine u 73. godini života. Sahranjen je u obiteljskoj grobnoj kapelici Sv.Roka u Valpovu. (V.Čuržik)

Stari dvorac

Miholjački posjed ili distrikt obuhvaćao je Donji Miholjac, Bočkince, Čađavicu, Golince, Kapelnu, Moslavinu, P. Podgajce, Poreč, Rakitovicu, Sveti Đurađ, Viljevo, Črnkovce, Kunišince i Marijance, zatim šljivoševački distrikt koji je obuhvaćao Šljivoševce, Beničance, Čamagajevce, Kućance, Laciće, Radikovce i Šaptinovce. Osim navedenih distrikata imanje obuhvaća i slijedeće majure - ekonomije: Miholjačku ekonomiju, Žestilovac, Brezovicu, Kladje, Adelin stan, Badjevo, Gustav stan, Gložđe, Martince - Orešnjak i Dravicu.

Gustav Hilleprand von Prandau se oženio s kćerkom Antuna von Cheka, Adelaidom (podžupan Vukovarsko-srijemske županije). Iz toga braka rađaju im se tri kćeri: Marija, Alvina i Štefanija. Marija se po drugi put udaje, sada za grofa Konstantina Normana Ehrenfelsa, Alvina za Pavla Pejačevića, te Štefanija za Đuru Mailatha von Szakhelya.

Marija i Štefanija vjenčale su se istog dana 15. 04. 1852. godine. Marija dobiva valpovački distrikt - dio vlastelinstva, a Štefanija (smrću strica Karla 1865. godine, koji nije imao nasljednika) dobiva miholjački distrikt.

Posjed je bio od cca 40.000 k.j., bogat gustim hrastovim šumama s bogatim lovištem, plodnim oranicama i livadama.

U braku Đure i Štefanije Mailath rođeno je pet sinova - Đuro, Josip, Geza, Ladislav i Gustav, te dvije kćeri - Etelka i Šarlota.

Grof Ladislav Majlath

Nakon tragične Đurine smrti 1883. godine (ubijen u Budimpešti u krevetu, radi grabeža, od svoga sluge) o imanju se brine njegova žena Štefanija, uz pomoć sina Ladislava.

Ladislav Mailath rođen je 11. 02. 1862. godine. Smrću Štefanije Mailath - 05. 08. 1914. godine, braća i sestre se odriču nasljedstva u

miholjačkom dijelu, u korist Ladislava. 16. 07. 1905. Ladislav se ženi s Ilonom (Ilma) groficom Sztaray - Hadik. Vjenčanje je održano u Budimpešti. Djece nisu imali, pa tako ni nasljednika.

Staklena bašća u parku pored dvorca

Dolaskom porodice Prandau u Donji Miholjac započinje izgradnja kuća koje su pripadale vlastelinstvu, a nalazile su se u centru mjesta.

Jedna od prvih većih zgrada sagrađena je 1818. godine. To je sjedište tadašnjeg vlastelinstva ili Stari dvorac. Zgrada je građena u kasno-baroknom stilu. Navedena zgrada bila je prva koja je bila pokrivena crijepom, a sastojala se od dva salona, četrnaest soba, dvije kuhinje, dvije smoćnice, jedne praonice, drvarnice i dva podruma (jedan=ledenica). U pozadini zgrade je Veliki park. U parku je 1872. godine sagrađena staklena kuća - staklenik, koji se sastojao od tri odjeljenja. Jedno za tropsko bilje, a dva za zimsko bilje ili rano povrće. Čitav park bio je ograđen, djelomično zidanom i željeznom ogradom, a djelomično drvenim stupovima i letvama. Preko ceste nalazilo se veliko skladište i ostale gospodarske i stambene zgrade vlastelinstva.

2.4.1. BORAVAK CARA FRANJE JOSIPA I. U DONJEM MIHOLJCU

Iako je navedena zgrada bila prilično velika, nije odgovarala, u datom trenutku, da primi određene goste. Naime, od 12. do 14. rujna 1901. godine na ovom području, kao i u mađarskoj Baranji održavani su manevri austro-ugarske vojske, na kojima je bio nazočan i sam car Franjo Josip I. s kompletnom pratnjom i gostima, među kojima se nalazio i prestolonasljednik Franjo Ferdinand., kao i rumunjski prestolonasljednik Ferdinand.

Dana 12. rujna stigao je car Franjo Josip I. s kompletnom pratnjom i gostima, u 15,25 sati na željeznički kolodvor u Noskovce, vlakom iz Pečuha. U Noskovcima su ga dočekali hrvatski ban Dragutin Khuen Hedervary, veliki župan virovitičke županije grof Teodor Pejačević kao i brojna prethodnica, civilna i vojna.

Dolazak Cara Franje Josipa I. u Donji Miholjac - na željezničkoj stanici 1901. godine

Dobrodošlicu i pozdrav caru, u ime stanovništva županije i grada Osijeka, upućuje veliki župan Teodor Pejačević.

Od Noskovaca, car Franjo Josip I. i prestolonasljednik Franjo Ferdinand kreću za Donji Miholjac u posebno pripremljenom vlaku uskotračne željeznice braće Gutmann.

Oko 17,00 sati vlak stiže u Donji Miholjac, gdje je bio priređen svečani doček caru i njegovoj pratnji. Od željezničkog kolodvora car i rumunjski prestolonasljednik dvorskim kolima (fijakerom) kreću u centar, u dvorac (stari) Ladislava Mailatha. Ostali dio pratnje bio je raspoređen u druga kola.

Cijelom ulicom, s jedne i druge strane, nalazilo se mnoštvo građana iz Donjeg Miholjca i okoline a o redu su se brinula vatrogasna društva i određeni ugledniji građani. Tom prigodom kotarski upravitelj kotara Donji Miholjac Dr. Vuković izdaje posebni oglas, upućen građanstvu, o smjeru kretanja cara i njegove pratnje kao i zaduženjima pojedinih građana i Dobrovoljnih vatrogasnih društava o čuvanju reda i mira, razmještaju pridošlih građana županije i dr.

Slijedećeg dana, 13. rujna u jutro, uputio se car sa cijelom svojom pratnjom prema Rakitovici a zatim prema Dravi, gdje su održavane vojne vježbe. Oko 10 sati car se vratio u svoj stan i više nije izlazio.

14. rujna u 5 sati - u rano jutro, car, rumunjski prestolonasljednik i cijela pratnja odlaze kolima u Podravsku Moslavinu, gdje je građen pontonski most preko rijeke Drave. U 8,30 sati most je bio postavljen a prvi je preko njega prešao car a zatim i cijela pratnja.

Prelaz na mađarsku stranu ujedno je značio i kraj boravka cara Franje Josipa I. u Donjem Miholjcu kao i na tlu virovitičke županije.

Stambene prilike, u to vrijeme, u Donjem Miholjcu nisu bile najbolje, bio je problem smjestiti tako uvažene goste na noćenje.

Car i tri generala stanovali su u dvorcu Ladislava Mailatha. Nasuprot dvorcu, također u kući Mailatha, u kojoj je stanovao grofov knjigovođa Schiessl, nastanio se nadvojvoda - prestolonasljednik Franjo Ferdinand. Rumunjski prestolonasljednik Ferdinand smješten je kod trgovca Alberta Kohna. Ostali članovi pratnje bili su smješteni u Mailathovim kućama, kod Gavre Kohna, Krambergera itd.

Tom prigodom dvorac je bio osvijetljen električnim svjetlom. Struja je dovučena iz tvornice žeste - sa Majura.

Ta nemogućnost odgovarajućeg smještaja uvaženih gostiju, prisilila je Ladislava Mailatha na odluku o izgradnji novog dvorca.

Posebni poticaj za izgradnju novog dvorca dao mu je car Franjo Josip I. koji mu je obećao da će doći u lov na visoku divljać. To obećanje nije nikada izvršeno.

2.5. GRADNJA NOVOG DVORCA

Gradnja novog dvorca započinje 1903. godine. Dvorac je građen u specifično engleskom stilu (Tudor). Ova građevina puna je romantike: od položaja u uređenom parku do nemirnih ploha fasade i krovišta. Među ostalim ističu se kule cilindričnih oblika, brojni mansardni prozori, dimnjaci, prostrane terase, balkoni ograđeni ogradama od kovanog željeza. Ovo izuzetno zdanje nije toliko vrijedno po svojoj starosti, već poradi specifičnog građevinskog sloga. Dekorateri, zidari, bravari, stolari i tapetari vrlo lijepo su uredili ovu zgradu. Zgrada ima oko 50 prostorija korisne površine od cca 3500 m^2.

Uređena je u stilu lovačkog dvorca. Gradio ju je peštanski arhitekt Müller. Unutrašnjost dvorca bila je uređena Mailathovim lovačkim trofejima iz Slavonije i s putovanja po Africi i Aziji.

Među najljepše prostorije spadaju: plesna dvorana, biblioteka, kapelica, kao i kancelarijske prostorije dvorca - imanja.

U podrumskom dijelu bile su smještene: kuhinja, smoćnice, vinski dio podruma, spavaonice za slučajne prekobrojne goste, kuglana sa šankom, praonica, kotlovnice i dr.

Prizemlje je građeno isključivo za dnevni boravak. U tom dijelu dvorca nalazi se blagovaonica (posebno zimska i ljetna), glazbena soba, soba za dnevni boravak, biblioteka, plesna dvorana, kao i prostorije dvorske kancelarije. Sve te prostorije obložene su hrastovim oblogama i različitim stropovima (gipsanim reljefima i rezbarenom hrastovinom). U zimskoj blagovaonici, sobi za dnevni boravak, kao i u glazbenoj sobi, iznad hrastovih parapeta - zidnih obloga, nalazile su se slike rađene uljem na platnu, s motivima iz Slavonije i dr. Od svih tih slika, a bilo ih je tridesetak, danas su sačuvane samo tri i to u zimskoj blagovaonici, a predstavljaju Ružicu grad, kod Orahovice, Vepar i lisica oko hrasta i Priručni dvorski ribnjak koji je inače smješten u donjem dijelu parka.

Granja novog dvorca 1903. - 1906. godine

Na prvom katu uglavnom su bile spavaće sobe s kupaonicama i WC-ima. Tu se nalazi i dvorska kapelica, koja u svom unutarnjem dijelu ima sve odlike neogotičkog stila.

U potkrovlju su bile prostorije, tj. sobe za poslugu.

Dvorac je imao i svoj vodovod. U donjem dijelu parka, sjeverno od staklenika, nalazi se kućica u kojoj je bio bunar i montirana elektro-pumpa koja je pumpala vodu u veliki rezervoar, smješten na tavanu dvorca. Iz tog rezervoara voda je slobodnim padom opskrbljivala dvorac potrebnom količinom vode.

Dvorac je imao, u prvo vrijeme, vlastitu električnu rasvjetu (parna turbina na kotlu za toplu sanitarnu vodu). Kasnije je električnu energiju dobivao iz Tvornice špirita - Špiritane s Majura, također u vlasništvu grofa. Imao je uvedeno centralno grijanje - na toplu vodu, i to u otvorenim prostorijama (hodnici, kupaonice, plesna dvorana, biblioteka, kapelica, stubišta, kao i u planiranoj dječjoj sobi). Ostale prostorije zagrijavane su kalijevim pećima ili otvorenim kaminima. Kalijeve peći uglavnom su imala ložišta iz vana - hodnika, a zagrijavala

su više prostorija. Posebno se ističu kombinacije kalijevih peći i otvorenih kamina.

Svi prozori na dvorcu, od podruma, suterena, pa do potkrovlja imaju unutarnje drvene zaslone, koji su služili za zamračivanje dvorca, kao i za stvaranje intimnosti, a u zimsko vrijeme da bi štitili od hladnoće. Svi prozori imaju unutarnja i vanjska krila. U ljetnom periodu vanjska krila su skidana i stavljene su žaluzine (rebrenice). Posebno je za istaći vitraje na prozorima (u većem dijelu su uništeni). Najljepši dijelovi vitraja ostali su djelomično sačuvani na prozorima dvorske kapelice.

Dvorac je završen 1906. godine, dakle u rekordno kratkom vremenu.

Izgradnjom novog dvorca prišlo se i proširenju parka od 15 k.j. na 35 k.j. Park je bio pun egzotičnog bilja. Oko samog dvorca bio je uređen park u francuskom stilu (rundele sa cvijećem), a dalje od dvorca u engleskom stilu.

Koliko su se sprijateljili (za vrijeme vojnih manevara 1901. godine) i ostali bliski Ladislav Mailath i austro-ugarski prestolonasljednik Ferdinand najbolje govori to što je Ferdinand bio redoviti Ladislavov gost, u lovu, kao i na odmoru. Tako je Ferdinand bio u Donjem Miholjcu, u lovu na šljuke, svega tri mjeseca prije atentata na njega u Sarajevu - 28.06.1914. godine. Zvonimir Kulundžić u svojoj knjizi Politika i korupcija u Kraljevini Jugoslaviji navodi da je Ladislav Mailath kumovao Ferdinandovoj djeci na krštenju.

Koliko je Donji Miholjac bio važno privredno i kulturno središte ovog dijela Podravine kazuju i slijedeći podaci:

- 1876. godine postaje kotarsko središte na čelu s prvim kotarskim predstojnikom Ivanom pl. Delimanićem. Ivan pl. Delimanić ostao je u sjećanju mještana jer je dao izgraditi i urediti šetalište u centru mjesta

- 1888. godine, mali park. Do tada su na tom prostoru održavani sajmovi - vašari. U novoizgrađenom i uređenom šetalištu u centru Donjeg Miholjca, a u čast boravka cara Franje Josipa I. u Donjem Miholjcu 16.11.1901. godine Županijska skupština donosi odluku o podizanju spomenika caru. Spomenik je smješten u parku, a otkriven je 20. kolovoza 1905. godine i to u nazočnosti hrvatskog bana Teodora Pejačevića. Spomenik je djelo - rad akademskog kipara Roberta Frangeša Mihanovića.

Tlocrti etaža novog dvorca s razmještajem namještaja

PODRUM

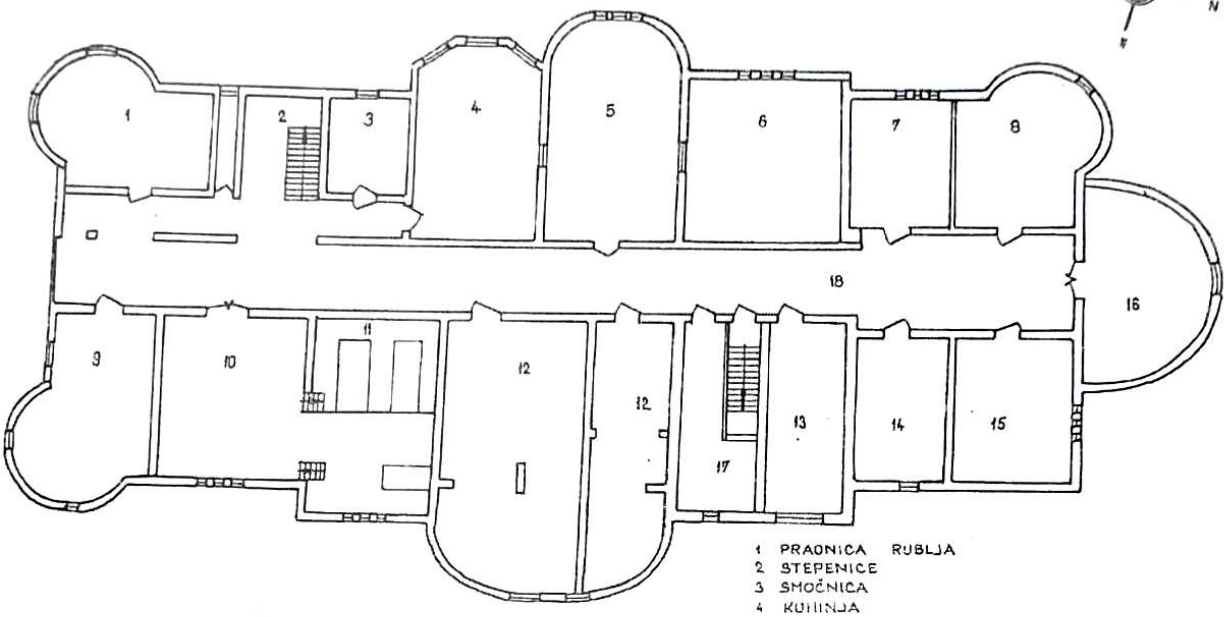

1 PRAONICA RUBLJA
2 STEPENICE
3 SMOČNICA
4 KUHINJA
5 OSTAVA
6, 7, 8 SOBE
9 PEGLAONICA RUBLJA
10 SKLADIŠTE
11 KOTLOVNICA
12 VINSKI PODRUM
13, 14, 15 OSTAVE
16 BAR KUGLANE
17 STEPENICE
18 HODNIK KUGLANA

PRIZEMLJE

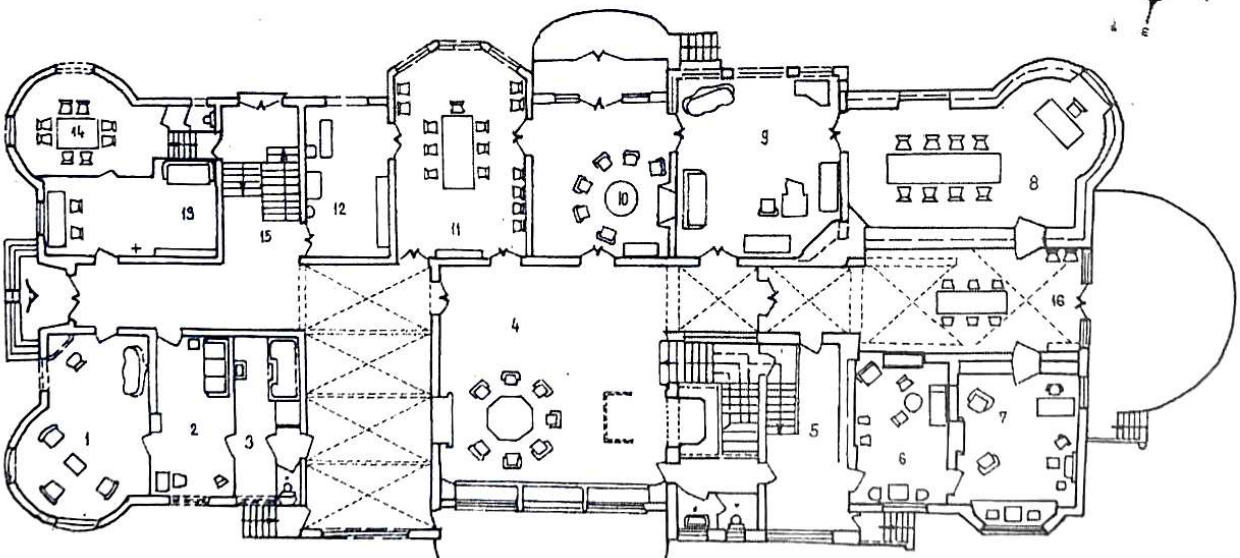

1 DNEVNI BORAVAK
2 SPAVAONICA
3 KUPAONICA
4 PLESNA DVORANA
5 ULAZ
6 ČEKAONA
7 KANCELARIJA
8 BIBLIOTEKA - KNJIŽNICA
9 GLAZBENA SOBA
10 DNEVNI BORAVAK
11 RUČAVAONA - ZIMSKA
12 SOBA ZA SERVIRANJE JELA
13 SOBA ZA POSLUGU
14 SOBA ŠEFA POSLUGE
15 STEPENICE
16 RUČAVAONA - LJETNA

PRVI KAT

1 SPAVAĆA SOBA
2 DNEVNA SOBA
3 KUPAONICA
4 SPAVAĆA I DNEVNA SOBA
5 DNEVNI BORAVAK
6 SPAVAONICA
7 KUPAONICA
8 SPAVAONICA
9 KUPAONICA
10 DNEVNI BORAVAK
11 SPAVAONICA ZA GOSTE
12 KAPELICA
13 SPAVAONICA
14 KUPAONICA
15 STEPENICE
16 STEPENICE

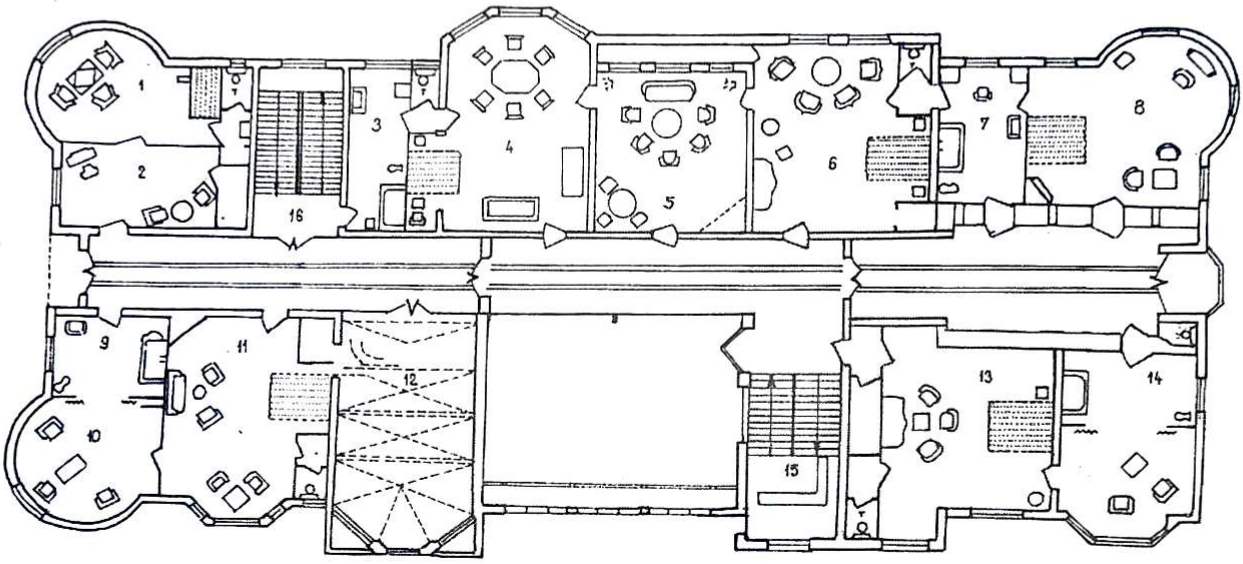

POTKROVLJE

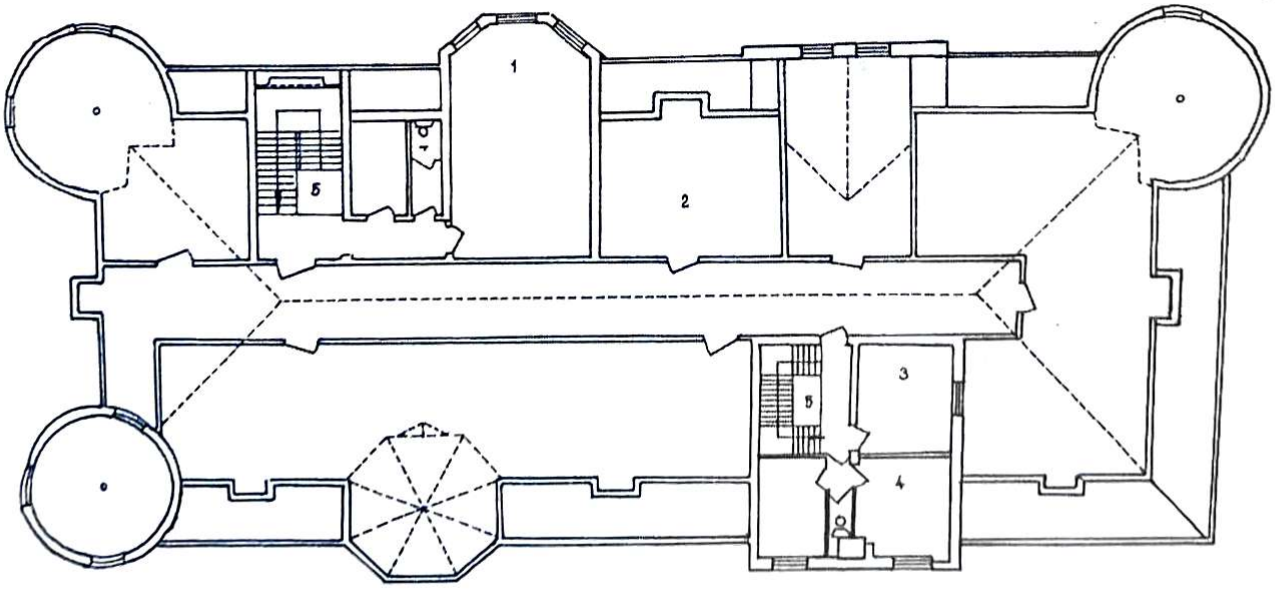

1. SOBA ŠEFA POSLUGE
2. OSTAVA
3. SOBA
4. SOBA
5 STEPENICE

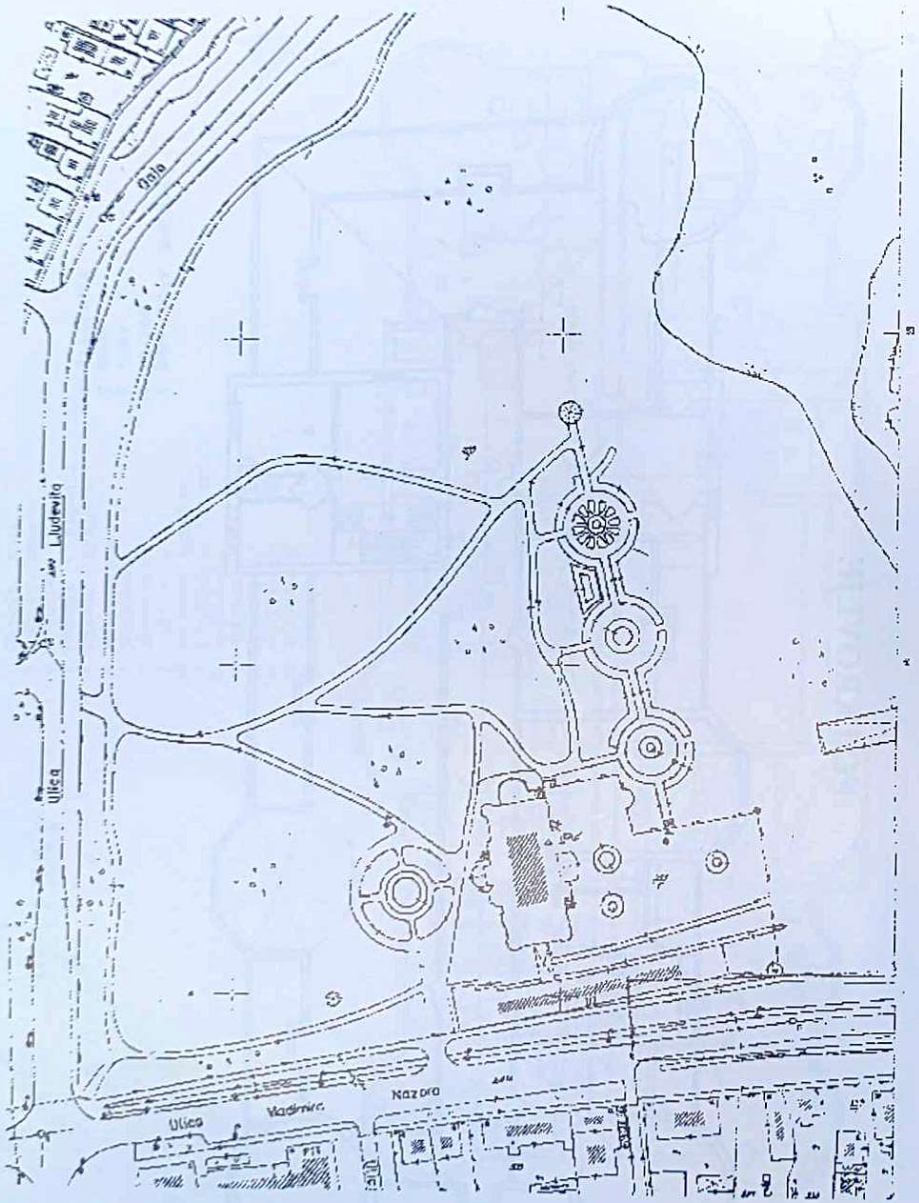

Položajni nacrt starog i novog dvorca u parku

Detalj starog i novog dvorca

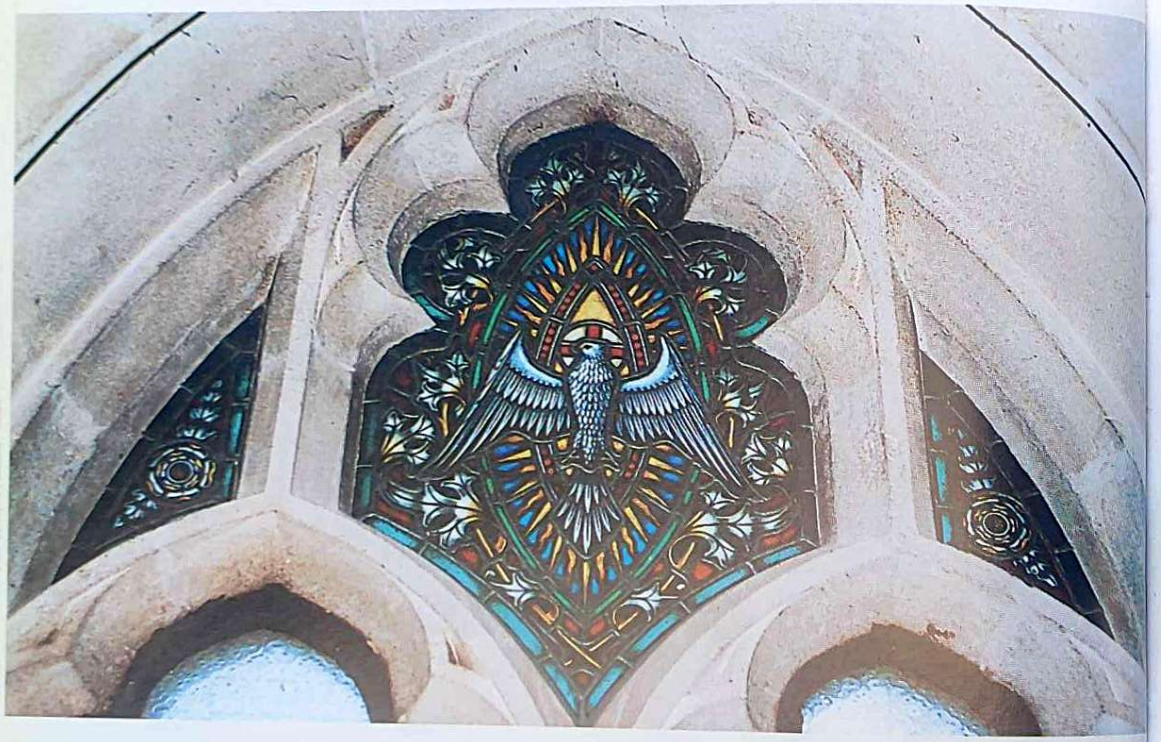

Detalj vitraja u kapelici novog dvorca

Novi dvorac

Iako nema čvrstih dokaza, tj. zapisa, za pretpostaviti da je tada formiran i Kotarski sud. O tome govore Napisnici iz tog vremena, jer gruntovnih knjiga još nije bilo. Gruntovne knjige za k.o. Donji Miholjac osnovane su 1898. godine, kao evidencija vlasništva. Osnivanjem gruntovnih knjiga na bazi ranijih geodetskih izmjera definitivno se uređuje vlasništvo nad zemljom. Neusaglašenost evidencije vlasništva i stvarnog stanja posjeda dovodi do komasacije, tj. usklađivanja stanja vlasništva, kao i uređenje zemljišta. Taj proces počinje početkom ovog stoljeća.

Spomenik Franji Josipu I.

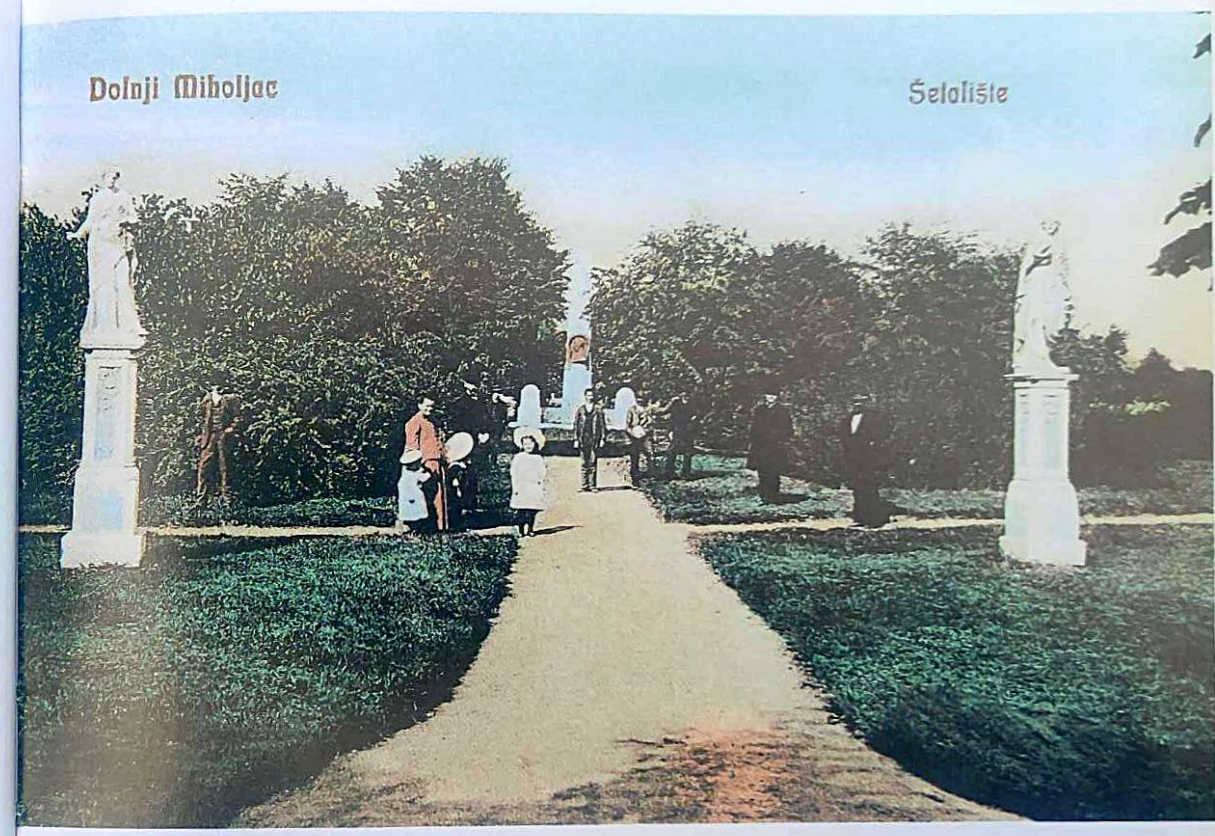

Šetalište u malom parku početkom 20. stoljeća

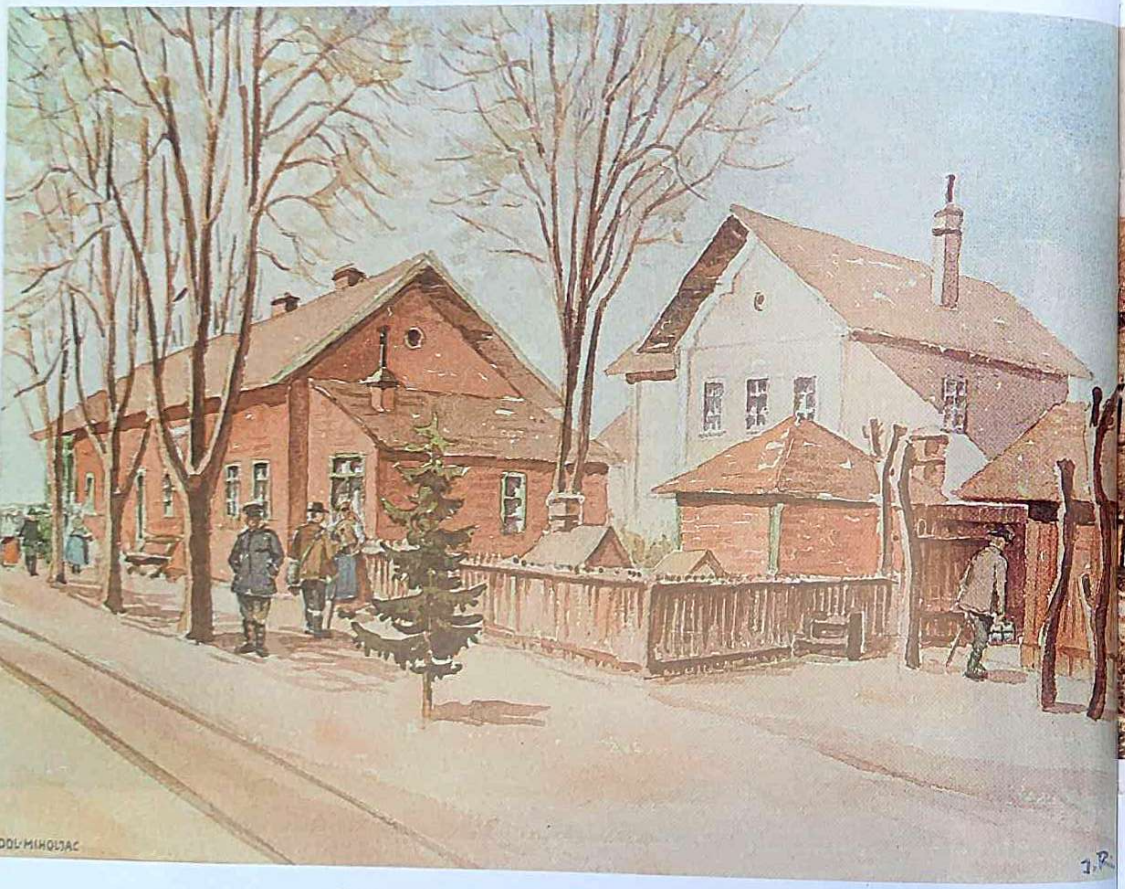

Željeznička stanica u Donjem Miholjcu
(akvarel Ivana Rocha 1925. godine)

Kolodvorska ulica - nekada

2.6. POČETAK 20. STOLJEĆA

Krajem Prvog svjetskog rata, tj. 1918. godine obitelj Mailath bježi u Mađarsku, zbog straha od "Zelenog kadra" koji je opljačkao imanje, posebno ekonomiju Majur, kao i sam dvorac. Završetkom Prvog svjetskog rata Ladislav Majlath se vraća u Donji Miholjac. Argarnom reformom, nakon Prvog svjetskog rata, imanje se smanjuje na 300 ha (521 k.j. - od nekadašnje površine cca 42000 k.j.). Ostatak imanja je išao za parcelaciju i kolonizaciju u Donjem Miholjcu i okolici. Dolaskom kolonista nastaju nova naselja, kao što su Brezovica, Krunoslavlje, Gložđe, Blanje, Bockovac, Cret, Krčenik i dr.

Na ostalom djelu imanja (300 ha) obitelj Mailath ostaje vlasnik miholjačkog imanja do siječnja 1923. godine. Pod raznim pritiscima, sekvestracije, nacionalizacije i dr. Ladislav Mailath prodaje ostatak imanja (zemljište, šume, dvorac i ostale zgrade) "Podravini" d.d. Imanje je prodano za iznos od 64.166.666,oo dinara s rokom ispate - u ratama, do kraja siječnja 1930. godine.

Prodajom imanja "Podravini" d.d. u dvorac se useljavaju braća Schlesingeri (Filip i Adolf) direktori i najodgovorniji u "Podravini" d.d. Da se izbjegnu kupoprodajne takse, ugovorom o prodaji, imanje je procjenjeno na svega 1.000.000,00 dinara. To je bila jedna od prvih karika u lancu kasnije korupcionoonaške afere vezane uz "Podravinu" d.d. i njene direktore (Aleksandra Sohra, Dr. Svetozara Grgina, Adolfa i Filipa Schlesingera i dr.). Rezultat te afere, sudskog procesa, koji je započeo 1933. godine i trajao do 1935. godine je taj da su braća Schlesinger osuđena od strane suda u Osijeku i to: Adolf na sedam godina a Filip na dvije i pol godine zatvora.

Schlesingerov stalni gost, u lovu i na imanju, od 1925. godine, bio je Milan Stojadinović. U vrijeme donošenja presude osječkog suda M.Stojadinović je bio predsjednik Vlade. Zahvaljujući njemu osuđeni nisu morali odsjediti - odslužiti svoju kaznu. Zamjenom sudaca Kasacionog suda u Zagrebu, presuda suda u Osijeku je ukinuta - preinačena na kaznu od osam mjeseci koliko su bili u istražnom zatvoru. 29. 03. 1938. godine Dr. Filip Schlesinger gruntovno prenosi imanje na svoje ime. Schlesingeri ostaju na imanju do 1941. godine, kada bježe, iz Donjeg Miholjca i Jugoslavije, pred fašističkom okupacijom, jer su podrijetlom bili Židovi.

Od 1941. godine, raspadom Stare Jugoslavije, pa do 1945. godine, u dvorac se useljava vojska (okupacijska i vojska NDH).

Trg Ante Starčevića - nekada

Od 1945. godine u dvorcu su smještene kancelarije pojedinih radnih organizacija (Podravina, Šumarija i dr.) i stanari, u pojedinim dijelovima dvorca, kao i kancelarije pojedinih političkih organizacija kotara i općine Donji Miholjac. Od 1960. godine više od polovine dvorca zauzima Dom učenika u privredi, kasnije Dom učenika Strojarsko-poljoprivredne škole sve do 1964. godine. Od tada u starom i novom dvorcu su se smjestili organi lokalne vlasti - općine kao i društveno političke organizacije.

Danas su tu kancelarije gradske uprave i ispostave županijske i republičke državne uprave.

Na žalost, taj simbol Donjeg Miholjca - stari i novi dvorac, kao i park oko njega, iz dana u dan je u sve lošijem stanju.

STANOVNIŠTVO

STANOVNIŠTVO

Broj stanovnika Donjeg Miholjca, od najstarijih podataka do popisa stanovništva 1991. godine pokazuje vrlo sporo i neujednačeno povećanje.

Za vrijeme turske vlasti u Donjem Miholjcu je bilo oko 30 kuća i to uglavnom turskih, da bi odmah nakon oslobođenja od Turaka u Donjem Miholjcu već bilo 51 kuća - povećanje na račun okolnih satelitskih naselja. 1736. godine u mjestu je već bilo 101 domaćinstvo. U ono vrijeme prosječan broj članova domačinstva bio je pet do sedam članova.

Prvi točni i zvanični popis stanovništva obavljen je 1857. godine. Od tada se može redovito pratiti kretanje broja stanovnika u Donjem Miholjcu i oko njega.

Kretanje broja stanovnika u Donjem Miholjcu za razdoblje od 1857. do 1991. godine izgledalo je ovako:

- 1857. godina - 2545 stanovnika
- 1869. godina - 2868 stanovnika
- 1880. godina - 2704 stanovnika
- 1890. godina - 3144 stanovnika
- 1900. godina - 3591 stanovnika
- 1910. godina - 4001 stanovnika
- 1921. godina - 4035 stanovnika
- 1931. godina - 4047 stanovnika
- 1948. godina - 4405 stanovnika
- 1953. godina - 4698 stanovnika
- 1961. godina - 5015 stanovnika
- 1971. godina - 5169 stanovnika
- 1981. godina - 6044 stanovnika
- 1991. godina - 6906 stanovnika

Iz navedenih podataka se vidi da se broj stanovnika u D.Miholjcu povećavao vrlo sporo, posebno u pojedinim vremenskim razdobljima.

Za proteklih sto godina (1890-1991. godina) broj stanovnika je povećan za svega 120% ili 1,2% godišnje. Najmanji porast broja stanovnika zabilježen je u razdoblju 1910. do 1971. godine, tj. za 60 godina. U tom razdoblju broj stanovnika je povećan za 29,20% ili 0,49% godišnje. Jedan od razloga tako malog porasta stanovnika je položaj Donjeg Miholjca u odnosu na državnu granicu. Svršetkom Prvog svjetskog rata, tj. raspadom Austro-Ugarske, Donji Miholjac dolazi u najuži granični pojas. Rijeka Drava postaje granica prema Mađarskoj. Ta granica ostaje još zatvorenija poslije Drugog svjetskog rata posebno nakon 1949. godine. Neposredna blizina granice utjecala je na slab ili skoro nikakav industrijski razvitak, a modernizacija

poljoprivrede dovodi do oslobađanja velikog broja radne snage, koja odlazi "trbuhom za kruhom". Počeci eksploatacije sirove nafte na naftonosnom polju Beničanci 1972. godine ujedno znači i industrijski razvoj mjesta (sredstva od rente za sirovu naftu), a samim tim i znatnije povećanje broja stanovnika.

Povećanje broja stanovnika uglavnom je rezultat imigracionih kretanja, iz naselja bivše općine Donji Miholjac u sam Donji Miholjac, jer se tu izgradilo najviše industrijskih objekata, uglavnom zbog izgrađene infrastrukture, dok je prirodni priraštaj i dalje ostao vrlo mali.

Posebnu zanimljivost čine popisi stanovništva po pojedinim dijelovima (danas sastavnim dijelovima) mjesta Donjeg Miholjca.

Tablica 16.

POPISI STANOVNIŠTVA PO DIJELOVIMA MJESTA I GODINAMA POPISA

DIO NASELJA	1857.	1869.	1880.	1890.	1900.	1910.	1921.	1931.	1948.	1953.	1961.	1971.
Čiprovac	-	-	-	16	3	-	-	-	-	23	81	-
Gorica	-	-	-	-	-	-	-	-	-	44	91	123
Janjevci	-	-	-	-	-	25	7	18	7	65	77	15
Krnjak	-	-	-	-	-	-	-	14	4	23	20	6
Majur	-	-	35	103	176	202	206	177	243	309	257	191
Mlaka	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	4	-
Hobod	-	-	-	-	-	-	-	61	25	28	11	-
Poljic	-	-	-	-	-	-	-	20	13	23	17	8
Sajmište	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	6	20
Vranjčari	-	-	-	-	-	-	-	10	-	21	23	13
Donji Miholjac	2545	2868	2669	3025	3412	3774	3822	3747	4113	4158	4428	4793
UKUPNO	2545	2868	2704	3144	3591	4001	4035	4047	4405	4698	5015	5169

Od 1910.-1948. godine i 1971. godine Donji Miholjac sadrži podatke za dio naselja Čiprovac, a 1948. godine za dio naselja Vrančari. Sadrži podatke i za bivše dijelove naselja Palin od 1880. do 1910. godine, Žestilovac od 1880. do 1931. godine i 1953. godine, Dravica od 1900. do 1921. godine, Stara skela miholjačka od 1910. do 1931. godine i 1953. godine, Zabara od 1910. do 1948. godine, Kankovača 1921. godine, Šućurica 1931. godine, Banja i Prinčevac u 1953. godini, koji su tih godina bili odvojeno iskazani.

Iako je broj stanovnika sporo rastao brže se povećavao broj domaćinstava u mjestu. Dok je broj stanovnika u razdoblju od 1971. do 1991. godine povećan za 33,60%, broj domaćinstava je povećan, u istom razdoblju, za 36,77%. Broj domaćinstava u mjestu bio je 1971. godine - 1708, 1981. godine - 2057 i 1991. godine - 2336.

Prosječan broj članova u domaćinstvu bio je 1971. godine - 3,03, a 1991. godine - 2,96 članova.

Tablica 17.

DOMAJINSTVA PREMA BROJU ČLANOVA

GOD.	1	2	3	4	5	6	7	8 i više	Ukupno
1971.	282	410	409	392	129	54	21	11	1708
1991.	434	497	492	675	181	45	9	3	2336

Stalno smanjivanje broja članova u domaćinstvu kao i povećanje broja domaćinstava ukazuje na nastavak depopulacije u Donjem Miholjcu. Iz gore navedenih podataka vidi se da je broj domaćinstava do pet članova (u prostoj reprodukciji) daleko najbrojniji, 1971. godine čine 87,40%, a 1991. godine 89,80% domaćinstava. Razlozi takvog stanja su višestruki, od malog broja djece u domaćinstvu, do nastojanja mladih bračnih parova da imaju svoja domaćinstva (da ne žive sa roditeljima), itd.

Prema popisu stanovništva 1971. i 1991. godine, stanovništvo prema spolu izgledalo je ovako:

-1971. godine - muških 2424 ili 46,90%; ženskih 2745 ili 53,10%

-1991. godine - muških 3377 ili 48,90%; ženskih 3529 ili 51,10%.

Tablica 18.

STAROSNA STRUKTURA STANOVNIŠTVA ZA RAZDOBLJE 1971. DO 1991. GODINE

God.	0_4	5_9	10_14	15_19	20_24	25_29	30_34	35_39	40_45	45_49	50_54	55_59	60_64	65_69	70_74	75 i
1971.	326	376	389	468	388	328	327	384	416	369	241	278	314	237	196	132
1991.	543	553	578	475	395	535	630	627	543	363	308	361	338	268	164	225

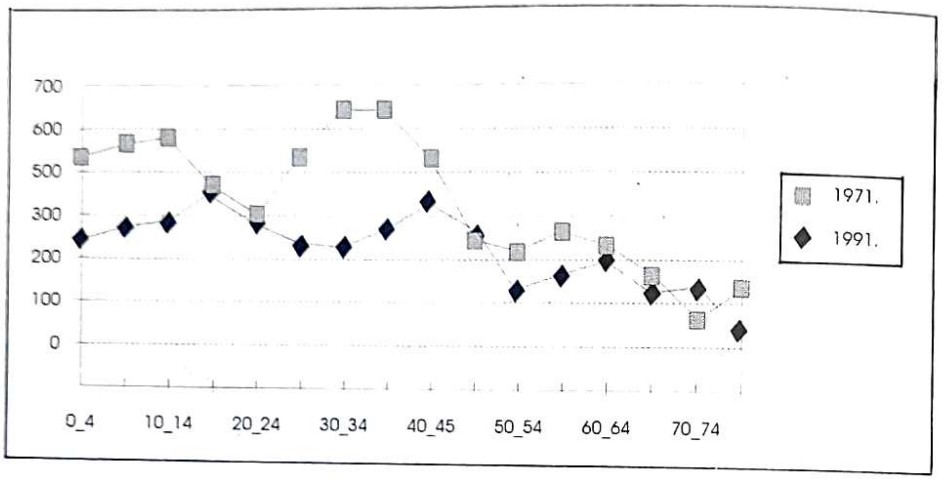

Na temelju ovih podataka vidi se da se reprodukcijska baza (0-14 godina) povećava, a smanjuje porast starijeg stanovništva.

Tablica 19.

FERTILNA DOB STANOVNIŠTVA

FERTILNA DOB	1971.	%	1991.	%
Dofertilna dob ili reprodukcijska baza (0 do 14 godina)	1091	21,10	1674	24,24
Fertilna dob (15 do 49 godina)	2680	51,85	3568	51,66
Postfertilna dob (50 i više godina)	1398	27,05	1664	24,10

Prema ovim podacima demografska slika mjesta ne bi trebala biti tako crna kakva je, no na to utječe čitav niz čimbenika šireg značaja.

Nacionalni sastav stanovništva mijenjao se od popisa do popisa stanovništva. Najveće promjene u nacionalnom sastavu nastale su u vrijeme Prvog svjetskog rata, kao i odmah nakon rata, agrarnom reformom, kolonizacijom, kao i dolaskom stanovnika u najuži granični pojas. Pojedine nacionalnosti skoro u potpunosti nestaju. Takvu situaciju mjesto doživljava i nakon Drugog svjetskog rata.

Poslije Prvog svjetskog rata naglo se smanjuje broj Mađara, a povećava broj Srba - kolonista. Nakon Drugog svjetskog rata skoro u potpunosti "nestaju" Nijemci. 1910. godine u Donjem Miholjcu je bilo 487 Mađara ili 12,17% stanovništva samog mjesta, Nijemaca je bilo 220 ili 5,50%, a Židova 46 ili 1,15%.

Tablica 20.

NACIONALNI SASTAV STANOVNIŠTVA

Nacionalni sastav	1971.	%	1991.	%
Hrvati	4601	89,01	5829	84,40
Srbi	294	5,69	510	7,38
Mađari	92	1,78	52	0,75
Nijemci	4		4	
Crnogorci	2		6	
Makedonci	11		5	
Muslimani	2		7	
Slovenci	13		14	
Albanci	-		23	
Romi	-		12	
Slovaci	3		2	
Talijani	2		2	
Židovi	1		1	
Jugoslaveni	101	1,95	237	3,43
Nisu se izjasnili	30		111	
Ostali	3		19	
Nepoznato	10		72	
UKUPNO	5169		6906	

Školska sprema stanovništva nije bila zadovoljavajuća, iako se u posljednjem popisu znatno popravila. Ako promatramo broj stanovnika starijih od deset godina vodimo da je 1971. godine bilo 62,65% stanovništva bez završene osnovne škole pa čak i nepismenih. 1991. godine bilo je 25,63% stanovnika bez osnovne škole i nepismenih.

Tablica 21.

ŠKOLSKA SPREMA STANOVNIŠTVA STARIJEG OD DESET GODINA

ŠKOLSKA SPREMA	KATEGORIJA	1971.	1991.
Nepismeni	svega	576	218
	muški	193	41
Bez OŠ	svega	2225	1156
	muški	873	358
Osnovna škola	svega	721	1451
	muški	331	611
Srednje obrazovanje	svega	824	1954
	muški	597	1191
Više obrazovanje	svega	65	271
	muški	40	138
Fakultet.obrazovanje	svega	56	224
	muški	42	139
Nepoznato	svega	4	88
	muški	3	49
UKUPNO:		4471	5362

Smanjenje broja nepismenih, kao i onih koji nisu završili osnovnu školu, ukazuje na vidno poboljšanje pismenosti i stručnosti stanovništva. Kao uvijet za to su bili i zakonski propisi kod zapošljavanja, gdje je bila obavezna završena osnovna škola. U razmatranom razdoblju, dolazi do otvaranja - izgradnje pojedinih industrijskih pogona, koji su tražili u zapošljavanju određenu stručnu radnu snagu. Zahtjevi za stručnom radnom snagom dovode do znatnog poboljšanja, tj. nastavka stručnog usavršavanja. Navedeno najbolje ilustriraju podaci: 1971. godine je bilo 18,43% stanovništva, starijeg od deset godina, sa završenim srednjim obrazovanjem, a 1991. godine je bilo 36,44%.

Sa završenom višom školom je bilo 1971. godine 1,45%, 1991. godine 5,05%, završenim fakultetom - visokim obrazovanjem 1971. godine je bilo 1,25%, a 1991. godine 4,18%.

Kako se starosna struktura poboljšava, u zadnjih dva desetljeća, tako se i radni kontigent stanovništva poboljšava a što je vidljivo iz slijedećih podataka:

Tablica 22.

RADNI KONTIGENT STANOVNIŠTVA

KONTIGENT	1971.	%	1991.	%
Doradni kontigent 0-20 god.	1559	30,16	2149	31,12
Radni kontigent 20-60 god.	2731	52,83	3762	54,47
Kontigent staraca 60 i više god.	879	17,01	995	14,41

No, i pored ovih povoljnih trendova postotak aktivnog stanovništva opada, a što je vidljivo iz slijedećih podataka:

Tablica 23.

AKTIVNO STANOVNIŠTVO PREMA GRANAMA DJELATNOSTI

GRANE DJELATNOSTI	1971.	% u odnosu na ukupno	1991.	% u odnosu na ukupno
Industrija i rudarstvo	97		530	
Poljoprivreda i ribolov	699		492	
Šumarstvo	18		19	
Građevinarstvo	149		132	
Saobraćaj	41		81	
Trgovina i ugostiteljstvo	145		304	
Zanatstvo	142		127	
Stambeno komunalna djelatnost	41		25	
Kultura i socijalna djelatnost	148		265	
Državni i društveni organi	143		315	
Ostali	241		80	
UKUPNO:	1864	36,06	2370	3432

Iako se broj stanovnika u Donjem Miholjcu relativno sporo povećavao, samo mjesto se mnogo brže širilo, s obzirom na povećanje broja domaćinstava. Formirana su nova naselja - stambeni blokovi u samom mjestu, izgrađene su nove ulice i trgovi, itd. Danas Donji Miholjac ima 48 ulica i nekoliko trgova. Sve te ulice i trgove povezuje 25,5 km. ceste, od kojih je 19 km. (70%) asfaltirano. U mjestu ima oko 35 km. nogostupa, od čega je 18 km. asfaltirano, dok je preostalih 17 km. uglavnom popločeno ciglom.

Donji Miholjac, kao naselje, uglavnom je prepoznatljivo po svom centru, crkvi, starom i novom dvorcu, malom i velikom parku i vrlo jakom raskrižju puteva u centru.

Nema razglednice Donjeg Miholjca koja ne prikazuje spomenute znakovitosti mjesta. U novije vrijeme posebnu osobitost mjesta čine i novoizgrađene zgrade, kao što su: "Robna kuća", Upravna zgrada RO "Poljoprivrede", Upravna zgrada "Ine-Naftaplin", Športska dvorana, Dom zdravlja, Osnovna škola, hotel "Borik", kao i zgrade industrijskih objekata - "Borovo", "Analit", DIK "Đurđenovac" - Stoličarna, mlin, silosi i čitav niz novih stambenih zgrada. Sve to govori da se i vizuelna slika Donjeg Miholjca mijenja, ali centar mjesta treba pod svaku cijenu sačuvati u svom sadašnjem izgledu.

GOSPODARSTVO

4.1. POLJOPRIVREDA

Od posebnog značaja za daljnji razvoj Donjeg Miholjca kao privrednog i kulturnog centra ovog dijela Podravine, bio je razvoj poljoprivrede, industrije, prometa, kompletne infrastrukture, školstva, zdravstva, državne uprave i dr.

Razmjerno povoljno tlo i klima, tradicija ljudi i ljudski kapaciteti i velike oranične površine upućuju na poljoprivredu, dugo godina, najvažniju granu djelatnosti stanovništva.

Od značajnih i dalekosežnijih radova za daljnji razvoj poljoprivrede, u prošlom stoljeću je početak regulacije vodotoka, posebno rijeke Drave. Još 1797. godine Beč savjetuje vlastelinstvu i općinskim vlastima da se priđe regulaciji rijeke Drave, između Donjeg Miholjca i Šikloša. Presijecanjem dravskih meandara, kao i prokopavanje korita rijeke izvršeno je u razdoblju od 1846.-1848. godine. Navedeni radovi učinili su Dravu plovnom od ušća do Barča.

Vezano uz potrebe daljnjeg razvoja poljoprivrede osnovana je 1896. godine Zadruga za regulaciju potoka Karašice i Vučice (Vodna zajednica).

Jači fizički opseg u poljoprivrednoj proizvodnji počinje u drugoj polovini 19. stoljeća, kada Miholjačko vlastelinstvo prelazi na kapitalistički način proizvodnje. Vlastelinstvo želi proizvesti, za ono vrijeme tražene proizvode - pšenicu, kukuruz i stoku. Ovo vlastelinstvo je sve do II. svjetskog rata bilo najjači proizvođač poljoprivrednih proizvoda. Njegovi vlasnici krče šume (uglavnom hrastove), te na iskrčenoj površini stvaraju pustare - salaše. Na tim površinama - imanjima, uvodi se mehanizacija, prve vršalice, tzv. parni plugovi i dr. Poljoprivredna domaćinstva u to vrijeme još nisu u potpunosti raskinula sa zatvorenom robnom proizvodnjom, proizvodnjom samo za vlastite potrebe. Tek počinju proizvoditi za tržište.

Početkom 20. stoljeća uvjeti za poljoprivrednu proizvodnju u mnogome se mijenjaju. Poljoprivredna domaćinstva - kućne zadruge, sve više se raspadaju. Od takvih zadružnih imanja s 50 i 100 kj. stvara se više malih posjeda. Kasnijom diobom, koja traje sve do Drugog svjetskog rata, još više se usitnjuju posjedi - imanja, tako da većina poljoprivrednih domaćinstava ima ispod pet kj. oraničnih površina.

Pomanjkanjem radnih mjesta, izvan poljoprivrede, natjeralo je sitne posjednike da ostaju na svojoj zemlji, životareći i ne stvarajući tržišne viškove.

Poslije Drugog svjetskog rata dolazi do daljnjeg sitnjenja privatnog posjeda, napuštanje istog kao i otkupa zemljišta od strane društvenog sektora. Veliku štetu u poljoprivrednoj proizvodnji nanose i tadašnji zakoni - nacionalizacija i agrarna reforma, koji su smanjili proizvodnju na privatnom sektoru.

Da bi se smanjila usitnjenost privatnog i društvenog posjeda 1986. godine počinje komasacija s melioracijom u k.o. Donji Miholjac, koja obuhvaća Donji Miholjac, Gložđe i Bockovac. Komasacija traje dvije godine. Sve radove na uređenju zemljišta izvelo je Vodoprivredno poduzeće "Karašica-Vučica" iz Donjeg Miholjca. Ulaganje u uređenje zemljišta, te njegovim grupiranjem, dokazano je da je to najopravdanija investicija jer se uložena sredstva najbrže vraćaju i ne proizvode gubitke.

Ukupna površina k.o. Donji Miholjac iznosi 7766 ha. Stanje površina i broj posjeda prije i nakon komasacije izgleda ovako:

- prije komasacije je bilo 105 km. kanala, a nakon komasacije 141 km.,
- putna mreža je znatno smanjena od 181 km. na 175 km.,
- znatno se smanjuje broj katastarskih čestica. Od 6915 katastarskih čestica - prije komasacije, na 3948 nakon komasacije.

Nakon komasacije stanje je bilo slijedeće:

- oranica 4070 ha,
- šuma 1566 ha,
- neplodno tlo 1696 ha (tu su uračunati ribnjaci i ostale močvare),
- građevinsko zemljište 400 ha.

Najveći dio poljoprivrednih oraničnih površina zasijano je pšenicom i kukuruzom, a od industrijskih biljaka najviše se sije suncokret, šećerna repa i uljana repica. Nekada se dosta sijalo konoplje.

Takva ratarska proizvodnja zahtijevala je i izgradnju skladišnog prostora - silosa. Tog prostora je ranijih godina bilo vrlo malo. Ulogu skladišta morali su preuzeti školske učionice, zadružni domovi i dr. Taj prostor se vrlo sporo povećavao i nije bilo u mogućnosti primiti jednogodišnju žetvu. U tu svrhu izgrađen je silos, a potom dograđeno

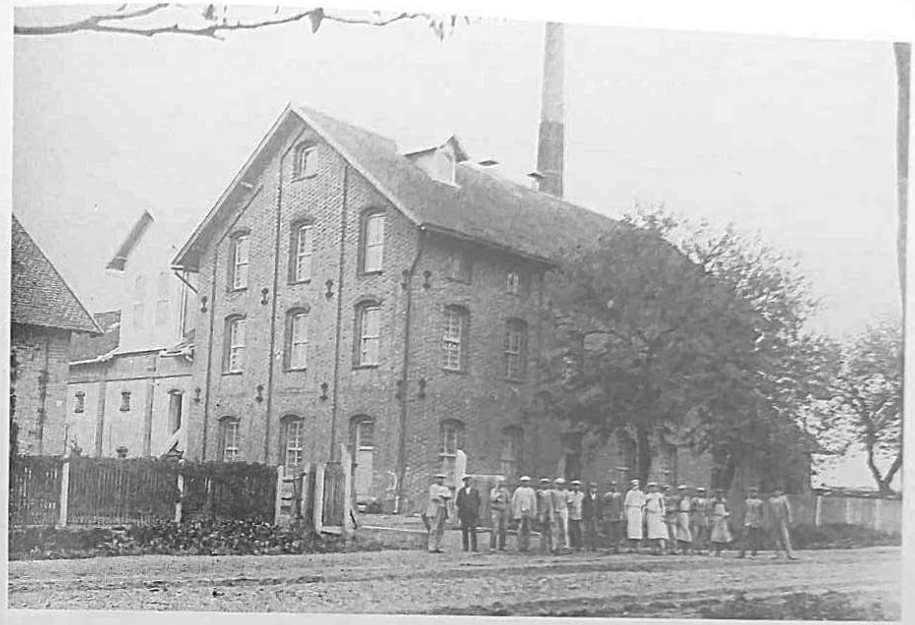

Stari mlin

Panorama starog mlina

Silosi - Žitar d.d.

Upravna zgrada Poljoprodukt d.d.

Vodocrpna stanica

Uređaj za pročišćavanje otpadnih voda

podno skladište i betonsko skladište, ukupnog kapaciteta 6850 vagona. U sklopu skladišnog prostora nalazi se i mlin - kapaciteta deset vagona dnevne meljave, silos za brašno - kapaciteta 50 vagona i pekara.

Aluvijalna ravan rijeke Drave pruža posebne pogodnosti za razvoj povrtlarstva. Dobar dio poljoprivrednog stanovništva orijentiran je na ovu proizvodnju. Od povrća najviše se uzgaja kupus, krumpir i paprika. Na račun te povrtlarske proizvodnje, posebno kupusa, u narodnom žargonu Miholjčane zovu "Kupusari".

Neiskorištena mogućnost ovog kraja je voćarstvo. Lesne dine, dobri pedološki i klimatski uvjeti pružaju dobre mogućnosti za razvoj voćarstva. Ta grana poljoprivrede razvija se brže u posljednje vrijeme.

Vinogradarstvo je grana poljoprivrede koja je najslabije zastupljena, iako postoje uvjeti za razvoj, no stanovništvo nema ni iskustva, ni tradiciju u toj proizvodnji.

Usko vezano uz ratarsku proizvodnju je stočarska proizvodnja. U pravilu jedno bez drugog ne bi išlo. U stočarskoj proizvodnji najviše se uzgajaju svinje a manje krupna stoka - goveda i konji.

1991. godine u Donjem Miholjcu je bilo svega jedanaest konja, 75 goveda, 269 ovaca i 1467 svinja - u privatnom sektoru. Ovi brojevi pokazuju drastično smanjenje stočnog fonda. Da je tako najbolje ilustriraju podaci da je 1971. godine bilo 237 konja, 297 goveda i 3552 svinja.

Šumske površine uglavnom su smještene u jugozapadnom dijelu katastarske općine, kao i u sjevernom dijelu - pridravske šume, a iznose 1566 ha. U jugozapadnom dijelu uglavnom su šume tvrdih lišćara - hrast i dr., a u pridravskim šumama - meki lišćari, topole, vrbe i dr.

Ukupna poljoprivredna proizvodnja nije mogla apsorbirati sve radno sposobno stanovništvo. U želji da se sprječe daljnje migracije stanovništva (posebno mladog radno aktivnog) bilo je neophodno mijenjati strukturu privređivanja i to u pravcu industrijalizacije mjesta. Promjeni strukture privređivanja doprinjela je sretna okolnost, tj. pronalazak i početak iskorištavanja sirove nafte na području tadašnje općine Donji Miholjac, koja se u to vrijeme nalazila u krugu nerazvijenih općina u Hrvatskoj.

4.2. INFRASTRUKTURA

Sredstva Republičkog fonda za razvoj nedovoljno razvijenih općina, kao i sredstva od rente - za korištenje nafte, ubrzala su početak industrijskog razvoja mjesta.

Prvi počeci su bili vrlo teški. Bilo je više planova nego financijskih sredstava, nedovoljna i neadekvatana stručna radna snaga, nedovoljno izgrađena infrastruktura i dr. Kao prioritetni zadatak nametnula se daljnja izgradnja infrastrukture i to na svim njenim dijelovima. Postojeća infrastruktura nije zadovoljavala potrebe mjesta, a kamoli daljnjeg razvoja i trebalo ju je obnoviti, odnosno modernizirati.

Izgradnja i razvoj infrastrukture, kao preduvjet daljnjeg razvoja mjesta u skladu s urbanističkim planovima, u mnogome mijenja izgled samog mjesta, kao i način življenja u njemu.

4.2.1. ELEKTRIFIKACIJA

Prvi počeci elektrifikacije Donjeg Miholjca sežu u daleku 1900. i 1901. godinu. U to vrijeme grof Ladislav Mailath ima već električnu energiju na svom imanju - Majuru, u sklopu Tvornice žeste. Na parni stroj bio je priključen dinamo "Ganz".

Par godina kasnije 1906. godine i u velikom mlinu bio je montiran manji dinamo na parni stroj za potrebe mlina. Takvi mali elektroagregati montirani su i u ostalim pogonima - mlinovima (Polgarov i Majstorovićev mlin). Iz tih malih "elektrana" dobivali su struju i imućnija domaćinstva. Pored toga električnu energiju iz tih agregata koriste i domaćinstva u neposrednoj blizini izvora struja. Grof Ladislav Mailath uvodi električnu energiju, ne samo u stari i novi dvorac, već i u ostale stambene zgrade u njegovom vlasništvu.

Pitanje javne rasvjete rješavano je mnogo duže. Prvu električnu javnu rasvjetu Miholjčani su mogli vidjeti 1901. godine za vrijeme boravka cara Franje Josipa I u Donjem Miholjcu. Za tu prigodu grof Ladislav Mailath dovodi struju iz Majura u stari dvorac i osvjetljava sam centar Miholjca. No, to je bilo svega par dana, koliko je trajao carev boravak u Donjem Miholjcu, za vrijeme vojnih manevara.

Problem javne rasvjete ostao je i dalje. Postojeća nije odgovarala tadašnjim potrebama jer se sastojala od par petrolejskih lampi na uličnim križanjima. 1907. godine općinski odbor predlaže da se pristupi uvođenju modernije rasvjete. Taj prijedlog je usvojen, te je izabran odbor od šest članova, koji će provesti potrebite radnje. Koliko je odboru trebalo vremena da dođe do određenih prijedloga najbolje govori podatak da je 1911. godine dao prijedlog da se uvede plinska javna rasvjeta, a koncesija za to da se dade "Pentair-plin" dioničkom društvu iz Budimpešte. Vjerojatno zbog visoke cijene za uvođenje takve javne rasvjete općinski odbor nije prihvatio prijedlog.

1913. godine općinski odbor nabavlja deset "Janus" svjetiljki na petrolej, svaku od 1000 svijeća, Izbijanjem Prvog svjetskog rata i nestašicom petroleja te se lampe više ne pale, nego samo male petrolejke na križanjima.

Završetkom Prvog svjetskog rata, tj. 1919. godine otvoreno se postavlja pitanje javne rasvjete osnutkom elektrane u Donjem Miholjcu, tj. uvođenjem električne energije.Rasprave ponovo dugo traju, da bi se tek 1927. godine općinski odbor odlučio da se uvede javna rasvjeta na bazi električne energije. Već sljedeće 1928. godine dolaskom nove općinske uprave, formiran je novi odbor sa zadatkom da prikupi sve podatke o rentabilnosti poduzeća, broju potrošaća (domaćinstava, obrtničkih radnji i dr.), veličinu investicije, mogućnost kreditiranja i dr.

Rasprave i prijedlozi, često miješani s osobnim interesima, vođeni su sve do 1938. godine, kada se prišlo organiziranoj elekrifikaciji mjesta. Uvidjevši veliku prednost električne energije sami mještani prikupljaju samodoprinos za izgradnju električne centrale u sastavu velikog mlina. Već iduće godine, 1939., završena je elektrifikacija mjesta. Uspostavljena je javna rasvjeta. Oko 1200 domaćinstava uvode struju u svoje domove, trgovine, zanatske radnje i dr. Struju iz te električne centrale građani su mogli koristiti samo od 6 do 23 sata. Ovakvo stanje održalo se sve do 1957. godine, kada Donji Miholjac biva priključen na 10 kW dalekovod iz Našica.

Naglim porastom potrošnje električne energije, kako u domaćinstvu, tako i u privredi, a zbog daljnjeg razvitka industrije mjesta Donji Miholjac biva spojen na 110 kW dalekovod iz Našica, a kasnije i iz Valpova.

4.2.2. VODOVOD I KANALIZACIJA

Za daljnji razvoj mjesta od posebnog značaja je bila izgradnja vodovodne i kanalizacijske mreže. S obzirom da je većina domaćinstava imala vlastiti vodovod - bunare i hidrofore, prvo se prišlo izradi kanalizacijske mreže. 1973. godine započeta je izgradnja glavne kolektorske mreže, a paralelno s njom i sekundarne mreže. 1986. godine izgrađen je industrijski kolektor, koji je rješio pitanje otpadnih voda cijele industrijske zone, kao i istočnog dijela samog mjesta. Te iste godine, 1986., izgrađeno je i pročišćavanje otpadnih voda. Tako je izgrađen i u upotrebi oko 40 km. kanalske mreže, na koju je priključena cjelokupna industrija, trgovina, obrtničke radionice, ugostiteljski objekti i preko 1600 domaćinstava, a broj se stalno povećava.

Kako se mjesto razvijalo, a posebno privreda, potreba za vodom biva sve veća. Plitki bunari i hidrofori nisu mogli podmiriti sve potrebe. 1981. godine izgrađena je vodocrpna stanica s dva dubinska bunara - dubine 90 m., kapaciteta 40 l/sek. Njezin kapacitet zadovoljava sve potrebe mjesta za pitkom vodom. Svi korisnici vodovodne mreže su i korisnici kanalizacije. Izgrađeno je 45 km. vodovodne mreže, ali se ta dužina svake godine povećava.

4.2.3. PLINOFIKACIJA

Posebni značaj za daljnji razvoj mjesta je plinofikacija Donjeg Miholjca.

Otkrićem naftnog polja "Beničanci" 1969. godine, kao i početak eksploatacije toga polja 1972. godine, dovodi do daljnjih istraživačkih radova na tom prostoru, pa tako i do otkrića plinskog polja Bokšić - 1973. godine. Otkrivanjem novih naftnih i plinskih polja na radilištu Beničanci otvorila se mogućnost plinofikacije samog mjesta, a i šire. Sretna je okolnost da je upravna zgrada radilišta Ina-Naftaplina smještena u Donjem Miholjcu, koja prva uvodi plin.

Prvi km. plinovoda izgrađeni su 1976. godine, a već iduće 1977. godine izgrađena je i redukcijska plinska stanica. Prvo domaćinstvo u mjestu dobilo je plin 21. siječnja 1977. godine.

Početak plinofikacije Donjeg Miholjca 1975. godine

Izgrađeno je 30 km. plinovoda na koji je priključeno preko 1500 domaćinstava, 46 industrijskih potrošaća, kao i stotinjak drugih sitnih potrošaća (trgovina, zanatske radnje, ugostiteljski objekti i dr.). Donji Miholjac postaje prvi grad u Slavoniji koji je plinoficiran.

Stari most na rijeci Dravi 1908. - 1941.

Novi most izgrađen 1974. godine

Slavonsko podravska željeznica (Gutmanov vlak)

Pogon Borovo - proizvodnja goumeno tehničke robe

4.2.4. HRVATSKA POŠTA I TELEKOMUNIKACIJE

Pored navedenih infrastrukturnih objekata, značajno mjesto zauzima i poštansko-telefonski promet. Od prvog telefona s početka ovog stoljeća taj vid komunikacije znatno se razvio u zadnjih dva desetljeća. Danas je skoro cjelo mjesto pokriveno telefonskim linijama. 1991. godine na telefonsku centralu u Donjem Miholjcu bilo je priključeno 1188 telefona - pretplatnika.

4.2.5. URBANIZAM

Samo mjesto Donji Miholjac ima 48 ulica, 2 trga i 3 parka. Sve ulice i trgove povezuje 25,5 km. cesta - ulica, od kojih je 70% asfaltirano, a 30% su makadamske - tucaničke ceste. Od uličnih nogostupa oko 50% je asfaltirano ili betonirano, a ostalih 50% uglavnom pu popločeni ciglom.

Da bi se mogla izgraditi sva ova infrastruktura u relativno kratkom roku, bilo je neophodno potrebno donijeti planove prostornog uređenja mjesta. Ono je rješeno izradom Generalnog urbanističkog plana, kao i izradom pojedinih provedbenih planova. Prilikom donošenja ovih planova vodilo se računa o budućem razvoju mjesta, kako prostorno, tako i sadržajno, odvajanjem industrijske zone od stambenih, itd.

4.2.6. PROMET

Jedan od osnovnih problema razvoja Donjeg Miholjca, posebno nakon Prvog svjetskog rata, bio je i razvoj željezničkog i cestovnog prometa.

Uoči Prvog svjetskog rata Donji Miholjac je imao dvije željezničke pruge. Uskotračnu prugu širine 1000 mm., zvanu Slavonsko-podravska željeznica (SPŽ), koja je povezivala Donji Miholjac na istoku s Belišćem, Valpovom i Osijekom, a na zapadu s Slatinom, Orahovicom i Voćinom. Pored ove uskotračne pruge Donji Miholjac je bio povezan i prugom normalnog kolosijeka od 1435 mm., s Pečuhom, a samim tim i ostalim

dijelom Europe. Stanovnici Donjeg Miholjca mogli su do Prvog svjetskog rata putovati u Zagreb željeznicom normalnog kolosijeka. Pruga je zatvorena nakon Prvog svjetskog rata, a most na Dravi je miniran 1941. godine, kada prestaje i željeznička veza s Mađarskom.

Promjene u gospodarskim odnosima odrazile su se i na SPŽ koja postaje sve nerentabilnija, te doživljava sudbinu mnogih nerentabilnih pruga. Postupno se zatvaraju pojedine dionice pruga. 1966. godine ukinuta je pruga Pod.Moslavina-Crnac-Voćin-Orahovica i dalje, 01.01.1968. godine obustavljen je promet na dijelu pruge Pod.Moslavina-Noskovci-Slatina, a u 1970. godini obustavljen je promet na pruzi Pod.Moslavina-Donji Miholjac-Belišće-Osijek. Time je praktično ukinuta i likvidirana SPŽ. Odmah nakon ukinuća pruge prišlo se demontaži iste. Skinute su tračnice i povađeni pragovi. Kamen s pružnog zastora podijeljen je mjesnim zajednicama za izgradnju tvrdih cesta po ulicama.

Tadašnja općina Donji Miholjac, kao kompenzaciju za ukinutu željezničku prugu, dobiva asfaltirane ceste za Slatinu, Valpovo i Našice.

Od tada osnovu prometa čini isključivo cestovni promet. Posebnu opterećenost cestovnog prometa označava izgradnja novog mosta na rijeci Dravi, koji je istovremeno granični prijelaz prema Mađarskoj.

Most je otvoren 24. listopada 1974. godine. Dužina mosta iznosi 316,5 m., a širina 11 m. Izgrađen je na mjestu starog cestovno-željezničkog mosta, izgrađenog 1908. godine a srušenog u travnju 1941. godine. Taj granični prijelaz od magistralne je važnosti za ovaj dio Slavonije, kao i za cijelu Hrvatsku. Da je to tako pokazuje podatak da je 1990. godine preko njega, u putničkom prometu prešlo granicu 3.650.000 putnika. Robna razmjena na ovom graničnom prijelazu iz godine u godinu je sve veća. Opterećenost centra Donjeg Miholjca u prometnom pogledu, iz dana u dan je sve veća, te izaziva čitav niz poteškoća u redovnom kretanju mještana, posebno učenika Osnovne škole i djece koja pohađaju Dječji vrtić.

Pogon Analit - proizvodnja plastičnih proizvoda

Pogon DI Đurđenovac - tvornica stolova i stolica

Upravna zgrada INA - Naftaplin u Donjem Miholjcu

Robna kuća

4.3. INDUSTRIJA

Od posebnog značaja za daljnji razvoj Donjeg Miholjca je pronalazak i početak ekspoloatacije naftonosnog polja Beničanci puštenog u proizvodnju 10. svibnja 1972. godine. Tadašnja općina Donji Miholjac dobivala je rudarsku rentu, utvrđenu u visini 2,5% od cijene sirove nafte i zemnog plina. Ta sredstva, za do tada nerazvijenu općinu, korištena su za poboljšanje materijalne osnove privrede, razvoj infrastrukture, školstva, zdravstva i ostalih društvenih djelatnosti, kao i za izgradnju novih industrijskih pogona. To su bila znatna sredstva, koja su se akumulirala u Fond za razvoj općine. Upravni odbor fonda davao je ta sredstva kao kreditna, pod vrlo povoljnim uvjetima (3,5% do 7% kamata, uz rok otplate 5 do 15 godina). Dio tih sredstava davan je korisnicima bespovratno uglavnom društvenim organizacijama. Odnos dodijeljenih sredstava za daljnji razvoj privrede, od ukupnog godišnjeg priliva bio je 90% za privredu, a 10% za društvene djelatnosti.

Uz pomoć tih sredstava izgrađeni su novi industrijski pogoni, dorađivani i adaptirani postojeći, kao i građeni objekti društvene djelatnosti (škole, zdravstvo, infrastruktura i dr.).

Status nerazvijene općine kao i sredstva od rente za sirovu naftu i plin bila su dobra podloga za početak industrijskog razvoja mjesta. Na temelju toga podižu se novi prvi industrijski pogoni u Donjem Miholjcu, kao dislocirani pogoni pojedinih većih poduzeća iz Slavonije.

Prvi industrijski pogon podignut je 1972. godine i to dislocirani pogon Analita iz Osijeka, Tvornice za preradu i proizvodnju plastičnih masa. Ta prva faza izgradnje navedenog pogona je usmjerena na proizvodnju raznih proizvoda za domaćinstvo, te brizganih proizvoda za elektronsku, prehrambenu i ostalu industriju.

Druga faza izgradnje navedenog pogona obuhvatila je proizvodnju drenažnih cijevi za poljoprivredu, kao i proizvodnju polietilenskih i integralnih mreža, s primjenom u cestogradnji, vodoprivredi, industriji, kao i mreža široke namjene, tj. u domaćinstvima. Druga faza pogona izgrađena je 1981. godine.

Drugi industrijski pogon u Donjem Miholjcu, bila je izgradnja prve faze pogona "Borovo" OOUR-a proizvodnje gumeno-tehničke robe.

Izgradnja je započela 1974. godine, a završena 1976. (Probna proizvodnja je započela 21. 06. 1976. godine). Proširenje kapaciteta, kao i proizvodnog programa, dovodi do izgradnje druge faze - 1985. godine. Izgrađena je nova proizvodna hala od 3840 m^2 radne površine, što uz upravnu halu čini ukupno 7680 m^2 radne površine. Pored radnog prostora izgrađen je novi aneks od 1330 m2 korisnog prostora, u koji su smještene: garderobe, sanitarni prostor i blagovaonica, Proširenjem pogona znatno se povećao i broj zaposlenika, preko 600. Značajno zapošljavanje radne snage, u ovom pogonu ima posebnu važnost, jer je većina zaposlenih vrlo mlada ženska radna snaga. Preko 400 radnika činile su žene, a oko 300 njih su bile ispod 27 godina starosti.

U nastojanju da se iskoriste prirodni potencijali rijeke Drave formirana je radna organizacija "Dravska plovidba", za eksploataciju, transport i prodaju dravskog šljunka i pijeska. U tu svrhu prišlo se izgradnji i nabavi plovnih objekata 1980. godine. Pored eksploatacije šljunka i pijeska, kao vlastitog proizvoda, radna organizacija vrši i daljnju prodaju svojih proizvoda na pojedinim lokacijama - deponijama uz rijeku Dravu, kao što su Žestilovac (Donji Miholjac), Kapinci (Slatina), Terezino polje (Virovitica) i dr.

Osim prodaje prirodnog šljunka "Dravska plovidba" vrši i prodaju separiranog šljunka iz vlastite separacije.

U želji daljnjeg iskorištavanja prirodnog bogatstva, posebno šumskog (drvne mase) prišlo se 1987. godine izgradnji Tvornice za proizvodnju stolova i stolica, Stoličarne u Donjem Miholjcu. Tvornica je dislocirani pogon DIK Đurđenovac iz Đurđenovca.

Osim navedenih industrijskih pogona ulažu se i znatna sredstva u poljoprivredu, posebno u povećanje smještajnih kapaciteta, kao i u infrastrukturne objekte - značajne za samo mjesto. Od značajnijih investicija u poljoprivredi navodim samo neke:

- 1981. god. - izgrađena je pekara, u sastavu OOUR-a Žitar,
- 1983. god. - izgrađena je upravna zgrada RO "Poljoprivreda",
  - mješaonica stočne hrane, u sastavu OOUR-a "Svinjogojske farme" Magadenovac,
- 1984. god. - dograđen je novi silos kapaciteta 1500 vagona,
- 1986. god. - gradi se nova sušara u "Žitaru",

- 1988. god. - izgrađen je silos za brašno,
- 1989. god. - u sklopu ribnjaka izgrađen je ribnjak za intenzivni uzgoj ribljeg mlađa.

Ovo su samo najznačajnije investicije u poljoprivredi. Nisu nabrojane investicije koje se odnose na nabavu nove mehanizacije, opreme, komasacije, uređenje infrastrukture i dr.

4.4. OBRT - ZANATSTVO

Jedan od čimbenika razvoja mjesta bio je i razvoj obrta - zanatstva. Ne zamislivo je da je Donji Miholjac mogao postati i opstati kao upravno, gospodarsko i kulturno središte ovog kraja bez razvoja obrtništva. Koliko su pojedini zanati bili nužni za gospodarstvo (kovači, mlinari, remenari, zidari, tesari, lončari, bačvari i dr.) vidi se po tome što jasno određuju značaj Donjeg Miholjca kao trgovišta i administravnog sjedišta. Još je carica Marija Terezija izdala posebnu diplomu o zanatskim udrugama - cehovima u Valpovu i Donjem Miholjcu. Ta cehovska udruženja drže proizvodnju, cijene, kvalitet i plasman svoje robe. Početkom 19. stoljeća, prodorom industrije, trgovine i kapitala ta udruženja postaju kočnica bržem i stabilnijem razvitku.

U drugoj polovini 19. stoljeća ova cehovska udruženja se organiziraju u krupnije obrtničke zadruge. Ustrojavanjem kotara Donji Miholjac 1876. godine, glavnu brigu o daljnjem razvoju obrta dobiva Obrtnički zbor u Donjem Miholjcu. Krajem prošlog stoljeća (oko 1889. godine) u Donjem Miholjcu djeluju obrtnici slijedećih zanimanja:

- kovači, bravari, zidari, tesari, kolari, stolari, užari, limari, mlinari, remenari, lončari, bačvari, sedlari, te obrtnici koji su uobičajeni za gradske sredine: pekari, krojači, klobučari, krznari, čizmari, opančari, postolari, brijači, dimnjačari, mesari, soboslikari, kobasičari, licitari, gostioničari, trgovci i tiskari.

Koliko se obrt brzo razvijao najbolje govore podaci da je 1932. godine upisano 337 obrtnika u Obrtničkom zboru Donjeg Miholjca (za područje tadašnjeg kotara), kao i izgradnja Obrtničkog doma u Donjem

Miholjcu. 29. 12. 1937. godine udruženje zanatlija kupuje staru kuću s potkućnicom u Kolodvorkoj ulici broj 41, od obitelji Ižaković. Na tom mjestu zanatlije grade svoj Obrtnički dom.

Tijekom 1941. - 1945. godine smanjuje se broj obrtnika, tako da 1946. godine ima upisano 297 obrtnika, a 1951. godine svega 178 obrtnika.

Donošenjem Zakona o samostalnom obavljanju privrednih djelatnosti osobnim radom - 1990. godine, stvoreni su uvjeti za liberalniji prilaz obrtništvu. Te godine na području Donjeg Miholjca evidentirano je 116 zanatskih radnji. Te iste godine osnovano je 52 nove radnje. Posebice ohrabruje podatak da je u proizvodnom zanatstvu najbrži indeks rasta u usporedbi s trgovačkim i ugostiteljskim radnjama. Pozitivna značajka novog zakona je omogućavanje obrtnicima da uđu u višu fazu organiziranog djelovanja - osnivanje novih poduzeća u privatnom vlasništvu.

Donji Miholjac i danas ima takvu gospodarsku i komunalnu infrastrukturu da može osigurati i pružiti prilike, kako obrtnicima, tako i poduzećima, u razvijanju svojih programa.

Gradska tržnica

Hotel Borik

4.5. TRGOVINA

Od nekadašnjih brojnih, privatnih, specijaliziranih trgovačkih radnji 1946. godine stvara se državno-društveno trgovačko poduzeće "Podravina". Sve privatne trgovačke radnje 1946. godine su nacionalizirane ili konfiscirane. Zastarjela oprema, kao i prostor, nisu mogli zadovoljiti potrebe sve većeg broja stanovništva u Donjem Miholjcu i okolici. Modernizacija starog prostora iziskivala je velika sredstva. U nastojanju da se riješi problem opskrbljivanja građana 1981. godine izgrađena je "Robna kuća", a 1990. godine u novom blok naselju izgrađen je "Minimarket" - velika samoposluga.

Da bi građani bili što bolje i kulturnije opskrbljeni poljoprivrednim proizvodima, 1983. godine izgrađena je nova tržnica.

4.6. UGOSTITELJSTVO

Pored brojnih privatnih ugostiteljskih objekata osnovu razvoja ugostiteljstva i turizma čini Ugostiteljsko poduzeće "Zagreb". Brojni lokali - objekti, kao i stari hotel "Zagreb" nisu mogli podmiriti potrebe, posebno što se tiče prenočišta. Dolazak radnika - stručnjaka Naftaplina, otvaranje mosta - graničnog prijelaza prema Republici Mađarskoj, kao i frekventnost ceste Osijek - Slatina, sve to povećava pritisak na prenoćišta, a to stari hotel nije mogao primiti.

U rješavanju tog pitanja prišlo se izgradnji novog hotela "Borik". Prva faza hotela završena je 1979. godine. U tom dijelu izgrađena je kompletna infrastruktura, kuhinja, sale i 29 spavaćih soba s ukupno 52 ležaja. Druga faza izgradnje odnosila se uglavnom na povećanje broja spavaćih soba - ležaja. Ova faza izgradnje završena je 1982. godine, tako da sada hotel "Borik" raspolaže s ukupno 55 spavaćih soba s 93 ležaja (bez pomoćnih ležaja).

DRUŠTVENE DJELATNOSTI

5.1. ŠKOLSTVO

U dinamici razvitka nekog mjesta važan čimbenik je razvoj školstva. Posebnu važnost i značaj školstvo ima u svojim počecima. Osnovna zadaća prvih škola bila je širenje pismenosti i osnove računa.

Prva škola u Donjem Miholjcu započela je s radom 1805. godine. Tadašnji miholjački župnik Martin Paulović kupio je dvije kuće i poklonio ih općini za školske svrhe. 1810. godine pečuski biskup Josip Kiraly u ophodnji ove Župe, piše da su obadvije zgrade drvene, blatom omazane i na balvanima podignute, pune vlage, trule i trošne, nepogodne za školu i učiteljski stan. Prvi učitelj bio je Franjo Nickl. Podučavao je ilirski i njemački jezik. Radne obveze učitelja nisu bile samo rad s djecom u školi. U to vrijeme učitelj je morao orguljati u crkvi i odijevati svećenika za službu Božju. Opće obveze o pohađanju škole nije bilo. Prve školske godine u školu je upisano osam učenika. Učitelj je dobivao plaću pretežno u pšenici od svake kuće, drva iz vlastelinske šume, a od pjevane mise 30 i od sahrane 7 novčića.

1822. godine školi u Donjem Miholjcu pripojeno je i susjedno selo Rakitovica.

1824. godine za učitelja u Donjem Miholjcu imenovan je Josip Beck, koji je veći dio svog učiteljevanja proveo u ovoj školi, s vrlo uspješnim rezultatima rada. Te iste godine pokroviteljstvo nad školom preuzima barun Josip Hillebrand von Prandau. Ta dva događaja su ključni čimbenici za daljnji razvoj školstva u Donjem Miholjcu.

1835. godine grof Gustav Hilleprand von Prandau osniva prvu glazbenu školu u Donjem Miholjcu. Školu je vodio mjesni učitelj Josip Beck, a imala je, u prvoj godini, deset učenika. Naš slavni muzikolog Franjo Kuhač bio je Beckov učenik u glazbenoj školi.

Diobom Valpovačkog vlastelinstva na valpovački i miholjački distrikt (dioba braće Karla i Gustava) patronat nad školom preuzima Štefanija Mailath, rođena Prandau.

Sve veći broj učenika kao i neadekvatni školski prostor zahtijeva gradnju nove školske zgrade.

1856. godine općina i vlastelinstvo grade novu školu, na kat, s tri učionice i stanom za učitelja (muška ili Florijanova škola).

Stara muška škola (zgrada broj 2)

Stara ženska škola (zgrada broj 3)

Stara građanska škola (zgrada broj 1)

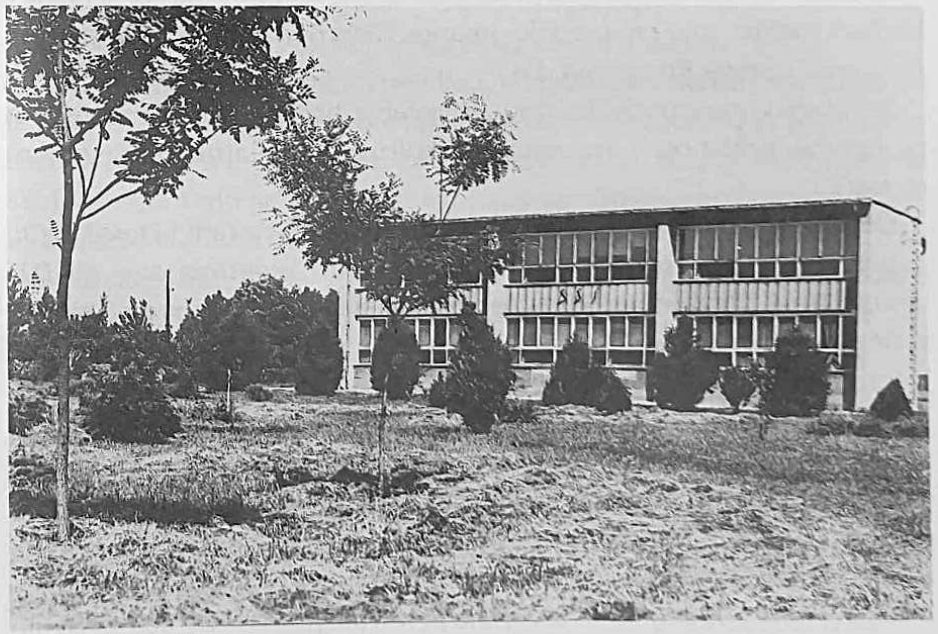

Škola učenika u privredi

Te godine školu pohađa 230 učenika.

Prvi liječnički pregled učenika izvršio je Dr. Kalivoda 1884. godine, jer je tih godina umrlo od difterije i šarlaha oko 100 djece.

Od 1824. godine radila je i Opetovnica, nedjeljom od 8 do 13 sati. Opetovnicu su pohađala djeca od 10 do 15 godina starosti (Osnovnu školu djeca su pohađala svega tri godine - tri razreda).

Od 1871. godine školska knjižnica broji oko 200 knjiga, a već 1895. godine ima oko 550 knjiga. 1890. godine u okviru Opetovnice nalaze se i šegrti, te to ujedno označava i početak tzv. Šegrtske škole, a već iduće godine šegrti imaju svog posebnog učitelja.

1898. godine započeta je gradnja još jedne školske zgrade, koja je bila namijenjena ženskoj djeci (ženska škola). Rad u ovoj školskoj zgradi započeo je školske godine 1899.-1900. godine. Školu su vodile časne sestre Svetog Križa.

1913. godine zvanično je otvorena Šegrtska škola. Te iste godine škola ima 76 učenika - šegrta. Školske godine 1920.-1921. godine zvanično je osnovana Viša pučka škola u Donjem Miholjcu.

1922. godine Osnovna škola mijenja svog pokrovitelja jer Ladislav Mailath odlazi, nakon prodaje imanja. Pokroviteljstvo nad školom preuzima uprava Podravina d.d.

Relativno brzi razvoj školstva, povećanje broja učenika i učitelja u mnogome pridonosi i razvoju općekulturnih djelatnosti u samom mjestu.

Od 01. studenog 1959. godine u Donjem Miholjcu radi i Dječji vrtić, koji je radio u vrlo teškim i neprihvatljivim uvjetima sve do 01. listopada 1977. godine, kada je završena izgradnja novog Dječjeg vrtića. 1965. godine Vrtić ulazi u sastav Osnovne škole "August Harambašić" i u tom "braku" ostaje sve do 30. srpnja 1991. godine, kada se odvaja u samostalnu ustanovu - Dječji vrtić "Pinokio". Zgrada novog Dječjeg vrtića namjenski je građena, funkcionalno opremljena, općom i posebnom opremom. Jaslički i vrtićki program realizira se kao primarni, te prema mogućnostima organizira se i program minimuma za djecu pred polazak u Osnovnu školu.

Od 1. rujna 1959. godine otvorena je novoizgrađena zgrada za Školu učenika u privredi. Tu školu pohađaju učenici u privredi - šegrti, iz tadašnjih općina Donji Miholjac, Našice i Orahovica. Kao centralna

Škola učenika u privredi, za navedene općine trebalo je riješiti i smještaj učenika izvan Donjeg Miholjca. Otvoren je Dom ŠUP-a u dvorcu grofa L.Mailatha (novi dvorac) za oko 150 učenika i učenica. 29. listopada 1960. godine počinje s radom Strojarsko-poljoprivredna škola. U svom početku škola je imala sveopće državni (jugoslavenski) karakter. Tu su bili učenici od Makedonije, pa sve do Slovenije. Nastava se održavala u zgradi ŠUP-a, a učenici su bili smješteni u Domu ŠUP-a, u dvorcu.

1. rujan 1965. godine počinje s radom gimnazija u D. Miholjcu, u zgradi bivšeg ŠUP-a i SPŠ-a. Integracijom ŠUP-a i SPŠ-a novonastala srednja škola seli u novodograđenu zgradu "Calestinu" pa zgrada ŠUP-a i SPŠ-a ostaje za potrebe gimnazije.

1. rujna 1969. godine dolazi do integracije SPŠ-a (u čijem sastavu se nalazi i ŠUP) i Gimnazije u Srednjoškolski centar "Braća Ribar" Donji Miholjac, sa sjedištem i prostorom u SPŠ-u ("Celestini").

Zgrada gimnazije prelazi u vlasništvo Osnovne škole i čini osnovu daljnje dogradnje. Dogradnja škole završena je 1979. godine. Od tada se rad u Osnovnoj školi odvijao u samo dvije zgrade, novodograđenoj i staroj zgradi broj 1 - kod hrasta (bivšoj vlastelinskoj šumariji, preuređenoj za potrebe nekadašnje Građanske škole).

Napuštene zgrade Osnovne škole su srušene i na tim mjestima su izgrađeni novi objekti (na prostoru ženske škole izgrađena je upravna zgrada Naftaplina - polja Beničanci, a na prostoru muške ili Florijanove škole sasgrađena je stambena zgrada s lokalima u prizemlju).

Danas Osnovnu školu "August Harambašić" čini jedna matična (osmorazredna) škola i osam područnih (četvororazrednih) škola (Črnkovci, Sveti Đurađ, Rakitovica, Gložđe, Kapelna, Viljevo, P. Moslavina i Krčenik).

U sastavu Osnovne škole "August Harambašić" vrlo uspješno radi Osnovna glazbena škola, koja je počela s radom 1972. godine, kao područno odjeljenje glazbene škole "Franjo Kuhač" iz Osijeka.

Pri Srednjoškolskom centru 1972. godine započinje s radom i prva Auto-škola. Za potrebe Auto-škole u dijelu školskog dvorišta izgrađen je prometni poligon.

Osnovna škola August Harambašić - danas

Športska dvorana u sastavu škole

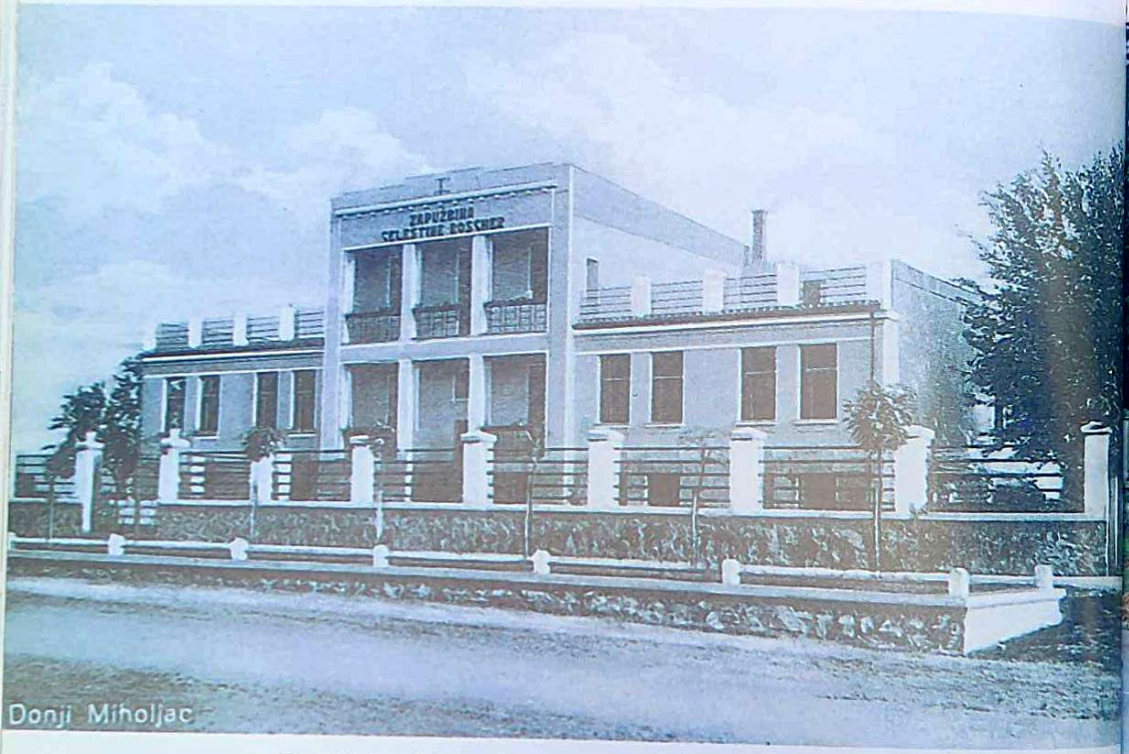

Zadužbina Celestine Roscher - škola Salezijanaca

Srednja škola - danas

5.2. ZDRAVSTVO

Zdravstvenu zaštitu građani Donjeg Miholjca ostvaruju u Domu zdravlja. Od nekada jednog liječnika za cijeli kotar Donji Miholjac (krajem prošlog stoljeća) do dva liječnika, početkom ovog stoljeća (1905. godine) zdravstvena zaštita građana se brzo razvijala. Posebno brzi razvoj počinje 1973. godine, kada je izgrađena prva faza novog Doma zdravlja (podrum i prizemlje), a 1978. godine izgrađena je druga faza - kat, kada je dovršen današnji Dom zdravlja.

Godine 1991. Dom zdravlja (s tri područne ambulante - Črnkovci, Magadenovac, Viljevo) zapošljava ukupno 76 zdravstvenih djelatnika (7 liječnika specijalista, 8 liječnika opće medicine, 3 liječnika stomatologa, 1 dipl.inž. biokemije, 3 dipl. farmaceuta, 10 djelatnika s višom stručnom spremom i 44 djelatnika srednje stručne spreme). Opremljenost Doma zdravlja, posebno specijalističkih dispanzera, kao i dijagnostičkog laboratorija, na zavidnoj su razini.

Pored zdravstvenih djelatnika u Domu zdravlja zaposleno je 42 djelatnika pratećih službi (administrativno, tehničko i pomoćno osoblje), što ukupno čini 118 zaposlenih djelatnika.

Poslove zdravstvene zaštite osobnim radom obavljaju tri stomatološke ordinacije u Donjem Miholjcu.

Dom zdravlja

Slavonska banka d.d. i VP. Karašica - Vučica u Donjem Miholjcu

Zgrada Croatia osiguranja

Zgrada MUP - a

5.3. ŠPORT

Malo je mjesta kao što je Donji Miholjac, koji je krajem prošlog stoljeća imao oko 3000 stanovnika, a u kojem se toliko intenzivno i organizirano radilo na športskom i kulturnom uzdizanju svojih građana.

Krajem prošlog stoljeća -1895. godine, osnovano je Hrvatsko sklizačko društvo, a 1898. godine osnovan je Hrvatski klub biciklista Donji Miholjac (koturaški klub). 1902. godine dolazi do spajanja navedenih društava u Društvo za promicanje športa i poljepšavanje trgovišta. Novonastalo društvo imalo je za cilj poljepšavanje trgovišta, uzdržavanje postojećih javnih nasada, gajenje i promicanje športa, kao i klizanje, bicikliranje, kupanje, veslanje, igranje -ples, tjelovježbe i dr. Dozvolu za rad društvo je dobilo 1903.godine. Te iste godine u Donjem Miholjcu se već igra ping-pong -stolni tenis. Dakle punih 23 godine prije osnivanja Međunarodnog stolnoteniskog saveza - osnovanog 1926. godine.

Od 1907. godine u Donjem Miholjcu djeluje i "Hrvatski sokol" a vježbalo se u dvorani hotela "Zagreb". "Hrvatski sokol" djeluje sve do zabrane 1929. godine, a poslije toga radi pod nazivom "Jugosokol" sve do 1941. godine.

Godine 1938. izgrađen je Dom kulture (stara športska dvorana), koji je ujedno služio kao fiskulturna dvorana, sve do izgradnje velike i moderne nastavno-športske dvorane 1987. godine, a koja se sada nalazi pod upravom - u sastavu Osnovne škole "August Harambašić".

Godine 1907. osnovan je Hrvatski veslački klub - "Neptun" u Donjem Miholjcu. Veslalo se na rijeci Dravi, staroj Dravi, kao i na pojedinim zatokama - ostacima nekadašnjeg dravskog korita.

Najpopularnija športska igra - nogomet, počeo se igrati u Donjem Miholjcu 1920. godine, a prvi zvanični nogometni športki klub "Donjomiholjački športski klub", osnovan je 1924. godine. Koliko je nogomet bio popularan, a "DMŠK-a" nije mogao primiti sve zainteresirane dolazi do osnivanja novih nogometnih klubova, kao što su: NK "Sloga" (na Majuru), osnovan 1926. godine i NK "Omladinac", osnovan 1932. godine. 1936. godine dolazi do spajanja "DMŠK-a" i NK "Sloge" u NK "Građanski", koji djeluje sve do početka Drugog

svjetskog rata. 1947. godine osnovano je športsko društvo SD "Jedinstvo", s nogometnom sekcijom, teniskom, hazenom - ženski rukomet i biciklističkom sekcijom.

1951. godine završena je izgradnja športskog stadiona s tribinama za oko 700 gledatelja, svlačionicama, kupaonicom, nogometnim igralištem, atletskom stazom i tri teniska terena, kao i posebnom zgradom za potrebe teniskog športa. Od 1949. godine, pa do 1955. godine u Donjem Miholjcu su održavani teniski turniri, na kojima su sudjelovali tadašnji najpoznatiji tenisači u državi. Teniski klub nalazio se u Prvoj saveznoj ligi.

Kraj takve uspješne športske aktivnosti D. Miholjac gubi onog časa kada prestaje biti kotarsko središte -1955.god. Tada počinje stagnacija i opadanje svih aktivnosti na donjomiholjačkom području, od privrede, športa, do kulture.

Jače oživljavanje športskih aktivnosti vezano je uz prisutnost-dolazak djelatnika Naftaplina, kao i novim razvojem u privrednim djelatnostima. Zahvaljujući mnogobrojnim športskim entuzijastima kao i novonastalim potrebama dolazi do izgradnje novih športskih objekata kao što su: 1974. god. izgrađeno je igralište za male športove. 1980. god. izgrađena je moderna kuglana s četiri automatske staze. Godine 1989. izgrađena je moto-cross staza, što je doprinijelo i osnivanju Moto-cross kluba "Kuna" D. Miholjac. Od tada se redovito organiziraju moto-cross trke, zonskog, državnog i međunarodnog ranga.

Daljnjem razvoju športa mnogo je pridonjela i izgradnja nastavno-športske dvorane 1987. god. , koju koriste svi zainteresirani športski klubovi i društva.

Rezultat takve športske mogućnosti i aktivnosti je da danas u D. Miholjcu djeluju sljedeći klubovi i društva:

- NK "Jedinstvo" - nogometni klub
- Kuglački klub - D. Miholjac
- Hrvački klub
- Šahovsko društvo
- Rukometni klub "Mladost"
- Športsko-ribolovno društvo "Amur"
- Lovačko društvo "Vidra"
- Teniski klub
- Streljački klub i dr.

To su za sada postojeći klubovi i društva, ali postoje sve pretpostavke za osnivanjem novih klubova i društava, od zainteresiranih građana (posebno mladih), pa sve do tehničkih i materijalnih mogućnosti.

5.4. KULTURA

Razvojem školstva, dolaskom školovanih ljudi, utjecaj svećenstva i plemstva, te jači ekonomski razvoj mjesta, omogućili su Donjem Miholjcu, s početka 19. stoljeća, brži kulturni i duhovni napredak

Pisati o kulturnom i duhovnom napretku Donjeg Miholjca, mislim da je neophodno spomenuti i činjenicu da je u Donjem Miholjcu rođen August Harambašić, hrvatski književnik - pjesnik.

August Harambašić sa suprugom Maricom rođenom pl. Folengović iz 1897. godine

Rođen je 14. srpnja 1861. godine, umro 16. srpnja 1911. godine u Stenjevcu.

U svojim pjesmama često iznosi politički program svoje stranke. Postao je vodeća ličnost pravaškog pokreta. Bio je jedan od utemeljitelja Družbe "Braća Hrvatskog Zmaja" čiji je osnovni cilj bio promicanje domoljublja, izobrazbe i kulture Hrvata.

Donjomiholjčani nisu zaboravili Augusta Harambašića. Glavna ulica, rodna kuća s reljefnom pločom njegove glave, osnovna škola kao i košarkaški klub nose njegovo ime.

Godine 1893. uz pomoć grofa L. Mailatha osnovana je "Narodna čitaonica". Krajem prošlog stoljeća utemeljena je i Hrvatska seljačka čitaonica, kao i Hrvatska seljačka zadruga. Između dva svjetska rata djelovala je i "Obrtnička knjižnica". Danas u Donjem Miholjcu radi Knjižnica pri Narodnom sveučilištu, u čijem sastavu se nalazi i Radio stanica, a značajne su i velike knjižnice u OŠ "August Harambašić" i u Srednjoj školi.

Među najstarije društvo u Donjem Miholjcu spada Dobrovoljno vatrogasno društvo (DVD), utemeljeno 1887. godine. U sastavu DVD-a, a od 1898. godine djeluje i Limena glazba, sudionik mnogih manifestacija i proslava, i to ne samo u Donjem Miholjcu.

Prije Prvog svjetskog rata u mjestu uspješno djeluje Hrvatsko pjevačko gospojinsko društvo. Između dva svjetska rata uspješno je djelovalo Hrvatsko pjevačko društvo Harambašić. Godine 1947. utemeljeno je KUD "Matija Gubec" s više sekcija (dramskom, pjevačkom, recitatorskom, plesni orkestar, tamburaški orkestar, likovna i folklorna sekcija), koje djeluju s manjim prekidima i promjenom sadržaja sve do danas. Zavidni su bili uspjesi pjevačkog zbora i tamburaškog orkestra. Danas u KUD-u "Matija Gubec" uspješno djeluje folklorna i tamburaška sekcija sa solistima. Mnoge sekcije su prestale s radom (pjevački zbor, tamburaški orkestar i dr.), a neke su se izdvojile iz KUD-a kao samostalna društva.

Od 1974. godine KUD "Matija Gubec" svake godine, krajem lipnja ili početkom srpnja, organizira veliku smotru folklora, pod nazivom "Miholjačko sijelo".

Od 1990. godine likovna sekcija se izdvaja iz KUD-a i u zajednici s tadašnjim Aktivom žena osniva "Društvo za likovno i kreativno oblikovanje" - LIKROB. Aktivnost društva, kao i pojedinih njegovih članova, ogleda se u mnogobrojnim izložbama, kako u samom mjestu, tako i diljem cijele Slavonije, Republike Hrvatske i susjedne Republike Mađarske.

5.5. OSTALO

Pored već navedenih društava i klubova u Donjem Miholjcu djeluju i druga društva i udruženja, kao što su:

- Crveni križ - utemeljen 1924. godine,
- Društvo umirovljenika,
- Kinološko društvo,
- Društvo liječenih alkoholičara.
- Društvo za uzgoj i zaštitu malih životinja i ptica i dr.

Svi navedeni podaci za Donji Miholjac, koji označavaju njegov gospodarski i kulturni razvoj do 1991. godine, bili bi nepotpuni da se ne spomene:

- izgradnja mrtvačnice 1979. godine na groblju Sv. Stjepana,
- izgradnja zgrade Policijske postaje i Ureda obrane 1986. godine,
- izgradnja moderne zgrade Slavonske banke - 1987. godine,
- kao i izgradnja moderne zgrade OZ "Croatia" 1988. godine.

Posebno bi bili interesantni podaci oni koji bi obuhvatili tempo stambene izgradnje (društvene i privatne). Interesantnost tih podataka bila bi i u tome da prikaže razvoj mjesta - njegovog širenja, koje je išlo mnogo brže od povećanja broja stanovnika. Obradom tih podataka vjerojatno bismo dobili odgovor na pitanje zašto je to baš tako išlo.

DRUŠTVENO-POLITIČKE PROMJENE

Krajem ovog razmatranog razdoblja dolazi do značajnijih promjena, kako u Donjem Miholjcu, tako i u cijeloj Hrvatskoj. Dolazi do prvih višestranačkih izbora 1990. godine, kada se hrvatski narod odlučio za demokratski poredak, za svoju samostalnost i suverenost.

Prvi višestranački izbori održani su u Donjem Miholjcu 22. travnja 1990. godine.

Pripreme za izbore započete su zvanično 23. veljače 1990. godine. Predsjednik općine tada donosi odluku o raspisivanju izbora za odbornike svih triju vijeća Skupštine općine Donji Miholjac. Po odluci Skupština općine trebe brojiti 75 odbornika i to:

- Vijeće udruženog rada - 25 odbornika,
- Vijeće mjesnih zajednica - 25 odbornika i
- Društveno političko vijeće - 25 odbornika.

U kandidacijski postupak ulazi više političkih stranaka (HDZ, SKH-SDP, SSH-SS, Koalicija narodnog sporazuma, kao i "nezavisni vanstranački kandidati"). Utvrđeno je ukupno 225 kandidata za odbornike u sva tri vijeća Skupštine općina. Najveći broj kandidata predložila je HDZ - 60, SKH-SDP - 45, SSH-SS - 32, Koalicija narodnog sporazuma - 44 i 44 kandidata su se izjasnili kao nezavisni - vanstranački kandidati. Zbog velikog broja kandidata za odbornike, u pojedinim izbornim jedinicama dolazi do ponavljanja izbora (nijedan kandidat nije dobio dovoljan broj glasova).

U prvom izbornom krugu odaziv birača bio je vrlo dobar. Od ukupno upisanih 15.289 birača (za VMZ i DPV) s općim biračkim pravom, glasovalo je 13.758 ili 91,33% upisanih birača. U prvom krugu izbora izabrano je ukupno 58 odbornika ili 77,33% od ukupnog broja odbornika. Stranačka struktura izabranih odbornika je slijedeća:

- za VUR-a: 16 HDZ
  1 Koalicija i
  1 vanstanački odbornik, što je ukupno 18 odbornika,
- za VMZ: 15 HDZ-a,
  7 SKH-SDP, ili ukupno 22 odbornika
- za DPV: 15 HDZ-a,
  1 SKH-SDP,
  1 Koalicija i
  1 vanstanački odbornik, ukupno 18 odbornika.

Prvi krug izbora protekao je mirno i dostojanstveno, uz veliki odaziv birača.

Drugi krug izbora održan je 6. svibnja 1990. godine i to u 14 izbornih jedinica, a treći krug 14. svibnja 1990. godine u jednoj izbornoj jedinici (u Osnovnoj školi "August Harambašić" D.Miholjac).

Nakon provedena tri kruga izbora izabrano je ukupno 72 odbornika Skupštine općine i to po 24 odbornika u svako vijeće. Za svako skupštinsko vijeće nije izabran po jedan odbornik i to iz razloga što nisu provedeni kandidacijski postupci, i to za odbornika VUR-a u izbornoj jedinici OO Kooperanata Podravski Podgajci, za VMZ u MZ Marijanci i DPV u izbornoj jedinici Marijanci.

Definitivno je izabrano 72 odbornika, po stranačkoj pripadnosti to je bilo ovako: HDZ - ima 57 odbornika ili 76% odborničkih mjesta u Skupštini općine, SKH-SDP ima 11 odbornika ili 14,66%, Koalicija narodnog sporazuma 3 odbornika ili 3,99% i jedan odbornika je vanstranački ili 1,33%.

Iz navedenih rezultata izbora jasno se vidi opredjeljenje građana Donjeg Miholjca, dajući puno povjerenje Hrvatskoj demokratskoj zajednici i njenim programima. To povjerenje dato HDZ-u ujedno je značilo i jaku podršku vladajućoj stranci u stvaranju samostalne i suverene države Hrvatske.

Koliko je to opredjeljenje bilo čvrsto vidi se i po tome što je već kod prvih osporavanja volje hrvatskog naroda za svojom samostalnošću i suverenošću, od strane velikosrpske politike i njenih izvršilaca - JNA, došlo do formiranja tada prve paravojne formacije. 16. ožujka 1991. godine osnovana je prva vojna formacija, na području općine, "Crne vrane". Ta jedinica prvi put sudjeluje u borbama za selo Tenje - 7. listopada 1991. godine.

15. rujna 1991. godine formiran je 3. donjomiholjački bataljun u satavu 107. brigade Hrvatske vojske.. Već idući dan, tj. 16. rujna, isti je bataljun opkolio i napao tri granične stražarnice (karaule) JNA uz mađarsku granicu: kod Moslavine Podravske, Viljeva i Donjeg Miholjca, izravno uz granični prijelaz za Republiku Mađarsku. Napadi su započeli 16. rujna 1991. godine u 24,00 sata. Vojnici i oficiri u graničnim stražarnicama Moslavine i Viljeva ubrzo su se predali, dok je borba za graničnu stražarnicu u Donjem Miholjcu završila u 8,30

sati 17. rujna, kada su se predala tri oficira i 32 vojnika. To je jedina stražarnica koja je pružala otpor, u očekivanju zračne pomoći od Jugozrakoplovstva. Ova pomoć je stigla kasno. Od četiri zrakoplova tri su srušena.

U borbama za granične stražare zaplijenjeno je mnogo ratne tehnike, od raketa "Maljutka", beztrzajnih topova, minobacača, streljačkog naoružanja, streljiva, mina i dr. Tijekom cijele 1991. godine 3. donjomiholjački bataljun 107. brigade Hrvatske vojske bio je aktivan na cijelom ovom prostoru, od oslobođenja vojarne u Našicama, pa sve do zaštite borbene linije Čepin-Ladislavci-Hrastin- Paulin Dvor.

Od samog početka Domovinskog rata Donji Miholjac je predstavljao vrata i ključ logističke podrške našim postrojbama u Osijeku, Vukovaru i Vinkovcima. Veliki dio humanitarne pomoći išao je preko graničnog prijelaza u Donjem Miholjcu. Tu je prolazila gotovo sva pomoć iz cijele Hrvatske i zapadno-europskih zemalja (vojna, humanitarna i dr.). Za vrijeme najtežih napada na Osijek u Donjem Miholjcu, u starom i novom dvorcu, bio je dislociran veći dio osječke bolnice.

Dobrota, kao i suosjećanje stanovnika Donjeg Miholjca sa stradalnicima iz Istočne Slavonije, zapadnog Srijema i Baranje rezultirala je prijemom velikog broja izbjeglica i prognanika iz tih krajeva. Broj prognanika i izbjeglica često je prelazio i 50% od ukupnog stanovništva Donjeg Miholjca. U prvo vrijeme sve izbjegle i prognane osobe nalazile su utočište u privatnom smještaju.

Ako ste pažljivo pročitali ovu knjižicu o našem Miholjcu, saznat ćete nešto (sigurno ne sve) što možda niste znali, bez obzira jeste li u njemu rođeni, živite li sada u njemu, volite li ga zbog priča koje ste do sada čuli o njemu ili ste u njemu nešto lijepo doživjeli prigodom kratkog boravka. Možda ćete poželjeti što češće navratititi u naš lijepi gradić i obići neke od njegovih ljepota, a koje će vas tada još više oduševiti.

Ako ova knjižica to postigne, vjerujem da će i budućnost našeg mjesta biti ljepša i perspektivnija.

Ej, Mioljcu, moj Mioljcu,
kada ću te ja obajti?
Da l' ću projti sokak s djermom,
Da l' ću starog baju najti?
Noćas, bajo, bircuza ti tvoga,
nek se toče samo šljivovice!
Neka opet u svakom fićoku
plače srce stare bisernice!
Bilo ... prošlo ... bajo ... nikad više!
Nisu ovo naše pjesme prave!
Nisu ovo one iste kiše!
Protekle su naše Stare Drave ...
Fajgl, jasmin i prapuška
cvjetovi su mioljački ...
Bili nekoć neki vranci
i copaši djevojački ...
Noćas, bajo, bircuza ti tvoga ...

Kruna FIRST MEDIĆ

POGOVOR

Brižno i vremenito autor je pabirčio po prašnjavim, znanim i neznanim putovima povijesti, tražeći istinu o svome kraju. Ušavši u pore prošlih vremena, izvlačio je iz njih niti spoznaja satkanih od pravog i nepravog, stvarnog i nestvarnog, znanog i zaboravljenog. Razlučivao je pod lupom vlastite objektivnosti, uvažavajući sve što je dokumentirano, autorizirano ili već objavljeno. Želja i cilj su bili shrpiti na kup, zapisati tragove neizbrisive povijesti vezane za mjesto na ovim prostorima, vjetrometinama hrvatskim, koje znani i neznani obilježiše na zemljovidima kao Sv. Mihalj, Miholjac, Donji Miholjac.

Jedno od stotine "krstopuća" naznačiše naši preci ovim imenom, stavljajući ga pod zaštitu Svetog Mihaela za trajna vremena, ostavljajući nam u naslijeđe prebogatu riznicu događanja, likova, patnji, bola, stradanja, uspona i padova zabilježenih u analima a najčešće u ljudskim srcima.

Vrijedno je bilo bilježiti, istraživati i slagati mozaik od bezbroj potpunih i nepotpunih podataka i zbog toga ova knjiga nema karakter cjelovitog, potpunog i sveobuhvatnog prikaza Miholjca, iz jednostavnih razloga, što još uvijek ima nešto neotkriveno, pravo, novo, istinito i bolje. Sama činjenica da upravo u ovom materijalu prvi puta dobivamo lepezu zemljopisnih, povijesnih, gospodarskih i društvenih osobitosti iz prošlosti naselja, trgovišta a sada i grada Donjeg Miholjca, razložna je vrijednost za objavljivanje ove knjige.

U svojoj 940 godina bogatoj povijesti Donji Miholjac je bilježen kao vrijednost, osobitost, protkan tradicijom hrvatskog i slavonskog čovjeka. Mnogi su naraštaji ostavili svoj pečat u povijesti, a to je zalog za budučnost koju moramo voljeti i poštovati.

Vjerujem da su autor i izdavači upravo ovom knjigom željeli i uspjeli odužiti zrnca toga duga i obveze.

Želja je da ova knjiga pronađe put do čitatelja, da bude putokaz i literatura za daljnje izučavanje povijesti Donjeg Miholjca, priručnik i lijep dar svakom miholjčanu, dragom gostu i prijatelju.

Miroslav Černoga

SUMMARY

The need and wish to give a survey of geographical, historical, economic and social pecularities of the settlement and market-town, in the past, and city of Donji Miholjac, today, inspired te author to write this book.

Natural and geographical features have been described in a series of data about the geographic location of the city, the charactaristics of the soil, climate and vegetation. The changes in the course of months and years are clearly shown by accompanying average indexes and diagrams.

Rich history starts with archeological findings at the sward Janjevci - Borik from the Bronze Age.

The time of the Roman Empire in this area was recorded by settlement Marinianis, through wihich a Roman road has been passing.

In the seventh century this area was settled by Croats- Slav people, and the area was under the rule of the Mongol tribe, the Avars.

The first written record about the church of Saint Michael near the river Drava, dates from 1057 - the time of the rule of the dynasty Arpadović, King Andrija and his brother Bela. At this place a settlement named after the Saint Michael was established - today's Donji Miholjac.

In the Middle Ages the same settlement belonged to the manor Osuvak, the families Srednjanski and Hunjadi, and later to the Prince of Pakrac and the Morović family.

Turkish rule in Slavonia from 1526 - 1685 laft deep traces and changes on the population, culture and economy. The major part of the population settled elsewhere, and the minor one bulit smaller settlements.

Towards the end of 17th century, after the liberation from the Turkish rule, Slavonia became a part of the Hapsbourg Monarchy and large feudal estates were created. So Miholjac became a part of the Valpovo manor, which was in 1721 donated to Petar Antun Hilleprand von Prandau, the counsellor of the Vienna chamber. By dividing the Valpovo Manor according to the order of succession,

the Miholjac Manor fell into share of Karl Sigismundus von Prandau, then to the countess Štefanija Majlath and the count Ladislav Majlath. These families made a permanent impact of the economic and cultural development on Donji Miholjac, wich has been noticeable and particularly valuable even today.

The population of Donji Miholjac has been systematically analyzed and established by statistical indexes from 1857, the year of the first accurate and official population census, till the last one, from 1991.

The history of the economy, as well as powerful development during the the last twenty years, have bee proved by a series of data from agriculture, industry, handicraft trades, trade and by the built infrastructure.

Cultural tradition of Donji Miholjac is connected with the beginning of school system in 1805; in 1835 music school was founded and in 1913 craft school was established. This was also confirmed by many public organizations which had contributed to the culture during the last two centuries.

The description of the political changes which occured in May 1990 confirms the commitment of the Croatian people for freedom and democracy, as well as the contribution of the citizens of Donji Miholjac to the war for homeland.

Editor

ZUSAMMENFASSUNG

Was den Verfasser zum Schirben dieses Buchs veranlastße, waren der Wunsch und das Bedürfnis nach einer Übersich über die geographischen, geschichtlichen, wirtschaflichen, und gesellschaftlichen Bersonderheiten in der Vergangenheit des ehemaligen Marktortes und der heutigen Stadt Donji Miholjac.

Landschaftliche und geographische Merkmale werden mit einer Reihe von Angaben über die Lage der Stadt, über den Boden, das Klima une die Pfanzenwelt beschrieben. Die monatlichen und jährlichen Durchscnittswerte sind graphisch dargestellt..

Von der reichen Vergangenheit dieser Stadt zeugen archäologische Ausgrabungen aus der Bronzezeit in Janjevci.

Während des Römerreiches befand sich hier die Siedlung Marinianis, durch die eine der römischen Straßen frührte.

Im siebenten Jahrhundert siedelten sich hier die Kroaten, ein slawishes Volk, an. Das Land war zu dieser Zeit unter der Herrschaft des mongolischen Stamms Avaren.

Aus der Zeit der Herrschaft der Dinastie Arpadović, des Königs Andrija und seines Bruders Bela, 1057, stammen die ersten geschriebenen Angaben über die Kirche St. Michael neben dem Fluß Drau, wo die Siedlung St. Michael entstand - das heutige Donji Miholjac.

Im Mittelalter gehörte diese Siedlung der Grundherrschaft Osuvak, den Familien Srednjanski un Hunjadi, später dem Fürsten von Pakrac und der Familie Morović.

Die Herrschaft der Türken in Slawonien (1526-1685) hinterließ tiefe Spuren in der Kultur und in der Wirtschaft der Bevölkerung. Der größte Teil der Bevölkerung wanderte aus, und die anderen gründeten kleinere siedlungen.

Ende des 17. Jahrhunderts, nach der befreiung von der türkischen Herrschaft, wurde Slawonien ein Teil der Habsburgischen Monarchie und zu dieser Zeit entstanden Großgrundbesitze.

Donji Miholjac gehörte dem Grundherrschaft von Valpovo, die seit 1712 in Besitz des Rates der Wiener Hofkammer Petar Antun Hilleprand von Prandau war.

1831, nach der Teilun der Grundherrschaft von Valpovo, ging das Gut Donji Miholjac in den Besitr von Karl Sigismund von Prandau über, danach in den Besitz von den Grafen Štefanija und Ladislav Majlath.

Diese Familien gaben der Stadt ein dauerndes Markmal der kulturellen und wirtschaftlichen Entwicklung, was für ihre Bewohner auch heute eine große Bedeutung hat.

Die Analyse der Bewohner ist systmatisch durchgeführt und umfaßt einen Zeitraum von 1857 bis 1991.

Die Geschichte der Wirtschaft und die Entwicklung der Stadt in den letzten zwanzig Jahren sind durch die Angaben aus dem Bereich der Wirtschaft, der Industrie, des Handels und der Infrastruktur dargestellt.

Die kulturelle Tradition von Donji Miholjac ist mit der Gründung der Schule (1805), der Musikschule (1835) und der Schule für Handwerker (1913) eng verbunden.

In den letzen 200 jahren haben viele gesellschaftliche Organisationen der Entwicklung der Kultur beigetragen.

Die Beschreibung der gesellschaftlich-politischen Änderungen aus Mai 1990 zeigt die Wille des kroatischen Volkes zur Freiheit und Demokratie wie auch die Verdienste der Bewohner der Stadt Donji Miholjac im Kreig fur die Heimat.

Redakteur

ÖSSZEFOGLALÁS

Az egykori település és piactér, a mai város Dónyi Miholyác multjának a megismerése, földrajzi, történelmi, gazdasági és társadalmi sajátosságainak, szükségszerü áttekintésénekvágya, ösztönözték a szerzöt e könyv megirására.

Számos adat van a város fekvéséröl földtani vonatkozásban, annak természeti és földrajzi jellegzetességeiröl, a talaj tulajdonságairól, éghajlátaról, valamint a növényvilágról. Az átlagjelzök és diagramok szemléletesen mutatják, kisérik a változásokat hónapok és évek szerint..

A gazdag múlt magismerése, egy bronzkori régészeti lelöhely feltárásával kezdödik, a Jányevci-Borik réten.

A római császárság idejét, egy Mariniánisz nevü település bejegyzése jelzi, melyen át római út vezetett.

A 7. században, itt horvát-szláv népek telepedtek le,az avarok uralma alatt.

Az Árpádházi dinasztia, András király és testvére Béla király uralkodásának idéjeböl 1057. ben volt az elsö irásos feljegyzés a szent Miháel nevet viselö templomról, amely a Dráva folyó mellet helyezkedett el és ahol ugyanazon nevü telepüéles jött létre, melyet me Dónyi Mihilyácnak hivnak.

A középkorban ez a település az Oszuvák-Szrednyánszki és Hunyadi földbirtokos család birtokához tartozik, majd kesöbb a pakraci herceg tulajdona lesz, végül a Mórovics család birtokolja.

A török uralom Szlavoniában 1526-1685.ig mély nyomokat hagy és nagy változásokat hoz az akkori lakosság életében, kulturájában és gazdaságában. A lakosság nagy része széttelepedik, egy része pedig kis településeket hoz létre.

A 17 század végén Szlavonia felszabadul a török uralom alól és a Habsburg monarhia resze lesz, amikor nagy feudalis földbirtokok alakulnak. Igy Dónyi Miholyác Valpó földbirtok részévé válik, melyet 1721. ben a bécsi kamara tanácsosa Péter Anatal Hilleprand von Prandau kap meg. A valpói földbirtok öröklödési alapon késöbb feloszlik, és 1831. ben a miholyáci birtok, Szigiszmundusz Károly von Prandau tulajdona lesz, melyet Majláth Stefánia grófnö, majd fia

Majláth László örököl. Ezek a családok, Dónyi Miholyác kulturális és gazdasági élétenek a fejlödésében, tartosnyomokat hagytak melyek különleges értéket jelentenek és ma is láthatók.

Ami a dónyi miholyáci lakosságot illeti annak rendszeres feljegyzese elemezve van, statisztikai adatokkal altámasztva az 1857. évotöl 1991. ig.

A múlt, gazdasági fejlödését és az utolsó 20 év landületes elörehaladását a mezögazdaság, az ipar, kisipar, kereskedelem és infrastruktura terén, számos adat igazol.

Dónyi Miholyaác kulturájának a tradiciója, szorosan kapcsolodik az 1805. év iskolarendszer kezdetéhez a múltban, 1835. ben a Zeneiskola alapitásához, 1913. ben az Inasiskola alapitasahoz. A 200 éves kultura fejlödéséhez számos térsadalmi szervezet és társaság alakulása járult hozzá.

Az 1990, év májusában történt társadalmi-politikai változások bizonyitják a horvát nép akaratát és harcát a szabadságért és demokráciáert, valamint Dónyi Miholyác lakosságának a hozzájárulását a hazáért küzdö háboruban.

BILJEŠKA O AUTORU

Josip Ham - rodio se 2. veljače 1936. godine u Gatu, nedaleko od Belišća.

Osnovnu školu završio je u Belišću, a gimnaziju u Osijeku. Na VPŠ u Novom Sadu diplomirao je povijest i zemljopis. U Donji Miholjac dolazi 1957. godine kada se zaposlio kao nastavnik u Osnovnoj školi "August Harambašić". Službovao je i kao odgajatelj učenika u Domu učenika u privredi i kao ravnatelj osnovne škole. Tijekom tih godina nastavlja školovanje na filozofskom fakultetu u Novom Sadu, gdje dobiva zvanje profesora. Osnutkom Srednjoškolskog centra u Donjem Miholjcu, Josip Ham postaje njegov prvi ravnatelj.

Od početka službovanja u Donjem Miholjcu, sakupljao je podatke iz povijesti mjesta i kraja, posvećujući tomu skoro u potpunosti svoje slobodno vrijeme.

Prvi tekst objavljen mu je u biltenu DVD povodom 90. obljetnice Dobrovoljnog vatrogasnog društva Donji Miholjac - 1977. godine.

Kada je Društvo ljubitelja starina (lokalna amaterska udruga koja se bavi povješću) započela izdavanjem svojih Godišnjaka, Josip Ham sudjeluje kao jedan od autora.

U knjizi - Hrvatska povijest sjevero-istočnog područja - koja je tiskana 1994. godine u izdanju Povijesnog arhiva u Osijeku profesor Ham se pojavljuje člankom o povijesti Donjeg Miholjca.

Svoje umirovljeničke dane provodi u detaljnijem proučavanju povijesnih i zemljopisnih karakteristika Donjeg Miholjca i okolice.

Rezultat toga je ova knjiga koju autor daruje čitateljima kao doprinos upoznavanju kulturno povijesne baštine svoga kraja.

Josip Ham knjigu posvećuje svojoj obitelji i prijateljima kod kojih je uvijek nalazio potporu za svoj rad.

TUMAČ KRATICA

1. **Bar.** - jedinica za mjerenje tlaka zraka (stara)
2. **Br.s.s.** - broj sunčanih sati
3. **DPV** - Društveno političko vijeće
4. **ha.** - hektar
5. **HDZ** - Hrvatska demokratska zajednica
6. **HP-a** - Hekto Paskal - jedinica za mjerenje tlaka zraka (nova)
7. **I** - istok
8. **J** - jug
9. **JI** - jugoistok
10. **JNA** - Jugoslavenska narodna armija
11. **JZ** - jugozapad
12. **kg/sek.** - kilogram u sekundi
13. **kj.** - katastarsko jutro
14. **k.o.** - katastarska općina
15. **l/sek.** - litara u sekundi
16. **Max.** - maksimum
17. **Min.** - minimum
18. **Mj.** - mjesec
19. **m/km.** - metara na kilometar
20. **m/sek.** - metara u sekundi
21. **m^3/sek.** - kubnih metara u sekundi
22. **MZ** - Mjesna zajednica
23. **NDH** - Nezavisna Država Hrvatska
24. **NV** - niski vodostaj
25. **O.Š.** - Osnovna škola
26. **Pros.** - prosjek
27. **SKH-SDP** - Savez komunista Hrvatske - Socijal demokratska partija
28. **SSH-SS** - Socijalistički savez Hrvatske - Savez socijalista
29. **S** - sjever
30. **SI** - sjeveroistok
31. **SV** - srednji vodostaj
32. **SZ** - sjeverozapad
33. **Sr.god.** - srednja godišnja
34. **VMZ** - vijeće mjesnih zajednica
35. **VUR** - vijeće udruženog rada
36. **VV** - visoki vodostaj
37. **Z** - zapad

LITERATURA:

Bösendorfer, J., (1910)
Crtice iz slavonske povijesti. Osijek,

Brúsztle, S., (1994)
Povijest katoličkih župa u istočnom dijelu
Hrvatske do 1880. godine. Povijesni arhiv u Osijeku,
Matica Hrvatska Osijek, 94-96 str.

Donji Miholjac - Općinski prostorni plan (1981.).,
Urbanistički institut Zagreb

Donji Miholjac - Osnove generalnog urbanističkog plana grada, (1983.),
Urbanistički institut Zagreb

Geografija Hrvatske - knjiga III., (1974)
Institut za geografiju Sveučilišta u Zagrebu.
Školska knjiga - Zagreb

Karaman, I., (1962)
Valpovačko vlastelinstvo, ekonomsko - historijska analiza.
JAZU, Zagreb

Kašić, B., (1987)
Putovanja južnoslavenskim zemljama., Privlačica,
Vinkovci

Korenčić, M., (1979)
Naselja i stanovništvo SRH 1857.-1971.,
JAZU, Zagreb

Kulundžić, Z., (1968)
Politika i korupcija u Kraljevini Jugoslaviji.
Stvarnost, Sarajevo

Lakatoš, J., (1914)
Narodna statistika. Pučka tiskara D.D., Zagreb

Mažuran, I., (1958)
Turska osvajanja u Slavoniji (1526.-1552.).
Poseban otisak iz Osječkog zbornika br. VI, Osijek

Mažuran, I., (1966)
Popis Zapadne i Srednje Slavonije 1698. i 1702. godine.
Historijski arhiv, Osijek

Mažuran, I., (1993)
Stanovništvo i vlastelinstva u Slavoniji 1737.
godine. Zavod za znanstveni rad u Osijeku, Osijek

Meteorološki godišnjaci - SFRJ, Hidrometeorološka služba (1983).
Savezni hidrometeorološki zavod, Beograd

Pavičić, S., (1953) Podrijetlo hrvatskih i srpskih naselja i govora u
Slavoniji. JAZU, Zagreb

Schematismus-Quinque-ecclesiensis (1883).
Typis Lycei Episcopalis, Pech

Smičiklas, T., (1891)
Dvjestogodišnjica oslobođenja Slavonije.
JAZU, Zagreb

Statistički podaci Općinskog zavoda za statistiku (1987. i 1991.).
Donji Miholjac

Statistički godišnjaci SRH (1992. i 1994.).
Zavod za statistiku RH,Zagreb

Šišić, F., (1962)
Pregled povijesti hrvatskog naroda.
Matica Hrvatska, Zagreb

Šišić, F., (1896)
Županija virovitička u prošlosti. Osijek
Vjesnik Županije virovitičke. (1901) Osijek, br. 20.

SPONZORI:

AGROMA d.o.o. - MAGADENOVAC
BALIĆ INŽENJERING d.o.o. - OSIJEK
DRUŠTVO ZA HRVATSKU POVJESNICU - OSIJEK
FOTO STUDIO KAMENIĆ - DONJI MIHOLJAC
FRESKO d.o.o. - DONJI MIHOLJAC
GEJER d.o.o. - DONJI MIHOLJAC
HRVATSKE VODE ZAGREB - VODNO GOSPODARSTVENA ISPOSTAVA DONJI MIHOLJAC
INA NAFTAPLIN ZAGREB - UPRAVA RADILIŠTA DONJI MIHOLJAC
KARAŠICA VUČICA d.o.o. - DONJI MIHOLJAC
KLESARSTVO - JOSIP MIKIĆ - DONJI MIHOLJAC
LIMEX d.o.o. - DONJI MIHOLJAC
LJEKARNA KOVAČEVIĆ - DONJI MIHOLJAC
OSIJEK KOTEKS d.d. - OSIJEK
DRAVSKA PLOVIDBA - DONJI MIHOLJAC
OSNOVNA ŠKOLA AUGUSTA HARAMBAŠIĆA - DONJI MIHOLJAC
POGLAVARSTVO OPĆINE MAGADENOVAC
POGLAVARSTVO GRADA DONJEG MIHOLJCA
POLGAR d.o.o. - DONJI MIHOLJAC
REPER d.o.o. - DONJI MIHOLJAC
RESCULT d.o.o. - DONJI MIHOLJAC
SLAVONSKA BANKA d.d. OSIJEK - POSLOVNICA D. MIHOLJAC
SREDNJA ŠKOLA DONJI MIHOLJAC
TURISTIČKA ZAJEDNICA GRADA DONJEG MIHOLJCA
VETERINARSKA STANICA - DONJI MIHOLJAC
VIDAM TRADE d.o.o. - DONJI MIHOLJAC
VULKANIZERSKA RADNJA - GOLINAC ŠTEFANA - D. MIHOLJAC
ZAGREB d.d. - DONJI MIHOLJAC
ZITEX d.o.o. - DONJI MIHOLJAC
ZUBNA ORDINACIJA - DR. VIŠNJE SABO - DONJI MIHOLJAC
ZUBNA ORDINACIJA - DR. MARICE VIDAKOVIĆ - D. MIHOLJAC
ŽITAR d.d. - DONJI MIHOLJAC

SADRŽAJ

Predgovor 5

Prirodne i zemljopisne značajke Donjeg Miholjca 9
1.1 Položaj mjesta 11
1.2 Geološki sastav 11
1.3 Reljef 13
1.4 Klima 15
1.4.1. Temperatura 15
1.4.2. Tlak zraka 17
1.4.3. Vjetrovi 17
1.4.4. Oblačnost 20
1.4.5. Padaline 20
1.5. Hidrografija 23
1.6. Biljni svijet 28
1.7. Životinjski svijet (Fauna) 30

Povijesni razvoj Donjeg Miholjca 35
2.1 Prva izvorišta 37
2.1.1 Rimsko doba 37
2.1.2. Dolazak Mađara 39
2.1.3. Gradnja prave crkve 40
2.2 Osuvačko vlastelinstvo 41
2.3. Pod turskom vlašću 45
2.4. Donji Miholjac nakon turaka 49
2.4.1. Boravak cara Franje Josipa I u Donjem Miholjcu 55
2.5. Gradnja novog dvorca 57
2.6. Početak 20. stoljeća 72

Stanovništvo 75

Gospodarstvo 85
4.1. Poljoprivreda 87
4.2. Infrastruktura 95
4.2.1. Elektrifikacija 95
4.2.2. Vodovod i kanalizacija 97
4.2.3. Plinofikacija 97
4.2.4. Hrvatska pošta i telekomunikacije 103
4.2.5. Urbanizam 103
4.2.6. Promet 103

4.3. Industrija 109
4.4. Obrt - zanatstvo 111
4.5. Trgovina 115
4.6. Ugostiteljstvo 115

Društvene djelatnosti 117
5.1. Školstvo 119
5.2. Zdravstvo 128
5.3. Šport 133
5.4. Kultura 135
5.5. Ostalo 137

Društvene - političke promjene 139

Pogovor 145

Sumary 147

Zusammenfassung 149

Összefoglalás 151

Bilješka o autoru 153

Tumač kratica 155

Literatura 156

Sponzori 158